

Holy Bible

Aionian Edition®

Gava Bible
Guduf-Gava Bible

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as " The Purple Bible "

Holy Bible Aionian Edition ®

Gava Bible
Guduf-Gava Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/1/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Luke Initiative for Scripture Translation, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 5/31/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Guduf-Gava at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Guduf-Gava at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēśē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

NEW TESTAMENT

Matthew	11
---------------	----

APPENDIX

Reader's Guide

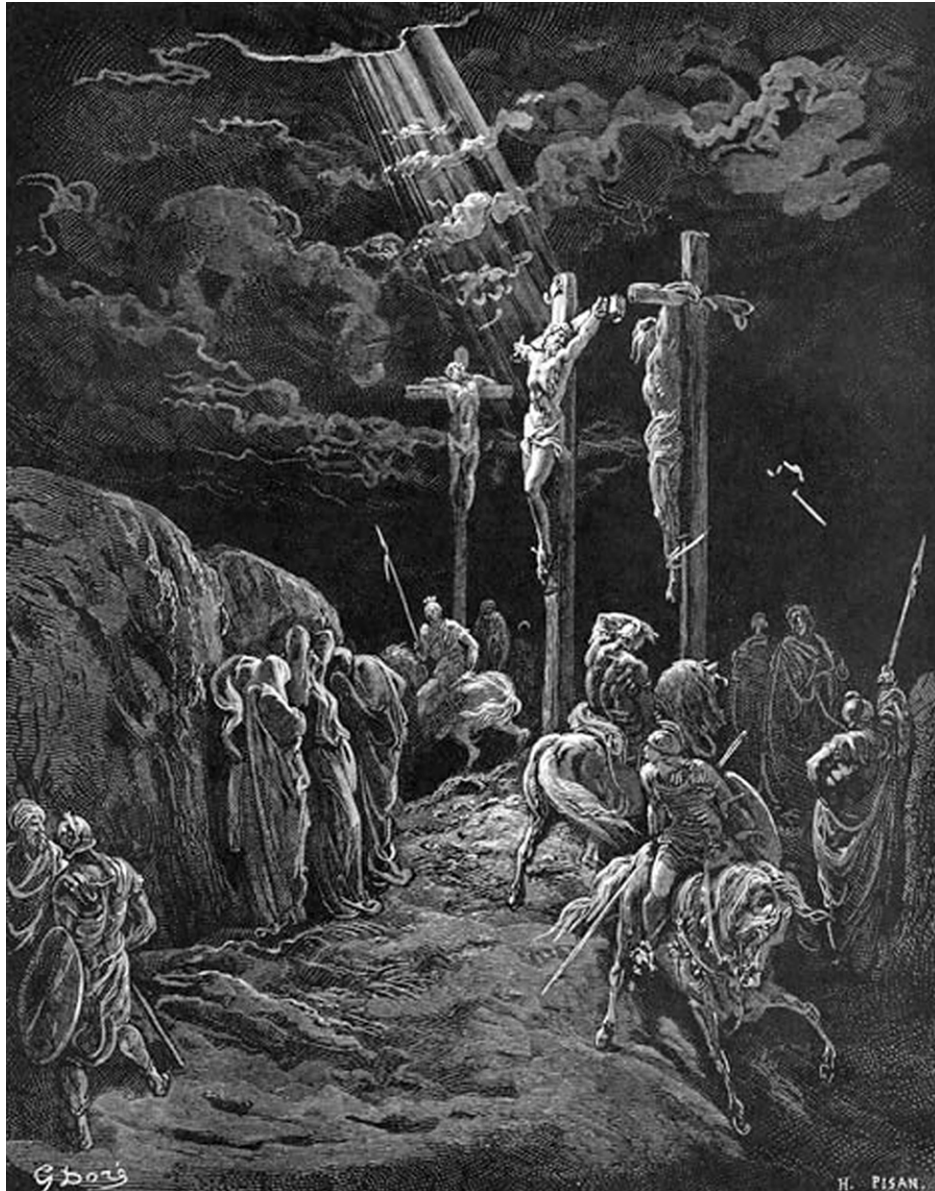
Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Matthew

1 Ina ndazhazhana kə tugwa mbərt Yasu Kristu, zər Dod, zər Brakhim. **2** Brakhim kə yiga Ishaku, Ishaku kə yiga Yakub, Yakub kə yiga Yakhud zə zarbabakh sar, **3** Yakhud kə yiga Perez zə Zera ai yiga Tamar, Perez kə yiga Khezron, Khezron kə yiga Ram, **4** Ram kə yiga Aminadab, Aminadab kə yiga Nakhshon, Nakhshon kə yiga Salmon, **5** Salmon kə yiga Boaz, bab sara Rakhab, Boaz kə yiga Obed bab sara Rutl, Obed kə yiga Yese, **6** Yese kə yiga Dod shik. Dod kə yiga Sulemanu ai yiga nus Uri. **7** Sulemanu kə yiga Rekhobom, Rekhobom kə yiga Abij. Abij kə yiga Asa, **8** As kə yiga Jekhoshafat. Jekhoshafat kə yiga Joram, Joram kə yiga Uzi. **9** Uzi kə yiga Jotlam, Jotlam kə yiga Ahaz. Ahaz kə yiga Khezikay, **10** Khezikay kə yiga Manas. Manas kə yiga Amon, Amon kə yiga Yosi. **11** Yosi kə yiga Yekoni, zə zarbabakh sar ən tə sarte tsa khutsalud udakh ya Yakhud da man vəb ən Khay ya Babil. **12** Ən tə khal kə bətral 6a tsud da khaya Babil. Ka yiga Yekoni ad Sheyaltiyal. Sheyaltiyal kə yiga Zerobabel, **13** Zerobabel kə yiga Abikhud. Abikhud kə yiga Eliyakim. Eliyakim kə yiga Azor, **14** Azor kə yiga Zadok, Zadok kə yiga Akim, Akim kə yiga Eliyud **15** Eliyud kə yiga Eliyazar, Eliyazar kə yiga Matan, Matan kə yiga Yakub, **16** Yakub kə yiga Yusuvu zil Maryam, Maryam tsuguna ka yigan ad Yasu ai dakhdud də Kristu. **17** Tsiyif ənt Brakhim kakh da tə Dod, a nala kə kəlgwidz klatəm ufad. Tsiyif ən tə Dod, tsa kəlgwidz klatəm ufad ən sarte a dzətrarud ak Izrailakh da man vəb ən Babil. Tsiyif ən tə sarte tsən manud vəb ən Babil da tə sarte yigdud Kristu tsa kəlgwidz klatəm ufad. **18** Auna

düle a yigdud Yasu Kristu. Ən sarta səb Maryam bab Yasu kə Jisav, kəda ngudatra səba tsuda, ka dzoghər khud tsin tə dəva də ndzəda Sədikw Chuwadadan. **19** Jambu sar Jisava ud charan, nagh ba də kədara zhiru ən tatak udakh bi. Ka dāyanan ad ghər kə təkaghera tsitar bəghanyan. **20** Madvin ən dəya ghəra, dzagwdlam əmdlawala zərbəla Yazhigəl tsin ən suwan. Niya tsin, “Jisav zər Dod, a duwa gədza kə zəb Maryam kə nəga kə nusagh, wirva khudsarna a sa tədəva də ndzəda Sidikw Chuwadadan. **21** Da yigayiga də zər dəfungw, da barva bəg kha dākha Yasu. Wirva in da kat yakhtar ən khaipakh tar.” **22** Daghan ina a dzoghər kə righada däge a kwarga Dadzikan tə dəva də tlayang kwarne, **23** “Da dləgh khud dughmbəl, da yiga yiga ad zer. Ka da barva dakhud Manuwel.” Däge tuku Manuwel na in kwarne “Dagha kənda zə Yazhigəl.” **24** Tsiyif kə Yusuvu ən khara, ka gatars kə lave a kwararkhe zərbəla Yazhigəl. Yusuvu tsuguna ka bəf ad Maryam kə nəga kə nus sar. **25** A khənarghər bi, ba yiga tsin zər sar. Ka barva Yusuvu ad dākha Yasu.

2 A yava Yasu ən kəs ya Baitalkhami ən əntla khay ya Yakhudi ən kwarga shik Khiridus. Ən tə yanən kə sart, ka sosəg kə li tsatsəg ən təghər kə kwadladlakh səgo ən mbərt kəs, da wurshalim. Ka ndidə tsitar **2** kwarne, “Ən vara fitl na yavan ai da nəga kə shik Yakhudakh ni? Wirva a nəgha tsəkənda kwadladl sar səgo ən mbərt kəs, wirva yana a so da dabadaba kənd.” **3** Tsəna kə Khiridus Shik ad yan, ka tsiyif məkən sar zəva udakh daghan ən Wurshalim. **4** Ka dzakhanəf ad zik zikan na kə zil kəsakh, zə li tsagdu ndzikha ndzikh Mus. Ka

ndifatərwal ad vake da yigdud Kristu. **5** Ka nəv itar tsin, “Ən kəs ya Baitalkhami, ən əntla khay ya Yakhudi. Wirva a vindzga ndək yan tlayangen ad däge a kwarga Yazhigəl kwarne, **6** “Ghəra tsugun Baitalkhami əntla khay ya Yakhud, Khədikən bakhən li man tləkəs ən Yakhud bi; Wirva da səgawal ən təb tsəkur dadake da man tləks, Dadake da zighw udakhar ya Israil.” **7** Ka dakhga Khiridus ad li tsatsəgen bəghanyan, ki nəghda tsatsəg tsin ad sarte tsa əmdlawala kwadladlen. **8** Ka bəlatəral dəgal da Baitalkhami, ka ni, “Dam da nəghamako ndəghər nəgh ad fitlen dussa nikur. Da tlarghər kur, ka kwara ke kur ki dəgal kə ghərar da dabadab.” **9** Udzala tsitar ən tsən lav shika, ka dal itar. Kwadladle tsa nəgha itar ən mbərtə kəsena ən tə vuk tar. Ka gatars gata tsitar tləm sa tsin da təghər kə vake də fitlen. **10** Nəgha tsitar ad kwadladlen ka righəf itar də khwadəga char. **11** Da tsitar da məghen, ka nəgha tsitar fitlen zə Maryam bab sar, kalga itar juguv ən tə vuksar, ka dabanəf itar. Ka vadana itar mbəl jiladakh tar ka bara itar ad dawan zə tərshin dīz ai manavadal səgawal ən uf ai dakhdud frankinsens, zə ai dakhud Mir ən tlerna uf. **12** Ka gwiyağh itar ən tə tlərna dūl da kəstar, wirva tsa təkhatəranud ən suwan kwarne, a dūwa itar gwiya daks da vak Khiridus. **13** Ən tə khal kə daldəg tsitar, ka tlarghər zərbəla Yazhigəl kə Yusuvu ən suwan, avin, “Tsiya, zəba ad fitl na zə bab sar khwaya dəgal da Masar. Gidəm gidən vin kwa kwara kurkhai ka saks, wirva da gatagata Khiridus ad zərna kə kədakəd.” **14** Ka tsiyəf Yusuvu bəf ad fitlen zə babsar kəvid, ka dal da khay Masar. **15** Ka nndzəgan ən vin

da tē sarte a əmtsəga Khiridus. Ina kə digit a dzaughər ki zəda righada däge a kwarga Dadzikan ən tē dəva də ghay tlayangen kwarne, “A dakhadəghər ən Masar ka zərar.” **16** Katlga kə Khiridus kwarne raja kharghəra liye tsa digit ən təghər kə kwadladlen, ka ngudərəv tsin char. Ka bəlanəf ad udakh kə khadzga dēghwa zər dəduŋw ən Baitalkhami zai ən gədzar kəsakhe təvəgh, tsiyif ən tē vəg mits da tē vunj, kalkala sarte tsa kwararkhai li tsatsəgen ən tē ghər kə zəren. **17** A righif lave tsa kwarga Irimi tlayang; **18** “Ka tsəna tsena tsud ad kwind ən dləgh tsits. Kwind tuwa ziwaziw, Rakhil ən tuwa wirva zarsar. A piyarwala kitlandagh rəv. Wirva a ruga zar sar.” **19** Təkhəl kə əmtsa Khiridus, ka tlarghər zərbəla Yazhigəl kə Yusuvu ən suwan ən Masar **20** ni, “Tsiya bəf bə də fitlən zə bab sar gwiya daks da Izrail, wirva liye gat kəd fitl na a ruwargan.” **21** Ka tsiyif, bəf ad fitlən zə babsar ka gwiya da khay ya Izrail. **22** Ai tsəna tsin kwarne zər Khiridus, ai dakhdud Arkilayus kə chauga tləksa dad sar, ən man tləks ən khay ya Yakhudi, ka gədza tsin dəgal da vinen. Wirva tsa təkhatəranud ən suwana, ka khutsval da əntla khaya Galili. **23** Ka dal da gidən tlərna kəsən ən dakhdud də Nazarat. “Ki righada däge tsa kwarga tlayang kwarne, Zərna da dakhə də zil Nazarat ud.”

3 Ən tē yanən kə sart, a sawal Yukhan dadak para ud da kwardu lav Yazhigəl ən təghəl əntla khay ya Yakhudi. **2** Ni, “Pəlam pəla ghər, wirva tləksa Yazhigəla a khərzgan.” **3** Tsa Yukhan dadake tsən kwara Ishay tlayang ad laven təghər tsin kwarne, “Kwində ud ən tləkh ən təghəl kwarne, “Dikamarna dūl kə Dadzikan, Andz ger nəv

dulsar.” 4 Gabage taləm Yukhan na a manava də guj tləgwam. Ngudan sambal ən tə khukw tsin. Dəg zuwa sara tsəvakwa zə mam təghal. 5 Təkəna udakh ya Wurshalim zə əntla Yakhudi daghan, zə daghan əntla khay zagh Urdun, ka sakhgawal itar da vaksar, 6 ka kwarakh khaipakhtar itar, ka paratəra para tsin ən zagh Urdun. 7 Ai vazga kə Yukhan ad Farisakh zə Sadukiyakh zikən səgawal da vaksar kə paratərapar, ka niya tsitar, “Kur zar ya pushakh. War kə khidəkurf kə ngikh kuba rəvakhud Yazhigəl nən saksı? 8 Manam gide da əmdla kwarne a palga kur ghər ən khaipakhur. 9 Dzamam ba ən khudur kwarne, ‘Dədənda Brakhim bi,’ Ən təkha kura təkha kə. Təkha Yazhigəl kə vərđarkhai zara kə Brakhim səgawal ən kurakhan. 10 Audzalud ən bars khil kə mbərt uf. Itsera kə ufe kwal yig zar charan ka əntlarsud kədaghud da kar. 11 “Ni ka ən para kura də yu kə, kə mətlada kwarne a palga kur ghər, ude ndanga təghər tsəka da saks ən tə khal tsək, ude itsa kimbak sar təkha ba ka kə ɓanəf bi. In da para kuran də Sədikw Chuwadadan, zə kar tsugun. 12 Khutan ad kwat kava sar, kə kav khi sar ən tə ghwuzay, ka dzanəf ad khi, didagh ən kuvur sar, ka ndəghanan ad tlił də kare kwal təkha tsud kə kədgan.” 13 Ən tə khalak yan ka sagha Yasu ən Galili, da vak Yukhan kə parapara tsud ən zagha Urdun. 14 Tsən na Yukhan ad gadlara gadl. Ka niya tsin, “Ka tsən nagha paraka para tsəkha ka kha kə sagha da vakara?” 15 Ka ngawarkhai Yasu kwarne, “nalnəgin ndək yan, wirva ndək yan khwaran kə righada dəge ən nagha Yazhigəl.” Khal kə yana ka khayanəf Yukhan. 16 Ən tə khal kə Parandal tsud Yasu, madvin ən səgawal ən yu,

təvin təvina ka ngurəf garazhigəl, ka nəghan ad sədikw Yazhigəl ən səgadagh ndək kakur, sodagh da təghər tsin. 17 Ka tsənud lava səgadagh ən gharazhigəl kwarne, “Ina zərare ən waya kə, ən tsən zədə sar ka char.”

4 Ka fiwandal Sədikw Chuwadādan ad Yasu da təghal kə kurakura kə wurdu. 2 A zəbga Yasu ad ndəl khəna kul ufaḍ viḍa zə fatsi. Kə khala ka ndzikənəf way. 3 Ka sa wurdu niya tsin, “Da zər Yazhigəl kha, kwarara kwara kə kurakhan nalnəg itar kə dæg zu.” 4 Ka ngawarkhe Yasu kwarne, “Vindzan ən kadkaḍ Yazhigəl kwarne, ‘Uk ən safən tə dæg zuwa kitakul bud bi, khekwa də itsera kə lave ən səgawal ən ghay kə Yazhigəl.’” 5 Ka bala wurdu da dləmdla kəs Chuwadādan ən Wurshalim, ka bəba tsin da tə ghər kə bedem fəta Yazhigəl. 6 Niya tsin, “Da zər Yazhigəl kha,” ghədzəvdagh ghədzəva dæg dagh da khay, wirva vindzan kwarne, “Da batra bəg Yazhigəl ad ndzədə kə zarbəlakh sar kə kat kha kat. Ka da chau kha chawa itar də dəv tar. Khek kədkhe kə kur ən tə sig.” 7 Ka nəv Yasu tsin, “Vindzan tsugun kwarne, ‘Kura ba də Dad zikan Yazhigəla bi.’” 8 Ka gwidən wurdu ad bəba dəgo da tə tsəban na kə ghay ghuḍ, ka mədlaran ad tləksakh lard zə zika khwara sar daghan. 9 Ka niya tsin, “Da kəla ke kha juguv ḍaba ke kh. Daghan dəgakhana da bakha bəg kə.” 10 Ka nəv Yasu tsin, Tsiya dəgal ən van kha shatan, wirva vindzan kwarne, “Dabadaba Dad zikan Yazhigəlakh, tsuguna in kitakul da manara kha tlər.” 11 Khalak yana ka ḍuwars wurdu, ka səgdagh kə zarbəlakh Yazhigəl da nəgharu nəgh. 12 Tsəna kə Yasu kwarne a viyava Yukhan da sal, ka tsiya tsin dəgal da

Nazarat ən Galili. **13** Ka đuwars ad Nazarat, dal da gidən Kafarnakhum, ai təvai ən tuk dəlv ən tə ghala əntla khaya Zəbulun zə Naftali. **14** Ki da righada lave kwarga Yazhigəl ən tə dəva də Ishay tlayang kwarne, **15** “Əntla khay mbərt Zebulun, zə dæg Naftali ən Galili. Ən tə dūl dəlva Madateri, tangw da tə əntla khay zagha Urdun, Galili vake ən gidda liye kwal Yakhudakh. **16** Liye ən gidən gurtl. Nəgha tsitar kəs khedađ char. Liye gidən kəs sədikw fayam əmtsa. A mədlawala khedađa kes da vak tar.” **17** Tsif tə yanen kə sart, a farsa Yasu ad kwardu lav Yazhigəl, ən kwar kwarne, “Pəlam pəla ghər, wirva tləksa Yazhigəl a khərzəgan.” **18** Madəv Yasu ən dəgal ən tə kalam dəlva Galili ma, ka nəghanəgha tsin zarbabakh mits, Simane đakhdu də Bitrus zə zer bab sar Ndros. Ən đay sika vay kilf itar da dəlv, wirva li vay kilf itar. **19** Ka nəv Yasu tsitar, “Gatamakəs gat, da nakurar nəg ka kə li khutsado ud ndəkve ən vaya kur kilf.” **20** Təvin təvina ka đuwars itar ad sikakh tar, ka gatars itar. **21** Din ən zu vuk də dəga, ka nəghan ad yakhaya kə zarbabakh mits tsugun, ai Yakub zər Zabadi zə zer bab sar Yukhan. Ən peryu itar zə dad tar Zabadi, ən đika sikakh tar itar. Ka đakh tərkhai. **22** Təvin təvina ka đuda itar peryu tar zə dad tar, ka gatars itar. **23** A gwayafkhai Yasu ən kəs Galili daghan, ən tsagakhdū lav Yazhigəl ən gud dzakhav Yakhudakh. Ka kwardu lav zədən təghər kə tləksa yazhigəl. Ən mbakha itsera kə khulf kuz, zə liye kwal yang kə udakh. **24** A tsa tə dəva də yan kə tlər ud ad Yasu ən khay ya Suri daghan. Ka zabardo li kwal yang ud zə liye ən tuk kuzakh sikh sikh sikh zə li khəđ dlad, zə li sədikw bəzan, zə liye tlavarghər

wurdu zə li əmtsa kalam vəgh, a mbakhatru daghan.

25 A gatars dzakhava udakh zikən səgawal ən Galili, zə əntla khaya kəsakh kəldək, zə Wurshalim, zə əntla khaya Yakhudi, zəva liye ən ghədzəva zagha Urdun.

5 Vazga kə Yasu a dzafkhai udakh zikən, do da tə gil, ka nndzəgan. Ka saks kə furakh sar da vak sar, **2** ka farsa tsagatəra lava tsin kwarne; **3** A batərgħər Yazhigəl ad bark kə liye ən tsa khətsala khətsa tar ən dəgakhe ən nagha Yazhigəl, Wirva tləksa gharazhigəla da dəg tar. **4** Nəg bark kə liye bazan rəvakhud. Wirva da kitla təra rəvud. **5** Nəg bark kə liye gulandagh ghərtar, Da wurawura itar ad dəgakhe manga Yazhigəl ad lanji sar. **6** Nəg bark kə liye way man dəgakhe ən nagha Yazhigəl. Wirva da bagha təra bagh. **7** Nəg bark kə liye mədla kwidkwidərov. Wirva da mədla təra mədla Yazhigəl ad kwidkwidərov. **8** Nəg bark kə liye chuwaɖad rəva tar. Da nəghanəgha itar Yazhigəl. **9** Nəg bark kə liye matla gidə khwid. Da ɖakh tər də zar Yazhigəl ud. **10** Nəg bark kə liye ən batərud dlad wirvən man dəgakhe ən nagha Yazhigəl itar. Wirva tləksa Yazhigəla dəg tar. **11** Nəg bark tsəkur, mədov udakh ən lakh kur lakh, zə bakura dlad, zə ngatla filakh ən teghər tsəkur sikh sikh sikh, wirva li gataks gata kur. **12** Kwam khwadəg zə panakha rəv char, wirva da gəmadu gəma kur dəg sigur zikən ən ghərazhigəl, wirva a batra ndək yan ud dlad ak tlayangakh Yazhigəl liye tsa soghər chak təghər tsəkur. **13** Kuram tləgul lard. Da təkaghəra tləgul zə nashnash sar, da wurondəghər ndarud zəɖa sari? Aghba dla dəge ən tukuwin bi akwa ɖiduɖud, ghəɖlapakh gud. **14** Kuram khedad lard. Afke dləmdla kəs ai khavən

tə bədar ən bəghafəkhai bi. **15** Na bud ən vədzanəf kara kazaz ka khəmbarghərud gagay bi, akwa bugud ən tə vak ghitsa sar vake da mədlaradin dūl kə li məgh khedēf. **16** Ndək yan tsugun, namal nəg khedēf tsi kə udakh, wirva da nəgha tsitar ad tlər khwarane manakur, da fəghərafəg itar kə Dadure ən ghərazhigəl. **17** Dzamamba kwarne a sodagh da kala ndzikhandzikh Mus zə dəge vindzan ən kadkad tlayangakh ba ka bi. A so da kala kala ba ka bi, a so kə regharegha kə. **18** Kadī ən kwara kura kə, akwa mbasu ghərazhigəl zə khay, nga itsa khədikana kə lav ai da bəlāl ən dəge a tsagdu Mus bi, kwa reghanaud itsaud. **19** Wirva yan daga ude kəlanəm itsa kitakul ən khədikana nak ndzikha ndzikha khan, zə tsagardu kə udakh ad kəla ndzikha ndzikha khan, da dākha də khədikana kə udud ən tləksa Yazhigəl. Ude gatars, ka tsagardu kə udakh tsugun, da dākha də zikan kə udud ən tləksa Yazhigəl. **20** Ən kwara kura kwara kə, da malga ba kur liye tsagdu nzikha nzikh Mus zə Farisakh kə kanadi bi, na kur daks da tləksa Yazhigəl tsa ndar bi. **21** Tsəna tsəkur a kwarar khai yud kə dzidzakh mar kwarne, kədam ba safa itsawar bi, itsera kə ude ən kədgā saf, ka da takara lavud. **22** Ən təkha kura təkha kə, ude ngudarva rəv kə zər bab sar, ka da takara lavud. Tsugun, ude gamp kha niya kə zər bab sar, da bəbud da təvuk li taka lav ya Yakhudakh. Ude dākh zər bab sar tsugun də dlag, da kəd dagh da kara fay ud. (Geenna g1067) **23** Wirva yan, dən bədu dəg tsufa khən tə vak sadak, da dzamana kha kwarne nəg dəge ən təbur zə zərbaba gh, **24** bəga kha dəg tsufaghen ndan ənt vak sadak. Dəg dəgal ndan da dīkva zə zər babagh. Khalak yan

ka saks kha da bædu dæg tsufaghen. **25** Da kəlga udan ad juguvagh, kujad dīkfəkhai kha zin təkur ən təghər kə dæg, kəda tsukwa tsukur ən tə vak takalaven. Da na ba ndək yan bi, ka da matlakha zə dadak takalav, dadak takalava tsuguna ka bəkhə da vak del, tsuguna ka ngudəkhai yud ən zaw. **26** Jir ən kwara kha kə, na ba itar da bəlakhə bəla bi, kwa pəlgakha kwaḅ na daghan ai gatakhsud din. **27** A tsəna tsəkur a kwaravan kwarne, a duwa man gwaragwar. **28** Ən kwara kura kwara ka kwarne, ude kəmgə dæg khər, audzal ən manga gwaragwar zin ən rəvakhud sar. **29** Da di dəva kafagh ən bəg khan da man khaip, ndədadal ndəḁa tləvarskh. Azəgha bəghal ən tlərna tlepel vəghagh təghər kəddagh dumba vəghagh da kar. (Geenna g1067) **30** Da dəva kafagh ən bəg khan da man khaip, əntlars kha tləvarskh. Azəgha bəghal ən tlərna tlepel vəghakh təghər kəddagh dumba vəghagh da kar. (Geenna g1067) **31** A gwidən ud kwara kwara kwarne, ude təkaghəran zə nus sar, barari bara kadkad təkaghəra tsin. **32** Dəge ən kwara kura ka in kwarne, da təkaghəra udan zə nus sar dən təghər kə khaipa man gwaragwar bin bi, a ba da man gwaragwar. Itsawar ən bu nuse a təkaghəra ze zil sar, gwaragwar ən manin. **33** Dakhkana a tsəna tsəkur a kwarkhai ud kə dzidzakh mar kwarne, kəla ba də wadə manga kha bi, kwa righanəf kha wadə tsa wadga kha kə Dadzikan. **34** Ai dəge ən kwara kura ka in kwarne wadəm ba dīkidiki bi, itsa də gharazhigəl, wirva vij gida Yazhigəl. **35** Wadəm ba də khay tsugun bi, wirva vak bəg siga sar kə Yazhigəl, awana tsad Wurshalim wirva in dləmdla kəs zikan kə shik. **36** Wad ba də ghərahk tsugun bi, wirva təkəh bakha

kə nandala guj kitakul kə madakw tsa kə lusan bi. **37** Dəge khwara kə kwara tsəkur in kwarne, ana bi au, da ɓalin sig ən mbiyan a so ən vake da wurdu yan. **38** Tsəna tsəkur a kwarga Yazhigəl kwarne, da chiɓarnakha di kə ud, ka chiɓakhanud diyagh tsəgun. Da lardarkha tliɗ kə ud, ka lakhdalud tliɗa tsəgun. **39** Ai dəge ən kwara kura ka in kwarne, da mana kurkhai udan ad ghaza pələma bi. Da diyahwal udan ad mekhwpengw ən tə diwa dəva kaf, ka gwiarnəf khad diwa dəva dleɓa tsugun. **40** Da kəlakghər udan ad juguv wirva pərdəghval gabagagh, ka bara kha zəva khədikana kə gabagagh. **41** Da njəghakhu dadak ndzəɗan kə dəgal da əntla fətəl kitakul, ka dara dəg kha əntla fətəl mits. **42** Da takadga udan ad digit ən vakagh, barakh. Ude a sagh da takad gəmau ən vakagh tsugun, piyardu bi. **43** Tsəna tsəkur a kwarga Yazhigəl kwarne, waya ad tləghərwitəghagh, dūda kha dadak dawagh. **44** Dəge kwara kura ka in kwarne wayam dadak dawur, mana matəra dəgau kə li bakura dlad. **45** Ən tə dəva yan da nəga kur kə zar Dadur ən gharazhigəl, dadake ən bəg fatsi da təvən təghər kə li kalali zə liye kwal kalali, təɗadagh ad yu gharazhigəl tsugun da təghər kə li kanadi zə liye kwal kanadi. **46** Da uk liye ən way kur way ən waya kur, ira kə dəg siga da bakurudi? Itsa liye ən dza khadama, ən mana ndəkyan bakh itara? **47** Da uk zar babakhur ən nəgardi kur, ai, uɗa manga kur mal kə yakhayi? Itsa liye kwal tsa Yazhigəla ən mana ndək yan bakh itara? **48** Wirva yan reghanyan nəv gidur ndəkve reghan Dadur ən gharazhigəl.

6 Tsukwamana ghər, bamaru ba tlər kanadiyur kə di bi. Wirva da manga kur ndək yan, da gəmadu ba kur dæg sigur ən vak Dadur ən gharazhigəl bi. **2** Wirva yan, da da bədu dæg buti kh, ɓaldu bən ghay bi, ndək ai ən mana mbadīrakh ən gud dzakhav zən tə dūlakh bi, wirva kə dləba təra dləba tsud. Ən təkha kura təkha kə, audzala itar ən gəmadu dæg siga tar. **3** Da ka da bədu dæg buti kur kə dadake kwaldin, tsa ba dəva dleɓagh ad däge ən mana dəva kafagh bi. **4** Bədu bəgagha nalnəgin bəghanyan. Dadaghe ən nəgha nəgh ad daga däge bəghanyan, da bakha dæg sig. **5** Da da dægawa kur, manam ba ndək mbadīrakh bi, li way dəgau ən vak ghits ən gud dzakhava zə tuk dūl ki nəghatəra nəgha kə udakh. Jir ən kwara kura kə, audzala itar ən gəmadu dæg siga tar. **6** Ai da da dægawakh, dæg daks da gud, ka khəɓardu kh. Dəgawaru dəga kə Dadaghe kwal ən nəgha tsud. Dadaghe ən nəgha däge manud bəghanyan, da bakha dæg sig. **7** Da da dægawa kur, a dūwam gwayars kə lava zikən ndək liye kwal tsa Yazhigəl, liye da ghər tsitar ən kurana, da gwayars itar kə lava zikəna, ka da tsəntru tsənud. **8** Manam ba ndək itar bi, wirva tsa kə Dadur ad däge na kur, kəda da takada takada tsəkur. **9** Auna dule da dəgauda kur. Dadmare ən gharazhigəl, Farghər fəgud kə dakhaghe chuwaɓad. **10** Tləksagha ausəgin səgdagh. Manud ad däge ən nakh ən lard. Ndəkve ən manud ən gharazhigəl. **11** Bakənda bəg dæg zuwa khan, ndəkve ən bakənda kha tsika fatsi. **12** Bisa kəndana kha khepa khənd. Ndəkve ɓisara kənda kə li mana kənda ghaz. **13** Bəla kəndu ba di daks da dləgd bi. Ai kat kənd kat ən dəva kə wurdu. **14** Da ka ɓisarna kur

kə li mana kura ghaz, Dadure ən gharazhigəl tsuguna da bisa kura bis. **15** Ai da ka bisarna ba kur kə udakh tsugun bi, Dadure tsuguna, na ba da bisa kura khaipa khur bi. **16** Dən zəb ndəl kur, bazamdu ba vakdi ndəke mana mbadīrakh bi. Ni itara ən bazdu kə nəghda mədlara kə udakh itar kwarne ən zəb ndəl itar. Kadikadi ən kwara kura kə, audzala itar ən gəmadu dæg siga tar. **17** Ya dən zəb ndəl kh, pardu kha vakdiyagh, masəm kha wal ən ghər, **18** ki khek katlga tsud kwarne, ən zəb ndəl kh, uk Dadaghe kwal nəgha tsud da tsan. Dadaghe ən nəgha däge manud bəghanyan, da bakha dæg sig. **19** Dzakha mara ba ləman kə ghərur ən lard bi, vake da bazdu terar zə kwalavi, zə vake da təkha gəlakh kə chibanan kə daks da gəl. **20** Dzakha mara kə ghərura ad ləman ən gharazhigəl, vake kwal da təkha kə tərara zə kwalavi kə bazdu, zə vake kwal təkha kə gəl kə chibanan kə daks da gəl. **21** Wirva vake də ləmanagha, ən vin məkənagh. **22** Diya in kara kazaza vəgh, da ka lapi diyagha, daga vəgha gha ka da nəga kə khedəd char. **23** Da ka yanga ba diya bi, daghan vəgha gha da nəga kə gurtl char. Da nala khedada vəghagh kə gurtla, ka da zikakhghər zika gurtl. **24** Na ude təkha kə manarkhai kwatnakh kə dadməgh mits bi, akwa waygan ad fanga, dudan ad fang. Bi khəambarvan kə yana ka nenan ad yan. Ən manawa ba gatars kə Yazhigəl zə kwaḅ tsəkha bərdagha bi. **25** Wirva yan ən kwara kura kwara kə, dzamam ba safur, zə däge da zuwa kur zə däge da khəḅa kur bi, zə kadlange da tala kur kə vəghur bi. A malga bakh safa ad dæg zuwa? Tsəguna a malga bakh vəgh ad kadlange da tala kura? **26** Ən nəgha bakh kur

dikakh ən pədlən tə gharazhigəla, na itar ən tukha bi, na itar ən tsəg khi bi, naba itar ən dza khi da kuvur bi. Sakhkana Dadure ən gharazhigəl ən batra dæg zu. A malga bakh ndangura ad dikakh? **27** Warek ən kur ən tə dəva də dāngw sar təkha kə səgarghər əntla sart tetl kə safə sari? **28** Ai wudək lava tsəkur ən dzamghər ən təghər kə däge da tala kuri? Ən nəgha bakh kur dāka kə sasikw zə firakh ən tə təghala? Na itar ən man tlər zə takhara kadlang kə ghər tar bi. **29** Sakhkana ən kwara kura kwara kə, itsa Saluman shik zə daghan ndanga sar, a taḃa ba də chadḃəkhai ndək itsera tar bi. **30** Da ka təkha Yazhigəl kə chadanəḃ sasikw ən tə təghal ndək yan, ai khana nəga, təkula tləvdahgud da kara ka ndəghanud, tək bakh Yazhigəl kə chada kuruf mal kə yana? Kuram li khətsa fadəghəro fəg. **31** Wirva yana ndidam ba kwarne, udā da zuwa kiyami? Udā da khəḃa kiyami? Udā da tala kiyami? **32** Afke li kwal tsa Yazhigəl ən gat yakhana kə digitakh, ai tsa kə Dadure ən gharazhigəl kwarne ən nəgha kur ad yakhana kə digitakh daghan. **33** Ai dæg chaka gatam gata tləksa Yazhigəl zə man dəgakhai ən nəgha Yazhigəl, daghan yakhena kə digitakh da bakuran ghər bəgud. **34** Wirva yan ndidam ba khul bi, wirva khula ən saks də dladakh sar. Dladakhe khana a tlakurar kə khanen.

7 Bamarghər ba də ghaza kə itsawar bi, khai kə ba kur ghər kə Yazhigəl ad ghaz. **2** Ya khulf taka lave manakur kə udakh, da taka kura ndək yanud. Darame ən kurara da kur kə udakh, da kura kura din ud. **3** Udā kə mangan tsəkha ən vaz sasikw ai ən di kə zər babagh, ai nguse ən di tsəkha nga dāngwa din biyi? **4** Da kwara ndarkha kə

zər babagh kwarne, Bakhdal 6a ka sasikw ən di tsəkh,
 Ghəra ghəragh ngusan di tsəkhe? **5** Mbadirana digi.
 Ndəfadal ndəfa ad nguse ən di tsa kha ndan, ki zəfa
 nəgha nəgha tsəkha char, kə da ndəfado sasikw ai ən
 di kə səkwtagh. **6** Bamara ba dəgakhe dəg Yazhigəl kə
 ghəd bi, kadamardu ba dəg kwindā chadure dzau gan
 ən təf kə daguwakh bi. Wirva da tərkwədu tərkwā itar,
 da guyafkhai itar da vakur da vandz kur vandza itar. **7**
 Dawam dāwa, da bakura bəgud. Gatam gata da gəmadu
 gəma kur. Dughwam dughwa ghay gud da ngura kura
 ngurud. **8** Wirva ude takadgana da bara bəgud, ude
 gatgana da gəmadu gəm, tsuguna ude dughgwan ad ghay
 gud da ngurara ngurud. **9** War ən təb tsəkur, kur dadakh,
 da ka dāuga zər sar ad dəg zu, ka baran ad kuri? **10**
 Awana da takadga zər ad kilf, ka baran ad bubi? **11** Da
 kure kəladakha tsa tsəkur bara dəgakhe khwarkhwaran
 kə zarur, ngədukw Dadure ən gharazhigəl, afke da bədu
 bəg ad dəg khwarkhwaran kə udakhe takadgan ən vak
 sar. **12** Daga dəge ən nagh kur mana kura mana kə
 udakh ka manatəra mana ghərur, wirva yan dəge ən tuku
 ndzikha ndzikh Mus zə tsagdutsaga tlayangakh Yazhigəl.
13 Damaks ən tə dlikhwan na kə rang, wirva rangena
 bang, dūl daksa tsuguna bang daks da kar. Liye ən daks ən
 təf tsuguna zikən itar. **14** Wirva rang da tə dūl mbəladu
 safa kə ngəfa dlikhw, dūlen tsuguna dlikhw. Liye ən
 gatars kə dūlen tsuguna na itar zikən bi. **15** Tsukwamana
 ghər də tlayang filfilakh liye sakhasaks da vakura ən
 jakva tuwaghakh, ən khud tara ndək khəda təghalagh
 itar liye mbatəra way. **16** Da katltər ən tə dule manda

itar tlər kur. Ən mbəlo mbəlahk zər inabi ən tə əmdaga? Awana zər ghədiv ən tə dzadzəfa? **17** Ndəkyan itsera kə ufa khwaran ən yig zər khwaran, ufe bəzan tsuguna ən yig zər bəzan. **18** Ufa khwaran naba da yig zər bəzan bi, ndəkyan ufa bəzan tsugun, na ba da yig zər khwaran bi. **19** Dəghwa ufe kwar nəg ən yig zər khwaran, da əntlars əntlud tləvdagh ud da kar. **20** Wirva yan, da tsa diwa vak man tlər tar kur ad tlayang filakh. **21** Daghan ba ude ən dəkh ka də Dadzikan, Dadzikan da daks da tləksa gharazhigəl bi. Kwa ude a manga dəge nagha Dadare ən gharazhigəl. **22** Ai fitsa Taka lava, zikən udakhai da kwara ka kwarne Dadzikan, Dadzikan, tsa kwarga bakh kənda lave da dzaughər ən təvuk də dəkhagha? A lakwdu bakh kənda shadən ən dəkhagha? A manga bakh kənda tlərakh dæg japər ən dəkhagha? **23** Ka da kwara təra kwara ka kwarne, ən tsa kura ba ka lingling bi. Tsiyam tsiyan ən vakar, kuram li man kəlad. **24** Wirva yan, dəghwa ude a tsənga lavaran, mangan tsugun ad tlər din, da ndək ude kwelemlem ai khəga fətasar ən tə fərad. **25** Tədgə kə yu, ka saudagh rəkhagw, ka tsiyawo fud səgo ka tləg məghen, a mbədga ba tsugun bi, wirva a ndəravən ən fərad. **26** Dəghwa ude tsəna lavaran tsugun kalwala kə manaman, da ndək dlage ndərga fətasar ən zagh. **27** Tədgə kə yu, ka saudagh rəkhagw, ka tsiyawo fud səgo ka tləg məghen, ka mbədgan kwashang kwashang. **28** Audzala kə Yasu ən kwarakh dəgakhan, ka ndawatəref tsagdu lavsar na kə dzakhava udakh, **29** a tsagatərdu ba ndək li tsagdu ndzikha ndzikh bi, wirva tsagatəru ndək ude nəg də ndzəda tsagdu lav.

8 Saudagh kə Yasu ən tə bədar, ka gatars udakh zikən. **2** Ka sa dadak madagwilf da tævuk sar, kəlgan ad juguv ka ni, “Dadzikan, da khayanəfkə təkha kə mbaku fidigid.” **3** Ka talal Yasu ad dəv sar ka gəman ad uden, ka ni, “A khayanəf kə, mbumbəg fidigid.” Ən təvin təvin ka mbu ən tuk fich. **4** Ka nəv Yasu tsin, “Tsəna, kwarara ba kə itsawar ad dəge dzaughər bi, dəg da mədlara ghəragh kə zil kəs, bədu kha dəg zaḅa tlatləḅ ndək vai kwarga ndzikha ndzikh Mus niya. Manga mana ndəkyan, ki da mədla kwarne a mbukha kə dlam.” **5** Da kə Yasu da Kafarnakhum, ka sasəg kə mal ya tlujiyakh da waksar kə takada kwarne, **6** “Dadzikan, zər tlərar ən khəngan ən məgh, əmtsan tlapəl vəgh tsin, ən khəḅ dlad char.” **7** Ka nəv Yasu tsin, “Da dəgal ka da mbambəg.” **8** Ka ngawar khai mal ya tlujiyakh kwarne, “Dadzikan, ən tlala ba ka kə saks tsəkha da fətara bi. Uk lava da kwarga kha, da mbəga dad tlərar. **9** Wirva ka də ghərara ən kuskə ud kə, tsuguna nəg tlujiyakh ən kustsək, təkha kə kwarar khai kin, ‘Dəg dəgal,’ ka dəgal, da ka nika kə tlərna tsugun, ‘Saw,’ ka saks, da ka nika kə zər tlərar, ‘Mana də yan kə digit,’ ka mana man.” **10** Tsəna kə Yasu ndək yan ka ndawak ni, ka niya kə liye gatars gat, “Jir ən kwara kura kə, ən khud kə ya Izrail a nəgha ba ka dadak fadəghəro fəg də ndzəda ndək ina bi. **11** Ən kwara kura kwara kə, zikən li kwal Izrailakh da səgo ən mbərt kəs zə ən təvak ghər, ki da ndzakhgan tsitar zə Brakhim zə Ishaku zə Yakub ən tə vak khwadga ən tləksa gharazhigəl. **12** Liye tsa itar ən khaitəra gidən tləksa Yazhigəl, itar udakhe da tləv tər dagh ud da nikan na kə gurtl, vake da tuwa itar

da kərd tliɖ.” **13** Ka nəv Yasu kə mal ya tlujiyakh, “Dəg dəgal, wirva fadəghəro fəgagh da mana kha manud.” Ən dəvən dəva ka mbu zər man tlər saren. **14** Da kə Yasu da fəta Bitrus, ka nəghan ad bab nus Bitrus magulaɖ ən ndzikən ən khəngan. **15** Ka gəman ad dəv sar, ka mbu ən tuk magulaɖ. Ka tsifa tarkhe ad dægzu. **16** Bəlga kə khagwa, Ka bərdəghər udakh ad liye kədtər shatan kə Yasu zikən, uk lava də ghay kalti a kwarga Yasu, ka dzadal ad sədikw bəzan ən vəgh tsitar, ka mbakhandu tsugun ad liye kwal yanga daghan. **17** A mangan ad ina kə righada dəge tsa kwarga Ishay tlayang kwarne, “In də ghər sar kə bəf ad kuɖ lapi mar. Ka bəkiyamghər ad kuzakh mar.” **18** Vazga kə Yasuwa tsarghər dzakhava udakh zikəna, ka kwarar khai kə furakh sar kə zəghva dəgal da tə yan kə ghədzəva gadzak dəlva Urdun. **19** Ka saks kə dadak tsagdu ndzikha ndzikh Mus da vak sar kə kwarara kwara kwarne, “Maləma, da gatakhs gata ka tsa da makh.” **20** Ka nəv Yasu tsin, “Uvakha nəg fikakh tar, dikakhe pədlən gharazhigəl tsuguna nəg itar də fətakha tar. Ai Zər Uda, na ba də vake da bəg din ghər sar bi.” **21** Ka nəv tlərna fur sar tsin, “Dadzikan, ka daks da khəɖana dadara ndan.” **22** “Gataks gat, khəɖa khəɖa tlamtsakh ad tlamtsakh tar.” Nəv Yasu tsin. **23** Da kə Yasu zə furakh sar da peryuwa ka dəgal tsitar. **24** Ka sugo kə zikan kə kalangas ən təghər kə dəlv, ka farsa daks kə ghəɖkuta yu ən dəlv da peryu. Yasu tsuguna ən khən khar. **25** Ka dəgal tsitar da tsiya tsiya kə kwarara kwara kwarne, “Dadzikan, Katkiyam kat, da ruwa kiyam.” **26** Ka niya tsitar, “Uda lava tsəkur ən gəɖza ndikini? Kuram li khətsa fadəghərofəg.” Ka

tsif, tavarghær ad di kə fudən zə dəlv, ka dīw vake. **27** Ka ndawatrəf kə udakh, avitar, “Khulf ira kə ud ini? Zəva fudə zə dəlv ən tsənaru tsəni?” **28** Dala kə Yasu da tə yan kə ghədzəva gadzak ən tə khay kəs ya Gadarakh, ka sawala ud mits li də sədikw bəzan ən gide ngitl, ka gamgitar zin. Na ude dlən təkha kə dal ən tə yanen kə dūl bi. Wirva nagh bakha jaga tsitar bi. **29** Təvin təvina ka khula tsitar kwarne, “Zər Yazhigəl udə dangwa tsəkha də kəndəndi? A sa da bakənda dlad nagh kha dla sart kwal sagha?” **30** Ən təvuk khədikəna, nəg li zighw gidə dagu. **31** Ka takadga sədikw bəzana khen ad Yasu kwarne, “Da lakundalakh, ka khayakəndanəfkə daks da daguwa khan.” **32** Ka niya tsitar, “Iyo, damdəg.” Ka dəgala itar, da itar da daguwen. Ka tsiyif gidə ya daguwen daghan kujadkujad, ka dādara itar dəga dagh da dəlv, ruga itar ən yu. **33** Ka khwaya kə li zighw daguwen, daks da khudkəs ka kwardu lav itar, ənt dəge dzaughər də liye də sədikw bəzan. **34** Ka sawal udakh ən khudkəs daghan kə gama zə Yasu. Nəgha tsitara, ka takadga itar kə dūwatər da kəs tar tsin.

9 Ka dagh Yasu da peryu, ka darghər kə dəlven kə daks da kəs ai dākdin. **2** Sa tsitar da khudkəs ka bərdəghər yakhaya kə udakh ad dadak mətəsa tlapel vəgh ən khəngan ənt khindz. Katlga kə Yasu ad fadəghəro fəga tar, ka niya kə dadak mətəsa tlapel vəghen, “Ndid biya zərara, a bisakhanud khaipagh.” **3** Tsəna tsitar yana, ka nəv chaləm li tsagdu ndzikha ndzikh Mus ən təb tar, “Ina kə uda ən nena Yazhigəl.” **4** Tsa kə Yasu ad dəge ən dəya itar ghər ən təf, ka niya tsitar, “Udə lava tsukur ən dzam dəge ghwadghwadən ən rəvur ndək ini? **5** Ira ngulman

ra, 'A bisakhanud khaipakhagha nagma,' awana, 'Tsiya dæg
 dægäl khi'? **6** Ai ən na ka tsatsæg tsukur kwarne, ka Zer Ud
 næg ka də ndzəd ən lard na kə bisa khaipakh." Ka niya kə
 dadak mætsa tlapel vəgh, "Tsiyəf tsiy, ba khindza daks da
 məgh." **7** Təvin təvina, ka tsiyif udanena ka daks tsin da
 fəta sar. **8** Vazga kə dzakhava udakha ndəkyana ka gədzəf
 itar, ka dabanəf itar Yazhigəle bara khulfina kə ndzəda kə
 udakh. **9** Duwars kə Yasu ad vaken, madəvin ən zu vuk
 də dæg, ka nəghan ad udanen ai dakhud də Matiyu, ən
 ndzəgan təvak chau khadam, ka nəv Yasu tsin, "gataks
 gat." Ka tsiyifa gatars. **10** Ən tə khal kə yan, madəv Yasu
 ən zu kaf ən fata Matiyu, ka saks li chau khadam zə li
 khaipakh zikən saks da vak sar ndzakhga itar kə zu kaf
 dagha zə furakh sar. **11** Nəgha kə Farisakh ndəkyan, ka
 nəv itar kə furakh sar, "Uda lava kə maləməura ən zu kaf
 zə li chau khadam zə li khaipakhi?" **12** Tsəna kə Yasu
 dina ka ni, "Na li lapi ən gat dadak ngura bi, uk liye kwal
 yang. **13** Dam da tsag däge ən tuku lavan, 'Kwidkwirva ən
 nak ən vakur, dæg tsufa bi.' A sau kə dakh liye man däge
 ən nagma Yazhigəl ba ka bi, a sau kə dakh li man khaip
 kə." **14** Fitsa tlərna, ka sasæg kə zar bəlakha Yukhan dadak
 para ud da vak Yasu, ka nəv itar tsin, "A manga ndar
 kənda zə Fariskha ən zəb ndəla, zar bəlagha na ba itar ən
 zəb ndəl biyi?" **15** Ka ngawa tərkhai Yasu kwarne, "Da
 manawa ndar bazdu rəv kə tsaghwakh zil ghaula, dlaitar
 dagha zə zil ghauli? Ən saks sarte da batərvalud ad zə zil
 ghaul. Da zəb ən tə sarta yan itar ndəl. **16** "Na ude da
 ndzəgharu wilwa ləgwit kə mughura gabag bi, wirva vak
 ndzəghena da takwalva, kukha sar tsuguna da mala mala

ad ai tsa chak. **17** Na ude da di wilwa yu inabi da mughura mbəl vigh bi. Itsa ka didaghud, da chaḃa mbəl vighen, ka da diya yu inabi, mbəl vighen tsuguna da baz, azəgha daidagh ud ad wilwa yu inabi da wilwa mbəl vigh. Wirva yana nabe da bəghalud əmb bi.” **18** Ən təghər kə kwara təra yan kə lava Yasu ma, ka sasəg kə mal ən təghər kə gud dzakhava Yakhudakh, ka kəlgan ad juguv ən təvuk sar ka ni, “Amtsəga dughwar a zulava bi, ausəg da bo dəv ən təf da tsi” **19** Ka tsiyif Yasu zə furakh sar, ka gatars itar kə udanen. **20** Ka nəg tlərna nus ai manga vəg kəlatəm mits ən tukw kuza kəl vizh, ka sagh du ligsar ka gəman ad ghay gabag sar. **21** Ni ən rəvakhud sar, “Da gəma ka itsa gabag sar da mbəga kə.” **22** Gwifkhai kə Yasu ka nəghan, ka ni, “Ndid biya dughwara. Fadəghəro fəgagha kə mbakhu.” Ən təvin təvin ka mbu nusen. **23** Sa kə Yasu da fəta mal ən təghər kə gud dzakhava Yakhudakh, ka nəgha nəgha tsin liye fəg fakil zə dzakhava udakh ən kwara kava ghay sikh sikh sikh. **24** Ka ni, “Tsiyam tsiyən van. Amtsəga ba dughuna bi, ən khən khara sar.” Ka nenanef itar də ghəḃas. **25** Ai lakwtərdal tsud da mel, ka dagh khutanan ad dəva dughwen, ka tsiyif. **26** A kwazga laven itsa dəvar ən kəsen. **27** Ba Yasu ən dūda vaken ma, ka gatars ngulfakh mits ən dakhə itar də ndzəḃa kwarne, “Zər Doda ziwa kəndal ziwa.” **28** Da kə Yasu da məgha ka sagh ngulfakhen da vak sar, ka niya tsitsar, “A fadəghəro nagh kur kwarne təkha kə mbakuruwa?” Ka nəv itar, “Aa, təkha kha Dadzikan.” **29** Təkhal kə yana ka gəman ad diyakh tar ka ni, “Ən tə dəva də fadəghəro fəgura da mbakura mbəgud.” **30** Ka ngwarəf diyakh tar.

Ka təkhatərna Yasu char kwarne, “Kwara mara ba kə itsawar ad ina kə digit bi.” **31** Ai dala tsitar, ka kwazdu itar ad lava itsa dəvar ən kəsen. **32** Madəv itar dəgal, ka bərdəghərud ad ude kwal təkha kə kwarga lav, dadake də sədikw bəzan ən vəgh sar. **33** Lakwadal tsud sədikw bəzanen, ine tsa kwar təkha kə kwarga lav ka farsa kwar lav. A ndawatrəf kə dzakhava udakh ka nəv itar, “Tsa tapa bud nəgha khulfinak digit ən khaya ya Izrail bi.” **34** Ai ka nəv Farisakh, “Afke ən zaḅado də ndzəḁa zikan na kə mal ya wurdu ad sədikw bəzanena.” **35** A dakhəl Yasu da kəsakh daghan zə gədzar kəsakh, ən tsagdu tsag ən gud dzakhava Yakhudakh, ən tləkhdu lav zəḁan ai təghər kə tləksa Yazhigəl, tsuguna ən mbakha udakh zikən, zə itsera kə khulf kuzakh zə li kud lapi. **36** “Nəgha tsin udakh a dzavkhai zikən, ka kwid nəv rəv tsin, wirva ən khəḅ dlad itar na ude ən mələtəru məla bi, ngwada tuwaghakh itar kwal nəg kə dadak zighwtər zighw.” **37** “Ka niya kə furakh sar, zikən tsəg khi, li man tlər tsuguna khəḁikən. **38** Wirva yan, takadām takada Dadzikan dadake nəgharu kə tlər gukhen, kə ḅəlondagħ li man tlər kə tsara khi.”

10 Ka dakhga Yasu ad furakh sar kəlatəm mits, a batəran ad ndzəḁa lakdu itsəra kə sidikw bəzan, zə mbakha itsera kə khulf kuz zə liye kwal yan. **2** Auna dakhakh dzəran na kə furakh na kəlatəm mits. Dəg chaka, Siman ai dakhdud Bitrus zə zərbab sar Ndros, Yakub zər Zabadi zə zərbab sar Yukhan, **3** Filibus, Bartamawus, Tom, Matiyu dadak chaw khadam, Yakub zər Alf, Tladdiyus, **4** Siman ud ya Kanan, Yakhud Iskariyoti dadake bədu Yasu kə kəḁgakəḁ. **5** A ḅəlatərəf Yasu kə dzərana kə zar ḅəlakh kəlatəm

mits, ka təkhatərna ad lava kwarne, “Damba da vak liye kwal Yakhudakh bi, tsuguna damba da tlərna kəs ya Samariyakh bi, **6** dam da vak udakh ya Izrail liye zadğan ndək tuwaghakh. **7** Madəv kur ən dəgal, kwaramatəra lav Yazhigəl kwarne, ‘Tləksa Ghərazhigəla a khərzəgan.’ **8** Mbakhama liye kwal yang, tsiyanəf kur liye amtsəgan, mbakhanu kur liye ən tukw fich, lakwakh du kur sədikw bəzanakh ən vəgh kə udakh. A bakura butiyud, bədu ghərura buti. **9** Bam ba kwaḅ dawan zə shabu zə jingal ən mbəlur bi. **10** Bam ba jiladur bi, tsa zə gabag mits bi, tsa kimbak, ḡam ba tsa juguljugulur bi, wirva dadak tləra kalkal gəmadu dəg siga tlər sar tsin. **11** “Itsera kə kəs zə gədzar kəsakhe a da kur damb, gatam ga ud charan ai da gidə kur dagh tangw da da tə sarte da tsida kur. **12** Da ka da kur da məghen, ka nəghatərđi kur kwarne, ‘gabər ən təghər tsəkur.’ **13** Da ka chau kurkhai liye məghen, tsukwa gabəruren ən təghər tsitar, ai da chau kurkhai ba itar bi, ka wura kurva gabərur. **14** Daga məgha zə kəse kwal chau kurkhai, awa bi kalwal kə tsən lavur, pangdu kur lagwate ən tə sigur dən səgawala kur ən kəsen. **15** Kadī ən təkha kura kə, da ziwardal kə Sodom zə Gomora ud təghər kə kəsen fitsa takalav.” **16** Ya digiyam, ya ni ḡəla kura ḡəla ka ngwadə tuwaghakh ən tatak ya ghəda təghalakh, wirva yan demekh ni kur ndək dəg vukhakh, tsugun kalali nikur ndək kakur. **17** Tsukamana ghər kə udakh, wirva da lang kur langa itar da vak takalav, tsuguna da dlagha kuru kiḡ itar ən gud dzakhavakh tar. **18** Wirvən gataks tsəka kur, da lang kur lang itar da təvuk kə li man tləks ən təghər kə tsəkur zə shikakh, wirva ki da kwardu lav zəḡan

tsəkur ən təvuk tar zən təvuk liye kwal Yakhudakh. **19** Da ka da zəḅ kurdəghər itar da təvuk li taka lav, dzamam ba də däge da kwara kur bi biya da kwara ndar kur bi. Ən tə yanən kə sart da bakura bəg ka də lave da kwara kur. **20** Wirva kuram ba da kwar laven bi, wirva Səḏikw Chuwadadan Dadure ən kur, in da kwarado lava səgawal ən ghayur. **21** Zərbab da bədu zərbab sar kə kəḏa kəḏa tsud, dad tsuguna da bədu ad zər sar, zara tsuguna da tsiyara kə baba zə dad itar, zə man dəgakhai da nala kə dləva ḏul əmtsa tar. **22** Itsawara da nagh kur ba wirva ka bi. Ude bəga rəv tangw da tə mbasa sar da katakatud. **23** Da ka bakura dləḏud ən mbiyan kə kəs, ka kwaya kur da tlərna kəs, ya kaḏiyən ən kwara kura kə, kəda ditla ḏaga kəs ya Izrail tsəkur, da sosəg ka Zər Ud. **24** Na dadake ən tsag digit da mal dadak ai ən tsagardu tsaga bi, awana zər tləre malga dad məgh sar bi. **25** Da ka tləkənalın kə dadak tsag lava kə nəga ndək dadak tsagdu lav, zər tlər tsuguna ndək dad məghsar. Da ka mal ya wurdu kha nəv itar kə dad məghena, da ḏakha də uḏitar ad yakhsari? **26** Wirva yan, gədzamtər bi, wirva na däge khəmban ai kwal da məḏlandowal tsud bi, tsuguna na däge ḅəghan kwal da tsatsud bi. **27** Däge ən kwara kura kə ən gurtl, kwaram kwar ən tə fatsi təghər. Däge kwarakh dagh ud da tlim, tləkhamdu tləkhən tə mbachar. **28** Gədzam ba də liye təkha kə kəḏga vəghur bi, ya təkha ba itar kə kəḏga saf bi. Gədzam gəḏza Yazhigəl ai təkha kə kəḏga vəgha zə saf tangw da tə fay. **(Geenna g1067)** **29** Mits bakh chughwaghwakh ən sukwduwud ən tə shabu kitakula? Na bai da ḅələl itsa kitakul da khay ai kwal da tsa kə dadur bi.

30 Afke itsa guj ghərura kədlana. **31** Wirva yana, gədzam bi. Afke a malga kur ad chughwaghwakh zikən kə ndanga char. **32** Daga ude mədla kwarne dæg sar kə ən təvuk kə udakh, ghərar tsuguna da mədla mədla ka kwarne dəgar ghərsar ən təvuk Dadare ən ghərazhigəl. **33** Daga ude bəga tsuguwar ən təvuk kə udakh, ghərar tsuguna da bəg tsugu kən təvuk kə Dadare ən ghərazhigəl. **34** Dzamam ba kwarne gabər a bədagħ ka da lard bi. A so kə wirva bado gabər ba ka bi, ya katsakar. **35** Ya so kə, Wusha zəra zə dad sar. Dugh zə bab sar tsəgun. Ghawul tsuguna zə dzik sar nus. **36** Dadak məgha yakh sar da nəga kə tləghum sar. **37** Ude ən way bab sar zə dad sar mal tsək, a tlal ba kə nəga kə zər bəlara bi. Ude ən way zər sar awana dugh sar mal tsəka tsugun, a tlal ba kə nəga kə zər bəlara bi. **38** Ude bəf ba də ufa khərta sar kə gataks gata bi, a tlal ba kə nəga kə zər bəlara bi. **39** Ude ən nagh kat safa sar, da bəgh. Ude kəḏdu safa sar wirva kə, da gəmadu gəm. **40** Daga ude a chau kurkhai, ka chau ka yin, ude chau kai tsuguna Dade bəlakondagh a chau gin. **41** Daga ude chauga tlayang Yazhigəl da chauga kə wirve tlayangin. Dæg sige da baruda, da kalkal zə dæg tlayangen. Daga ude chauga dadak kalali da chauga kə wirve dadak kalali yin, dæg sige da baruda da kalkal zə dæg dadak kalaliyen. **42** Daga ude ənkaru itsa kwat yu kitakul ak khəḏikan ən tatak furar wirve furarin, ya jir ən kwara kura kə, na ba da bəghən dæg sig sar bi.

11 Udzala kə Yasu ən təkhatəra lava kə furakh sar kəlatəm mits, ka dūwars ad yanən kə vak, tsuguna ka dəgal tsin da tsagatərdu tsaga zə tləkhatəra lav Yazhigəl

kə dləmdla kəsakhe khərza də yanen kə kəs. **2** Tsəna kə Yukhan dadak para ud ən zaw ad dægakhe tsən mana Kristu, ka bəlandal ad chaləm Zar bəlakh sar da vak sar. **3** Nəv itar kə Yasu, “Kwara kənkhe kwar,” “Kha naghek dadake tsən kwara Yukhan dadak para ud da səgdagh na, naghə da gwit tlərna ud sikha khəkəndi?” **4** Nəv Yasu tsitar, “Damaks da kwarara kwara kə Yukhan ad dəge tsəna kur zə dəge nəgha kur. **5** Ngulfakha a ngwarəf di tsitar, ən dəga ghwurdikakha, li kuza fəcha a mbakharu fidgid, ən tsənatsəna təngakh, a gwidən tsaya tərəfud kə li tsa amtsəgan, ka kwaratəra lav zədan ud kə talagakh. **6** Dadak bark liye kwal guyakdu lig wirva dəge ən mana kə.” **7** Madv zar bəla Yukhan ən daks, ka farsa Yasu kwara təra lava kə udakh ən təghər kə Yukhan kwarne, “Dala tsəkur da vak Yukhan ən təghal, da kuram ən kurana wuda tsən nakur nəgha nəghi? A dal da vaz tsəb tsəban kə mase ən kədə fud nagh kur? **8** Tsa dal da vaz uđa kuri? Ude chadfkhai ən kadlang khwaran naghf kur? Liye chadfkhai ndəkyana ən gidən tə gəlvakh shikakh itar fəka. **9** Kwara make kwar, tsa dal da vaz uđa kuri? Tlayang naghə? Ndək yanen, ai tsuguna a nəgha tsəkur dadake a malgan ad Tlayang. **10** Tsa Yukhan dadake tsa vindzava lav ən təghər tsin ən kadkad kwarne, “‘Da bəlaḃəla ka ad zər bəlara kə dakho ən tə vuk. Dadake da dīkakha dūl.’ **11** Ən tekha kura təkha kə, na nuse taḃa yig zər ai do da tə Yukhan dadak para ud də ndanga bi. Ai tsugun, dadake khədikan ən tləksa gharazhigəla a malgan ad Yukhan kə ndang. **12** Tsif ənt sarte tsa kwardu Yukhan dadak para ud ad lav Yazhigəl tangw da tina kə sart. A wushif

ghər kə tləksa gharazhigəl, li tsiyara məkən kə udakha ən nagh pərd tləksa Yazhigəl itar də ndzəd. **13** Lave a tsagdu nzdikha nzdikh Musa zə kadkad tlayangakh daghan a kwarga itar lav ən təghər kə tləksen kəda səgdagh kə Yukhan **14** Da khayanəf kur də lav tara, Yukhan ai tsən kwarud lavən teghəra, in Ili na tsən kwarud da səgdagh. **15** Tsəna dadak tlim ad lave kwarud. **16** “Da kura də war ka udakh zamani? Ghila zar mbisane ən gidən te bala kasuk ən dakhva kə da man sakw ən tatak tar itar zə kwar lava kwarne, **17** “Fakurkhe kənda fyakəla. Kalwala kur kə tsug. Fuka kurkhai kənda fuk. Kalwala kur kə tu.’ **18** Sodagh kə Yukhana, tsa nabən zu dæg zuwakh zə khəb itsera kə digitakh bi, ‘Ka sədikw wurdu ən vэгhtsino nəv itar.’ **19** Wur sodagh Zer Uda, ən zuwa zuwa zə khəba khəb, ‘Vaza də udan na. Mbəlv zən dəyudəy, zə tsaghw li chau khadama zə li man khəpo nəv itar.’ Tləre ən mana udan in da mədlan ad kwalemləme a bara Yazhigəl.” **20** Udakhe ən kəsakhe tsa manakhga Yasu ad dæg ndawakakh ən kəs tar, a kalwala itar kə pəlghər, ka tavatərgħər ad di. **21** Dangwa tsəkur, Korasin. Dangwa tsəkur, Betsaid. Da tsa a manakhgən kəs ya Taya zə Sidom ud ad dæg ndawakhe a manavən vakur, tsa pəlga itar ghər gulyan, tsa dəiva itar ad Ligwit ngəz zə dəiva fəts ən tə vəghakh tar. **22** Ai təkha kura təkha kə, da ziwardala kə udakh ya Taya zə Sidon ud təghər tsəkur fitsa man taka lav. **23** Kha tsugun Kafarnakhum, da ghər tsəkhən kurana da bəkha bakhud da gharazhigəla? Əmma tsəkhara, da kədkh dagh da vak liye ən tə fayud. Da tsa mənəgən Sodom ud ad dæg ndawakakhe tsa mangud ən vakur, tsa dla itar sakhkan.

(Hadēs g86) 24 Ai təkha kura təkha kə, da ziwardala kə udakh ya Sodom ud təghər tsəkur fitsa man taka lav. 25 Ən tə yanən kə sart a kwarga Yasu kwarne, “Ən kwara kha us ka Dada, Dadzikan dadak gharazhigəl zə khay, wirva a bəgharna kha dəgakhana kə liye kwalemləm zə liye ən tsa lav, ka mədlətərənkh kə zar mbisan liye kwal tsa lav. 26 Khwara Dada, wirva ndək yanən kə manakhal. 27 “A ba ka Dadar ad digitakh daghan. Na ude tsa Zər bi uk Dad, tsuguna na ude tsa Dad bi uk Zər, zə udakhe a naghga Zəren tsugun ad mədlətəramədl. 28 “Ausəgam da vakar, daghanure a suvgan də zəḅ kadlang dīmdīman, da bakura fətava kə. 29 Bəməf bə changlagara da tə pepur. Tsagam tsagən vakar, wirva ka dadak tsukwana ghər kə man digitakh kə, zə dadak gulandagh ghər kə ən rəv, ka da mbəladu mbəla kur fətava kə ghərur. 30 Changlagara na ba dīmdīm bi, kadlangara tsuguna chafchaf.”

12 Ən sartena a dala Yasu dəgal diwa gukh əlkam fitsa fətava Yakhudakh. Ndzitərəf kə wai kə furakh sar, ka farsa itar ad səḍ khi əlkam kə zuwazu. 2 Nəgha kə Fərisakh ndək yana, ka kwararkhe itar kə Yasu kwarne, “Vaz, ən man dəge a gadlga ndzikh zar bəlakhagh fitsa fətava Yakhudakh.” 3 Ka nev Yasu tsitar, “A tugwa bakh kur ad dəge manga Dod mbatəra kə wai zə li dəgakh sara? 4 Ka da da Fəta Yazhigəl, ka bəf itar zə li dəga sar ad brudiye kwal kalkal ba zuwa zuwa tsitar bi, uk Zilkəs kitakul da zuwan. 5 Tsa tugwa bakh kur ən ndzikh ndzikh Mus kwarne, Zil kəsakhkhe ən Fəta Yazhigəla ən kəla ndzikh itar fitsa fətav. Tsuguna a nala ba kwarne a manga itar khaip bi. 6 Təkha kura təkha kə, auna ude a malgan ad

Fəta Yazhigəl kə ndangən vana khan. **7** Da tsa katlga kur däge ən kwara kadkad, ai kwarga Yazhigəl kwarne, ‘Gida kwidkwidərev ən na kə, dæg tsufa bən na ka bi.’ Tsa na kur ən batərgħər ghaza kə li kwal də khaip bi. **8** Wirva yan ka Zər Ud, ka Dadməgh fitsa fətava Yakhudakh.” **9** Ka đuwars Yasu ad yanən kə vaka, ka dadəg tsin da gud dzakhava Yakhudakh. **10** Ən gud dzakhvena, nəg udanən dadak əmtsa dəv, ka ndidərwar itar kə Yasu kwarne, “A khayanəf nagh ndzikh ad mba ud fitsa fətava?” Nəv itar kə nəghda mbəladu ghaza Yasu. **11** Ai ka nditarwal Yasu kwarne, “Da ka nəg ude də tuwagh ən tatakuran, da bəldaghin da fik fitsa fətav, atsuk na dadak tuwaghən da bado ba biya? **12** Afka a malga ud ad tuwagh kə ndanga char. Wirva yana a khayanəf ndzikh ad məlaru kə ud fitsa fətav.” **13** Khalak yana ka niya kə dadak əmtsa dəven, “Taladala dəvagh” Ka taladal, ən təvin təvina ka mbu dəva sar charang, ka nala ndək yan kə dəv. **14** Da mbiyanən, ka dəgal kə Farisakh da đi dzanak kəđ Yasu kə əmts. **15** Katlga kə Yasu ad rajakhadghər (dayaghər) tara, ka đudan ad yanən kə vak. Ka gatars gata kə udakh zikən. Ka mbakhatəru kə li kwal tsa yanga daghan. **16** Ka ndəđatərnəf ad tlim kwarne, kwarara betar kə udakh ad lav ən təghər tsin bi. **17** Däge mangin kə righanəf däge tsa kwarga Ishay Tlayang. Ai kwarga Ishay kwarne, **18** “Auna zər tləre a zəbəf kə. Ən waya waya kə, ai zəđaku zəđa char. Da bara bəg ka də Sədikwar. Tsəguna ka da tləkhdu lav ən təghər kə taka lav jir kə khulf udakh daghan. **19** Na ba da man tsugu zə bura bi. Da tsəna bud lav sar də ndzəđ ən tə đulakh ən khud kəs bi. **20** Mbadize tsa tərđəfa, naba da kəlakəla bi.

Karakazaze tsa dām da əmtsa, naba da kədəkədə bi. Da təkhaṽala təkḥ, akwa nəghin ad taka lav jir a zugaṽ ad fir. **21** Da bo ghər əṽ tə đakḥa sar udakh liye kwal tsa Yazhigəl dagḥan.” **22** Ka bərdəghər yakhaya kə udakh ad ude ngulf ai ghwirl da vak Yasu, wirva sədikw bəzan əṽ vəgh tsin. Ka mbanu Yasu. Ka farsan ad kwar lav, tsuguna ka nəgha nəgh. **23** Ka ndawatərəf kə udakh dagḥan, Ka nəv itar, “Ara, ina kuda in khə Zər Doda?” **24** Ai tsəna kə Farisakh ndək yana ka nəv itar, “Afka də ndzədə tsawar bi. Də ndzədə Baalzabul shik ya wurdu, əṽ zabakhadowin ad sədikw bəzan əṽ vəgh kə udakh.” **25** Fatsiye audzala Yasu əṽ tsa dəge əṽ đaya itar əṽ rəvakhud tar, ka avin tsitar, “Daga tləkse a təkaghəran mits, əṽ tlughuma itar əṽ tatak tar, yanən kə tləkṣa da ghitsga ba dangar bi. Dəghwa kəsa zə məghe a təkaghəra mits tsugun, əṽ tlughuma itar əṽ tatak tar, na ba da ghitsa bi. **26** Da ka əṽ zəḃadal Shatan, Shatan səgawal əṽ udakh, afka əṽ gadla də ghərsar. Ai da ghitsa ndar tləkṣa sari? **27** Ai da ka də ndzədə Baalzabul əṽ zəḃado ka də sədikw bəzanakh, ai zar ḃəlakḥura mi? Əṽ zəḃtərdal dira kə ndzədə itari? Ai furakhur da taka kura lav əṽ təghər kin. **28** Ai daka də ndzədə Sidikw Yazhigəl əṽ zəḃadal ka ad shatanakh, atsuk a sa tləkṣa Yazhigəl da təghər tsəkur. **29** “A təkḥ bud kə da da khutsadala kadlang əṽ məgha dadak ndzədan bi, khəkwa da ndzadəna ghud ndan, bidəgud əṽ təkḥa kə khutsadala kadlang əṽ fəta sar. **30** “Ude kwal nəg zə kə, atsuk əṽ man tluhguma zə kə. Ude kwal məlaku də dzakḥa dzakḥa atsuk əṽ kwazakdu kwaz. **31** Wirva yan, əṽ kwara kura kwara kə, da ḃisatra ḃisud kə udakh ad

itsera kə khaip zə lav nenakh ai manga itar. Ai tsugun, ude kwarga lava də nen ak Sədikw Yazhigəl, na bud da bisara bisa bi. **32** Daga ude kwarga lav nen ən təghər tsəka Zer Ud, da bisara bisud. Ai dəghwa ude kwarga lav nen ak Sədikw Yazhigəl, linglinga na bud da bisara bisa tsa kəvena tsa da tə kwarge da saks bi.” (aiōn g165) **33** Da nəgharu kha kə uf khwaranyan zər khwaran da yigin. Da ka nəgharu ba kha kə uf bi, zər bəzan da yigin. Wirva ufa khwarana ən katlən tə khulf zar sar ud. **34** Kur zar ya pushakhan. Da təkh dufa kur kə kwarga lav khwaran fatsiye ngudiyakh kuri? Afka ən khud kə dəgakhe ən rəvakhud ud inən səgawal ən tukw ghay. **35** Ud charana, ən zəbado ən dəg charane ən khud kə dəg charane a bəgin ən rəvakhud sar. Ud ngudiya, ən zəbado ən dəg ngudi, ən khud kə dəg ngudiye, a bəgin ən rəvakhud sar. **36** Ən kwara kura kwara kə, dəghwa kwadlamb ghaye ən kwara udakh, da kwara kwara itar dəge bətra da kwar yanən fitsa takalav. **37** Ən tə dəva də lave kwarga kha da mana khud takalav. A bakhghər ud ghaza awana dadake kwal də ghaz. **38** Ka kwararkhe yakhaya kə li tsagdu ndikha ndikh Mus zə Farisakh kwarne, “Maləm, ən na kənda mədla kənda mədla tsəkha ad zikan kə dəg ndawak ai da mədla dakha ndzəfagh.” **39** Ka niya tsitar, “Udakh li kwargəna, li kwal fadəghəro də Yazhigəl kur, ngudiyakh tsugun. Nagha kur ad nəgha dəg ndawak ən vakar, ai na bud da mədla kura mədla bi, akwa ndawake ən təghər kə Yunan tlayang. **40** Ndəkve a manga Yunan ad khəna khəkərd vid zə fatsi ən khud kə zikana kə kilf, da mana ndək yan ka Zər Ud ad khəna khəkərd vida zə fatsi ən mbərt kə khay.

41 Fitsa takalav da kwara tēra kwara udakh ya Nineba kē li kwargēn kwarne, a manargan ad khaip. Wirva itar udakh ya Nineba a pēlga itar ghēr ēn tē dēva dē lav Yazhigēle a kwaratērkhe Yunan. Ai tsuguna auna ude a malgan ad Yunan dē ndzēd ēn van. Dakhkana a pēlga ba kur ghēr bi. **42** Fitsa takalav, da tsiya nuse shik ēn khay ya Sheba kē kwar kwarne udakh kwargēn a manargan ad khaip. Wirva soghēr ēn vak bita char, kē tsēn lav kwalemlēme ēn tsagdu Saluman shik. Ai tsuguna nēg ude a malgan ad Saluman shik dē ndzēd ēn van.” Dakhkana a pēlga ba kur ghēr bi. **43** Da sawala sēdikw bēzan ēn vēgh kē ud, ka gwayav ēn vakakhe kwal nēg kē yu kē mbēladu vak fētava tsin. Ai da ka mbēladu bin bi, **44** ka ni, da gwiya daks da kwazaghare tsa sawalaka. Da gwiyoghērina a tlarghēr ba kē itsawar bi tsuguna tledān, a dīkavana mēgh. **45** Ka da gwiya dēgal da khutsado tlērna sēdikw bēzanakh udif, liye malgan kē mbērsh. Kē daks tsitar kē gidēmb. Khalakyana, ka da malamala gidā sare kē khal, ade tsa chak kē bēz. Da dzaughēr ndēk yan kē ngudī udakh li kwargēn. **46** Madēvin ēn kwar ghay zē udakha, ka sasēg kē bab sar zē zar babakh sar. Ka ghitsēga itar ēn mēl, ēn nagh kwar lava itar zin. **47** Ka nēv tlērna ud tsin, “Babagha zē zarbabakhagh ēn ghitsēn mel, ēn na kwar lava itar zē kha.” **48** Ka ndidārwal kē dadake tsa kwarkhe kwar, “War babara, zē zar babakharenra?” **49** Ka mēdlarnan ad furakh sar dē dēva ni, “Auna babara zē zar babakhārēn tē van. **50** Wirva dēghwa ude ēn man dēge ēn naghā Dadare ēn gharazhigēl kē manaman tsin, in zēr babara, zē dugh babara, zē babar.”

13 Fitsa vayanena, ka sawala Yasu ən məghen, dala ka nndzəgan ən tə ghay dəlv kə tsagardu kə udakh. **2** Dzakhava udakh zikən char tsarghər itar dingrik. Ka dagh da per yuwa nndzəgan. Dzakhava udakh tsuguna ghitsga itar ən tə ghay dəlv. **3** Ka kwara tər khai ad lava də jakva lavakh zikən. Ni, “Nəg dadak gukhen a dala da kwazdu khulf ən gukh sar. **4** Madvin ən kwazdu khulfa, ka ɓalala yakhay kə khuf ən tə dʊl, ka sa dɪkakha vadu itar. **5** Ka ɓalala yakhay kə khulfakh ən tə fərad vake kwal nəg khay char. Ka fətsawala kujad kujad, wirva khayen ən təvina naba zikən bi. **6** Təvga kə fatsiya ka ɓayif itar, ka ghulala itar, wirva a dagh ba tləl sar char bi. **7** Yakhaya kə khulfen tsuguna a ɓalardagh da vake də tak, fətsala tsina, ka dɪkalar zə tak, ka ɓidzatərɛf taken. **8** Yakhaya kə khulfakh tsuguna a ɓalal da vake duɓan itar. Ndəkchiɓ yiga itar zər dərɪmək dərɪmək. Yakhaya kulənkwakh kulənkwakh. Yakhaya tsuguna kulkhəkərd kulkhəkərd.” **9** Ka nəv Yasu kə dæg mbas, Dəghwa ude də tlim tsən lava, baru bəgin tlim. **10** Ka sa furakh Yasu ka nəv itar tsin, “Uda lava tsəkhən kwaratəra lava tə dəva də jakva lavakhi?” **11** Ka ngawa tərkhai kwarne, “A bakura tsəkurud ndzəda tsa däge ɓəghən ən təgher kə tləksa gharazhigəl. Ai itara a batəra bud bi. **12** Wirva dəghwa ude də digit da banarghər bəgud char, ka da ndaɓai ən vak sar zikən. Ai ude kwal də digit char, ka da chawarval chawud ngwada khidike dinin. **13** Däge kə mangan ən kwara təra ka lava də jakvakh in kwarne, “Wirva itsa vazavaza itara ən nəgha ba itar bi. Itsa bəga itar tlima ən tsəna ba itar bi. Tsəguna ən katlanəf ba itar bi.” **14** Wirva yan lave tsa kwarga

Ishay tlayang a righəf ən vak tar. Nəv Ishay tlayang “Da tsənakhə tsəna kur lav, ai da katlga ba kur tsa khədikən bi. Uk da dəma di tsəkur ən təf, ai tsuguna da tsa ba kur dəge əmbin bi. **15** Wirva gufərva udakhana a bəngbəngəf. Ən tsəna ba tlimakh tar ad lava bi. A khadakhardu itar ad diyakh tar. Khek nəgha nəgha tsitar də diyakh tar. Khek tsəna tsəna tsitar də tlim tar tsəgun. Wirva nagh ba itar katlgakatlən rəvakhud tar bi. Ka guyoghər itar da vakara mbakhattru kə. **16** Nəg bark kə diyakhur wirvən nəgha nəgha kur din. Ndək yan tlimakhur tsəgun wirvən tsəna tsəna kur din. **17** Ən təkha kura təkha kə, zikən tlayangakh Yazhigəl, zə li kalaliyakh, tsən na itar nəgha dəge ən nəgha kur. Ai a nəgha ba itar bi. Zə na tsəna dəge ən tsəna kur. Ai a tsəna ba itar bi.” **18** Auna dəge tuku jakva lav dadak kwazdu khulfen. **19** Da tsəna kə udan ad lavən təghər kə tləksa gharazhigəl, ən tə khalak yana a katlga bi, a nala ghila va khulfe a balal ən tə dūl. Tsənga kə udanen ad lav Yazhigəl, ka sa Shatan, khutsala də khulfe a tukhgud ən gufərva sar. **20** Khulfakhe balal da tə khayen tə fərad, in jakva ude benən tsəna lav Yazhigəl, ka chauga də khwadg. **21** Fatsiye a dagh ba tləl sar da khay char bi, бага tsin ad rəv da tə sart khədikən. Tsiyif kə dlada, zə mbakhəl ən təghər kə lav Yazhigəle tsənin, kujad kujad ka mbədgan. **22** Khulfe baldagh da vake də takakh tsəgun, itar jakva udakhe tsənga lav Yazhigəl. Ai wirva mbakhəl nagh dəg lard zə valaval way tluwandal ən lard, a gadlarkhe ad daka kə khulfen. Khulfen tsuguna a bədu bad zər bi. (aiōn g165) **23** Khulfe balal da tə vak duḅan tsəgun, in jakva ude tsənga lav Yazhigəl katlgan

tsugun. A mangan ad tlər din, tləm gəmadu ad nuba khulfen. Yakhaya dərək dərək. Yakhaya kulənkwakh kulənkwakh. Yakhaya tsuguna kulkhəkərd kulkhəkərd.

24 Ka gwidən Yasu ad kwara tərə tlərna jakv lav, ni, “Tləksa gharazhigəla ghila ude tukhga khulf khwaran ən gukh sar. **25** Ən tə sarte ən khən khar udakh, ka dala dadak tləghum sar ka tukhgan ad khulf dləgh ən gukh ləkamen. Ka təkaval sar. **26** Dəkala kə ləkamen yigan ad zər. Dləghen tsuguna, sawal ən khud. **27** “Ka sagh li man tlər dadak gukhen da vak sar. Ka nəv itar tsin, ‘Dədməgha, atsuk khulf charan bakh tsa tukhga khən gukhaghena? A sawal ndar dləgh tsugun ən gukheni?’ **28** “Ka niya tsitar, ‘Dadak tlughumara kə mangain.’ Ka nəv zar man tlərsar tsin. ‘Əna nagh kha dəgal tsəkənda da ndaddu ndadə də dləghena?’ **29** “Ka niya tsitar, ‘Au, wirva nalabin də kur ən ndaddu dləgha, ndədamado ba zəva ləkam tsugun bi. **30** A duwam, dəka itar dagh zə ləkam, da tə sarte da tsəgdud ləkam. Ən tə sarten da kwaratra ka kə li da tsəgatsəg, farsafəg itar ndaddu dləgh chak, dzanəf itar, ngwadana itar, ndaghana itar. Ka dzanəf itar ləkam, diyakdagh ud da kuvurar.” **31** Ka gwidən Yasu ad kwaratra tlərna jakv lav, ni, “Tləksa gharazhigəl ngwadə khulf mastad, ai bəf udanen ka tukhgan ən gukh sar. **32** Tsakhənmina in khədikan ən khulfakh daghan. Ai da fətsawalina, dəkalina, ka in da nəga kə zikan ən tatak dəgakhe ən ngab. Da nəga kə ufa zikan, ka da man məghakh dikakh ən tə gwalakh sar.” **33** Ka gwidən batra tlərna jakva lava kə Yasu kwarne, “Tləksa gharazhigəla ndəkva yisti, ai dzəgəf nus khədikan, kə khwadum ən

khəpi ləkam daram khəkərd, tləm tsiyif kə khəpiyen.” **34**

A kwara tərkhai Yasu ad dəgakhana daghan kə dzakhava udakh də jakva lavakh. Na bən kwara tra lava ndək yan bi, akwa də jakva lav. **35** Dəge a manga Yasu a righanəf ad dəge tsa kwarga Ishay tlayang. Avin, “Da ngura ghay ka kə kwar lava də jakva lavakh. Dəge tsa bəghanud gul farsafəg sar kə lard, da kwardu kwara kə.” **36** Ən tə khal kə, duwars dzakhava udakh kə Yasu, ka da da məgh. Ka saks kə furakh sar da vak sar. Nəv itar tsin, “Kwara kənkhe kwara dəge tuku jakva lav dləghe a fətsal ən gukh Lekam.” **37** Ka ngawa tərkhai, niya tsitar, “Dadake tuxhga khulf khwaran, ka Zər Ud. **38** Gukh tsuguna in Lard. Khulf khwarana itar udakhe da daks da tləksa Yazhigəl. Dləgh tsuguna itar udakh ya Shatan. **39** Dadak tlughume tuxhga dləghena in wurd. Sarta tsəg khiyena, in fitsa mbasa lard. Li tsəg khiyena itar zarbəlakh Yazhigəl.”

(aiōn g165) **40** Ndəkve dzakhud mas kə ndəgha ndəgh, da ndək yan fitsa mbasa lard. **(aiōn g165)** **41** Ka Zər Ud da bəlondagh bəla ka zarbəlakh Yazhigəlar, kə dzakha dzakha tsitar daghan dəge tsən bakh udakh da man khaip, zə daghan li tsən man ngudī ngudī digitakh. Khutstral itar dəgal ən tləksar. **42** Ka tləvtərdagh itar da kara tsakai tsakai, vake da tudai tar də kərd tliđ, **43** ən tə yanən kə sart, da wuda liye kanadi ngwada fatsi ən tləksa Dad tar. Dəghwa ude də tlim tsən lava, baru bəgin tlim. **44** Tləksa gharazhigəla ghila lemane a bəghanud ən gukh, ai mbəladu udan, ka gwidən bəghanan. Wirva khwadga, ka dala sakwdu ad dəgakh sare dinin daghan, ka sukwgan ad yanən kə gukh. **45** Dakhkana, tləksa gharazhigəla ghila

zər kasuke ən gat kurakhe ndanga char. **46** Mbəladu tsin khwaran na kə chachad fang, ka dala sakwdu ad dəgakh sare dinin daghan, ka sukwgan ad ndangan ak chachad kuren. **47** Tsəguna, Tləksa gharazhigəla ghila sika vai kilfe bəlavdagħ da dəlv, ai viyado ad kilfakh sikh sikh. **48** Righif tsin, ka ndədado udakh da tə kalam gərdz, ndzakhgud, zaḃadalud khwarkhwaran na kə kilf, dīdagħud da tugħub, ka dīduwud dəgal ade kwal khwar. **49** Da nəga ndək yan fitsa mbasa lard. Da səgdagħ zarḃəlakħ Yazhigəl da takatak, kə zaḃadal nguḃi udakh səgawal ən li kanadi udakh. **(aiōn g165)** **50** Ka da tləvtərdagħ tləva itar ad nguḃi udakhen da kara tsakai tsakai, vake da tuwda itar də kərd tliḃ. **51** Ka ndidatərwal Yasu, “A katləga nagh kur dəgakhən tsagduwud dagħana?” Nəv itar tsin “Əm” A katlga kənd. **52** Ka niya tsitar, “Wirva yan dəghwa dadak tsagdu ndzikha ndzikh Mus, ai tsagarduwud kə nəga kə zər ḃəla tləksa gharazhigəl, ya ghila dadak məgħe a dzəgadal wuliwan zə mugħuran na kə ləman ən vake bəgdin dəgakh sar.” **53** Udzala kə Yasu ən kwarakh inakhən na kə jakva lavakhən, ka dūwars ad yanən kə vak. **54** A do Yasu da kəs sar. Sa tsin da vaken, ka da da gud dzakhava Yakhudakh, ka farsan ad tsaga tərdu tsag kə udakh. Ka ndawatərəf kə liye a tsəngan. Avitar ma, “A mbəladu ən vara udan na dina kə kwalemləm ra? Tsəguna a mbəladu ən varin ndzəḃa man dəg ndawakakhani?” **55** “Zər dadak tsakh məgh na baina biya? Bab sar ba Maryam biya? Yakub, Yusuḃu, Siman, zə Yakhud saghrakh sar baitar kina biya? **56** Dagħan dəghaw babakh sara ən gidən vak mar baitar biya? Ai a mbəladu dəvarin ad

dəgakhani?” 57 Ka bazala rəv tsitar, ai nəv Yasu tsitar, “Itsa dəvara, nəg ndanga kə tlayang Yazhigəl. Ai uk ən dūdən ən kəs sar zə fəta sarud.” 58 A manga ba də dəg ndawakakh ən vin char bi, wirva kud fadəghəro fəga tar.

14 Ən tə yanən kə sart, ka tsəna tsəna kə Khirudus Antifas dadake man tləksən Galili ad lave ən kwara udakh ən təghər kə Yasu. 2 Ka niya kə li manara tlər, “Afka ina Yukhan dadak para uda. A tsiyavanəf ən ngitl. Yan kə mangan nəg də ndzəda manakh dəg ndawakakh.” 3 Wirva tsa kwarga Khirudus ad viga Yukhan kə kəda da sal, wirva Khirudi nus zər bab ghərsar Filibus. 4 Wirva tsən təkharə təkha Yukhan gwil yan kə Khirudus kwarne, “Kalkal ba pərɸ Khirudi tsin kə nəga kə nus sar bi.” 5 Tsa khənmina tsən nagha Khirudus ad kədga Yukhan, ai ka gədzgan ad di udakh, wirva a ɸanəf itar kwarne Yukhana tlayang. 6 Gwiyoğhər kə khəna vəge tsa yigdud Khirudusa, ka dzanda dugh Khirudi ad tsugw ən təvuk kə ghulabakhe sawal da vak khwadəg. Tsugwa sarna kə zədaru kə Khirudus char. 7 Wirva yan, ka manarkhai ad lanji zə wada kwarne, da barabəg ad itsauda dəge takadgin. 8 Təkən bab sara, ka shakhanəf ad dugh sar ad dəge da kwarin. Ka ni, “Ba ka bəgud ad ghər Yukhan dadak para ud ən mbanmban ən təvana kəven.” 9 Turug ghər kə shik, ai wirva wade a mangin da nəga kə dəg zhiru tsin ən təvuk kə ghulabakh sar. Ka kwargan ad barabəg ad dəge ən naghin. 10 Ka talal ad ghay da gud sala, əntladəghər əntlud ghər Yukhan. 11 Ka ɸardəghərud ghər saks ən mbanmban, barud kə zər dughen, khalakyana ka ɸara kə bab sar. 12 Ka saks kə furakh Yukhan da zəb gədzumba

vəgha sar, ka khəḏane itar. Ka dəgal tsitar kwararkhe itar kə Yasu. **13** Tsəna kə Yasu ad dəge dzaughər də Yukhan, ka tsiyawal ən tə vinen ka da da Peryu, ka dəgal tsin da gida tukufa sar ən vake kwal nəg kə ud. Ai tsəna kə dzakhava udakh kwarne a ḏuda Yasu ad yanen kə vak, ka səgawal tsitar ən kəsakh, ka dəgala tsitar də sig da vake də Yasu. **14** Sawala kə Yasu ən peryu, ka nəghan ad dzakhava udakh zikən. Ka kwid nəv rəv tsin, tsuguna ka mbakha tərū ak li kwal yang ən tatak tar. **15** Bəlga kə khagw, ka sa furakh sar da vak sar, nəv itar tsin, “Vakna digi na tsawar bi, tsuguna a bəlga khagw. Duwatərs ḏuwa kə dzakhava udakhan dəgal kə saku dəg zuwa tsitar ən gədzar kəsakhan.” **16** Ka nəv Yasu tsitar, “Uḏa lava tsitar dəgal da tlərna vaki? Bamatra bəg ad dəge da zuwa itar.” **17** Ka ngawarkhe itar kwarne, “Uk ḏumba brudi dliḃa zə kilf mits din kənd ən van.” **18** Ka ni “A nakam.” **19** Ka ndzakhamga ndzakhən tə ḏzuḃna niya kə udakhen. Ka bəf ad brudina dliḃ zə kilfna mits, ka lando də ghər da gharazhigəl, ka kwarara us tsin kə Yazhigəl. Ka kwachanan ad brudiyen baran kə furakh sar, ka bara furakh sar tsugun kə udakhen. **20** A zuwaru daghan tar, baghala itar. Ka dzakhanəf furakh sar ad daghan dege təmgan. Ka raghanəf ad tughwbackh kəlatəm mits. **21** Ghwalvakhe zuwa a ḃa itar dəb dliḃ. A tugwana bud nughwasa zə zar bi. **22** Mbasu tsitar ma, ka kwara tərkhə Yasu kə furakh sar kə daks da peryu, kə dəgal tsitar ən təvuk da tə tlərna ghəḏzəva gadzak. In tsuguna dlaḃən ghits ən tə vin, kə da kwarara kwaza kə udakh daks ndan, kə dəgal tsin. **23** Təkhəl kə kwazana dzakhava udakh tsin, ka dugo tsin da tə ghuḃ kə ḏəgaw

tukudā tukud. Bēlga kē khagwa, ən vin tēkudā sar. **24** Ən tē yanen kē sarta, bita pēr yu zē ghay gērdz. Uk kadākada kē ghēdkuta yu ad pēr yuwen. Wirvən tlēg tlēga fud ad pēr yuwen da tēlg. **25** Kalkal karfi khēkērd dē ghēr kēdl, ka sagh Yasu da vak furakh sar, ən dēgən tēghēr kē yu. **26** Nēgha kē furakh sarna ad dēga tsin ən tēghēr kē yuwa, ka gadzēf itar char. “Ude sawal ən tē fik,” nēv itar. Ka khula tsitar wirva gēdz. **27** Tēvin tēvina, ka kwaratēra lava kē Yasu kwarne, “Tukhwamfēkhe tukha, i ka fēka, gēdzmbiya.” Niya tsitar. **28** Ka nēv Bitrus tsin, “Dadzikan, ai da khin, khaya kanēf khaya dēgən tē ghēr kē yu, kē saks da vakagh.” **29** “Ausēga,” nēv Yasu tsin. Burkhwit ka tsiyawal Bitrus sēgawal ən peryuwen, ka farsa dēga tsin ən tē yu, dēgal da vak Yasu. **30** Ai vazga tsina a tsiyif fud dē ndzēdā char, ka gēdzēf, ka farsa yu ad ndēga ndēg. Ka khula tsin, “Dadzikan katka katka” Niya tsin. **31** Tēvin tēvina ka talal Yasu ad dēv sar, ka viyado sēgo. Ka niya tsin, “Kha dadak khētsa fadēghēro fēg, wudā lava kwal khayakēf tsēkhi?” **32** Da kē Yasu zē Bitrus da peryuwa, ka lēbukw nēv fud. **33** Ka dābanēf furakh sare tsən Peryu ad Yasu. Ka nēv itar tsin, “Zēr Yazhigēl kha kadikadi.” **34** Ghēdzēvarghēra tsitar ad dēlva, ka sa itar da əntla khay ya Janisarat. **35** Ai katlga kē li kēsen kwarne, atsuk Yasu, ka bāl ghay tsitar kē kwarara kwara kē itsawar əntla khaya kēsen daghan. Khalak yana ka zabardēghēr udakh kēsen ad daghan liye kwal yang. **36** Ka tatlga itar, kē khaya tērnēf khaya kē liye kwal yang kē gēma itsa ghay gabag sar. Daghan li gēma ghay gabag sara, a mbakhu itar.

15 Dud ən kwarina, ka sasəg kə yakhaya kə Farisakh zə yakhaya kə li tsagdu ndzikha ndzkh Mus ən Wurshalim, da vak Yasu. Ka ndidarwal itar kwarne, **2** “Uda lava kə zar bəlakhagh ən kala ndzikhe a bəga dzidzakhəndi? Wirva na itar ən par dəv kəda zu kaf ndəkvə tsagdu dzidzakhənd bi.” **3** Ka ngawa tərkhai Yasu kwarne, “Uda lava tsəkur ən kala ndzikha ndzikh Yazhigəl, uk ən gatars kə dəge tsagdu dzidzakhura kuri? **4** Afka nəv Yazhigəla, ‘Farghərfəg kə dadagha zə babagh.’ Tsuguna ni, ‘Itsawar ən lakhga dad sar zə bab sar, kədgud kəmts.’ **5** Ai ən tsagdutsaga kur kwarne, ‘Da nəg dəge nagha udan ad məlaru məla kə dad sar zə bab sar din, “Ai ka avin tsugun, daghan dəge tsa da mbəladu kur ən vakar, a barkhe ka kə Yazhigəl.” **6** Wirva yana, atsuk barari ba məlaru məla kə dad bi nikur.’ Wirva yan, a nandal kur lav Yazhigəl kə bat, kə nəghda gatars kə ndzikha ndzikhur. **7** Kuram ngudiyakhan. Kalkal dəge tsa kwarga Ishay tlayang ən təghər tsukur. Kwarne, **8** “Udakhanna digi, uk ən fakghəra də ghay itar. Rəvakhud tara bita zə kə. **9** Ən dāba ka buti itar. Ən tsagdu ndzikha ndzikh udakh itar. Ən dleva lav Yazhigəl.” **10** Khala kə yana, ka dəkhtərkhai Yasu kə dzakhava udakh, niya tsitar, “Bambəg tlim, ka diyarsa kur. **11** Dəge ən da da ghay bən naud kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl bi. Dəge ən səgawal ən ghay kə dadak sar ən nandala kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl.” **12** Ka saks kə zar bəlah sar da vak sar, nəv itar tsin, “Tsa tsəkha kwarne a bazala rəvakhud kə Farisakh tsənga tsitar lavana kwarga kha?” **13** Ka ngawatərkhai Yasu tsitar, “Itsera kə ufe Dadar ən gharazhigəl ba kə njivgan bi, ka da ndaddu ndadud

kutskuts. **14** Duwamatərs dū, ngulfakh itar li mədlara dūl kə ngulfakh. Daka ngulf ən mədlara dūl kə ngulfa, afka bərdagha tara da mbəda itar dəgdagh da fika.” **15** Ka nəv Bitrus tsin, “Kwara kənkhai kwara dəge tuku jakva lavan.” **16** “Atsuk dakhkana ghərur tsuguna a katlga ba kur biya?” Nəv Yasu tsitar. **17** “Ən tsa bakh kur kwarne, dēghwa dəge da da ghay kə udan, ən dəgdagh da khud sar, kə dəg mbasa ka da səgawal ən vəgh sara? **18** Ai dəge səgawal ən ghaya ən səgawal ən rəvakhud. In dəgakhe ən naud kə kwadlamb ən təvuk Yazhigəl. **19** Afke ən səgawal ən rəvakhud ngudi ngudi dāya ghəra. Ndək za kəd safā uda, gwaragwara, ərda, gəla, dlaghawa fila zə bazaru dākha kə ud. **20** Ina dəgakhe ən naud kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl. Ai zu kaf də dəv kwal paran ən tə dəva də ndzikh ba da naud kə kwadlamb ən təvuk kə Yazhigəl bi.” **21** Duwars kə Yasu ad yanən kə vak, ka dal da əntla khaya kəsakhe khəfa də Taya zə Sidom. **22** Dzagwdlam, ka sa nusen dugh ya Kanan ən gidən khayən da vak Yasu. Ka tuwa tsin kwarne, “Dadzikan, Zər Dod, ziwakdal ziw. Ən bara dləd sədikw bəzan kə dughwar char.” **23** A kwararkhe ba Yasu ad tsaudā kə nusen bi. Ka saks kə furakh Yasu da takadā takad ad Yasu. Nəv itar tsin, “Lakwars lakw, wirvən gatakiyams gat, ən mbakiyama mbəg də tu.” **24** Ka ngawa tərkhə Yasu, ni, “Uk a bələkondagh wirva udakh ya Izraile a zadgan ud.” **25** Ai ka saks kə nusen da təvuk sar, kəlgan ad juguv. “Dadzikana, mələku məla.” Niya tsin. **26** Ka nəv Yasu kə nusen, “Ən manawa ba bəf ud kaf zara, ka barud kə ghədakh bi.” **27** Nəv nusen tsin, “Lave kwarga kha na kalkal Dadzikan. Ai tsuguna, ghədakha ən zuwa

zuwa itar, ad kwacha kafakhe balal ən tə vələngakhe ən zuda li məghakh ad kaf.” **28** Ka ngawarkhe Yasu, niya tsin, “Awara nusna, fadəghəro fəgagha nəg də ndzəd, da manakha manud dəge nakh.” Ən tə yanən kə sarta, ka mbu dugh sar ən təvin təvin. **29** Duda kə Yasu ad yanən kə vak, ka dəgal tsin diwa kalam dəlva Galili. Khalak yana ka ngalo da tə gil nndzəgan. **30** Ka saks kə udakh zikən da vak sar. Zabardəghər itar də ghurdikakha, zə ngulfakha, zə li əmtsa kalam vəgha, zə təngakha, zə chaləm li kwal yanga zikən. Ka bakhga itar ən təvuk sar. Ka mbakha tru. **31** Ka ndawatrəf kə udakh vazga tsitar ad li kwal təkha kə kwarga lava ən kwarghai itar. Li mətəsa vəgha ka a mbakharu, ghurdikakh ən dəga itar, ngulfakh ən nəgha nəgha itar. Ka farghər itar kə Yazhigəl Izrail. **32** Dud ən kwarina, ka dəkhtərkhay Yasu kə furakh sar saks da vak sar. Ka niya tsitar, “Ən ziwardal ziwa ka kə dlama khan, wirva khəkərđ khana tsitar ən vakar, tsuguna na dəg zuwun vak tar bi. Nagh ba ka daks tsitar də way bi, wirvən təkha itar kə dighər khar ən tə dül daks da məgh.” **33** Nəv furakh sar tsin, “Ən təghal ndəkina, da mbəladu ən makiyam ad dəg zuwe da təkHUD kə batran kə udakh pakina ra?” **34** Ka ndidatərwal Yasu kwarne, “Ngərwa brudiye din kur ra?” Ka nəv itar tsin, “Dumba udif zə mbisan na kə kilfakh.” **35** Ka bətra kə dzakhava udakh kə ndzakhga ndzakh ən tə khay. **36** Ka bəf ad dumba brudiyen udif zə kilfakhen, kwararkhai ad us kə Yazhigəl, ka kwachanəf, baran kə furakh sar. Ka bara furakh sar ad brudiyen zə kilfakhen kə udakh. **37** Itsawara a zuwa, a baghala itar. Ka dzakhanəf furakhen ad dəg zuwe a

təmgan, tugwəb udif reghan. **38** Udakhe zuwa ruwa, a 6a itar ghwalvakh dəb ufaɗ. A kədlga bud nughwasa zə zara bi. **39** Ən tə khal kə ɗuwatərs ɗuwa kə Yasu ad dzakhava udakh, ka da da peryu, ka dəgal da əntla khaya ya Magadan.

16 A sa Farisakha zə Sadukiyakh da vak Yasu kə nəghda kurakura tsitar. Ka ndidarwal itar kə mana tra zikan na kə dæg ndawake da mədla din kwarne a saudagh ən gharazhigəl. **2** Ka ngawa tərkhai ni, “Da dəm fatsi da ɓəl, da ka nəgha tsəkur khas khas ən tə gharazhigəl, ka nikur, ‘Yauwa, na yu da təɗa bi.’ **3** Da ka səgo gwisəl zə ghabag, da nəgha tsəkur khas khas ən tə gharazhigəl, lusəf kes, ka nikur ‘Da təɗa yu khan.’ Təkh kur kə tsan ad dəgakhe da dzaughər ən tə dəva də gida kə fef gharazhigəl, wur ka təkh ba kur kə katlga däge ən tuku jakəvakh manasar kə kwargəna bi. **4** Udakh kwargəna li kwal khayanəf də Yazhigəl itar, kəladakh tsugun. Na kur nəgha dæg ndawak, ya na bud da mədla kura tlərna dæg ndawak bi, akwa dæg Yunan.” Khalak yana ka ɗuwatərs Yasu, dakaval sar. **5** Darghəra tsitar da tə tlərna ghəɗzva gadzak dəlv, ka dzamana furakh sar kwarne a mbitsa tərghər səgawal də brudi. **6** Ka nəv Yasu tsitar, “Dem nikur, ya tsukwamana ghər də yista Farisakha zə Sadukiyakh.” **7** Ka farsa ɗayakavu lav tsitar ən tatak tar kwarne, “Wirve a ɓadal ba kiyam ad brudi bi nagh ən kwarin adina?” **8** A katlga Yasu ad däge tsən kwara itar, wirva yana, ka ndidatərwal kwarne, “Uɗa lava tsəkur ən ɗayakavu lav ən təbur kwarne, wirva na kur də brudi biyi? Kuram li khətsa fadghərofəg. **9** Dakhkana a katlga ba kur biya? A

mbitsa kur ghærkh sarte tsa baghandala ka udakh dæb dliþ dæ dumba brudi dliþa? Tughwb ngærwa a dzanæf kuram ake tæmgani? **10** Awana æn sarte tsa baghandala ka udakh dæb ufaþ dæ dumba brudi ufif. Tughwb ngærwa a dzanæf kuram ake tæmgani? **11** Uða kæ mangan tsækur kwal katlgan kwarne æn kwara kura lav æn tæghær kæ brudi ba ka biyi? æn kwara kura kwarne tsukwamana ghær dæ yista Farisakh zæ Sadukiyakh kæ.” **12** Ka katlga furakh sar kæ Yasu kwarne, æn kwaræn tæghær kæ yiste æn difyud æn brudi bi. Tsukwamana ghær dæ yisti na tsæn kwarina, atsuk æn kwaræn tæghær kæ tsagdutsaga Farisakha zæ Sadukiyakh. **13** Soghær kæ Yasu da kæs ya Kesariya Filibiya, ka ndidatærwal kæ furakh sar kwarne, “Warek ka Zær Ud vek udakh ra?” **14** Ka næv itar tsin, “Av yakhaya Yukhan dadak para ud, av yakhaya Ili tlayang, av yakhaya tsuguna Irmî tlayang, awana fang æn tatak tlayangakh.” **15** Niya tsitar, “Ai kur ma, warek kavek kuri?” **16** Ka ngawarkhe Siman Bitrus kwarne, “Kha Masikhu, Zær Yazhigæl dadak saf.” **17** Ka næv Yasu tsin, “Dadak bark kha Siman zær Yukhan, wirva a sakha diwa ud dæg sig ba ina kæ jir bi. Dadare æn gharazigæl kæ kwara khai. **18** Ni æn kwarakha kwara kæ, kha Bitrus, færaþ khæ, da þælæn tæ kha ka dæ kur khægar, dæge æn tuku kur khægena, itar udakhe da fadghærøfæg æn tæ kæ. Ai kwal da tækha kæ ndzæða mætsa kæ manar khai tsauþ. (Hadēs 986) **19** Da bakha bæg ka dæg tusa nga gud tlæksa gharazhigæl. Tsugun, dæghwa dæge kwal khayænæf tsækha manaman æn lard, nabud da manaman æn gharazhigæl bi. Dæghwa dæge æn nakha manaman æn lard, da mana ndækyan ud æn

gharazhigəl.” 20 Ka ndədatərnəf Yasu ad tlim kə furakh sar char kwarne, kwarara ba itar kə itsawar kwarne ka Masikhu bi. 21 Tsiyif ən tə yanen kə sart, ka farsa Yasu ad kwara tra kwara tsin kə furakh sar kwarne, “Barari dəgal tsin da Wurshalim, kə khəb dladakh sikh sikh sikh ən dəv kə maludakh zə zikzikanakh kə zil kəsakh zə li tsagdu nzdikha nzdikh Mus. Ka da kədke kəfud, fitsa khəkərda da tsiyaka tsiyud.” 22 Ka ndədala Bitrus ad Yasu da te kalam, ka farsan ad tavarghər di kwarne, “Tsandu tsəg Yazhigəl ad yan, Dadzikan. Da dzoghər ba yan də kha tsa khədikən bi.” 23 Ka gwiyaḥkhe Yasu ka niya kə Bitrus, “Tsiyakval tsiya kha Shatan. Kur khətingəd khən təvukar, wirva dāya dāya na, dāya ghər ud dæg sig, dæg Yazhigəl bi.” 24 Ka nəv Yasu kə zar bəlakḥ sar, “Dəghwa ude nagh gataks gat, barari dūda way ghərsar tsin. Tsuguna ka bəfin ad ufa khərta sar, kə gataks gat. 25 Wirva dəghwa ude na kat safa sar, da bəgh. Ai dēghwa ude khayanəf bəghən safa sar wirva kə, da mbəladu mbəl. 26 Uda dæg sige da gəmadu udan, da gəmaduwin dægakhe ən lard daghan, tsuguna bəghalən safa sari? Uda dəge təkha udan kə bədu kə varda safa sari? 27 Da səgadagh ka Zər Ud ən ndanga Dadar zə zarbəlakhe ən gharazhigəl. Khalak yana, ka da bara dæg siga sar ka kə itsawar, kalkala däge a mangin. 28 Ən təkha kura təkha kə, nəg udakhe ən ghitsən van, liye kwal da əmts, khekwa nəgha ka itar ka Zər Ud, ən səgdagh ka ndək shik.”

17 Təkhəl kə khəna unkwakh kə kwarga kwara kə Bitrus kwarne Yasu in Masikhu, ka zəbəf Yasu ad Bitrus, zə Yakub, zə Yukhan zərbab Yakub. Zəbtro da tə tsəban na

kə khuḅ. Uk itar kalti ən vin. **2** A mbədfəkhe vəgh Yasu ən di tsitar. Ka wudā vakdi sar ndək fatsi, tsuguna nala kadlangakh sare a taləmin kə madək w təl. **3** Ən təvin təvin, ka nəgha kə zar bəlakhana də Mus tlayang zə Ili tlayang ən kwar lav itar zə Yasu. **4** Ka nəv Bitrus kə Yasu, “Dadzikan, khwaren nəg kənda van. Da khayanəfk, da manga mana ka tsikw khəkərd ən van. Fang tsəkha, fang kə Mus tlayanga, fang kə Ili tlayang.” **5** Madəv Bitrus ən kwar lava, ka sodagh ghwike ən wud tərdləm da təghər tsitar. Khalak yana, ka tsəna tsəna tsud ad kwind səgawal ən ghwiken kwarne, “Zərəren ən waya kə, ən tsən zəda sar ka char. Tsəna maru tsən.” **6** Tsəna kə furakh sar ad yanən kə kwind, ka gədzatrəf char, ka khəmbga itar da khay. **7** Ka sa Yasu, tapa tərkhai avin, “Tsiyaməf tsi, gədzam bi.” **8** Kapanəf tsitar ghəra, aghba itsawar ən vin bi təma Yasu kitakul. **9** Madəv itar ən səgadagh ən ghuḅən, ka ndədaternəf Yasu ad tlim kwarne, “Kwarama tra ba kə itsawar ad dəge nəgha kur bi, khekwa tsiyanəfud ka Zər Ud ən ngitl.” **10** Ka ndidarwal furakhan na kə Yasu kwarne, “Ai uḁa lava kə li tsagdu ndzikha ndzikh Mus ən kwarne, barari khekwa Ili tlayang da farsa səgadagh ndan, kəda səgadagh kə Masikhuwi?” **11** Ka ngawa tərkhai, “Kalkal da səgdagh kə Ili tlayang, kəda dika itsauda kə nəga kalkal ndan. **12** Ən təkha kura təkha kə, audzala Ili ən sodagh səg, a katlga ba itar kwarne in bi. A manarakhe itar dəge ən nəgha reva tar. Da khəḁa ndək yan ka Zər Ud tsugun ad dlad ən dəva tar.” **13** Khalak yana ka katlga zar bəlakhana kwarne, atsuk ən kwara tra lav ən təghər kə Yukhan dadak para ud. **14** Sodagh tsitar ən tə khuḅən da

vake dā dzakhava udakh, ka sasæg kə udanen da vak Yasu, kəlgan ad juguv ən tøvuk sar. Ka ni, **15** “Dadzikan, manga kwidkwidərva zəraran. Næg fud ən vəgh tsin, tsuguna ən bara dlad char. Ngərwa siga tsin ən bala dəgdagh da kar zə yu. **16** A bala ka da vak zar bəlahagha, a piyatərwal mbambæg.” **17** Ka ngawarkhai Yasu kwarne, “Kur udakh kwargən, li kwal də fadəghərofəg, kur mbərshakhan. Ki da zulu pak uda tsəka zə kuri? Ki da bəga pak uda tsəka rəv də kuri? Bəkdəghər bə da van, niya kə dad zəren.” **18** Ka tavarghər Yasu ad di kə wurduwen, ka sawalən zəren, təvin təvina ka mbu. **19** Ka saks kə furakh Yasu da vak sar ən sarte təkudā sar tsin, ka ndidarwal itar, “A piyakəndəwala ndar lakwdu wurduweni?” **20** Ka ngawa tərkhai Yasu kwarne, “Wirva a khətsa fadəghərofəgur. Ən təkha kura təkha kə, da tsa næg fadəghərofəgur khədikən ndək khulf mustad, təkha kur kə kwararkhe kə ghuḃna kwarne, ‘Tsiyin dəgal van, da tə tlərna vak’, tsuguna ka da tsi. Na dəge təkha kə piyakurwala bi.” **21** “Afka khulf ina kə sədikw bəzana təkha ba kə sawala bi, khekwa də dəgawa zə zəḃ ndəl da səgawalin.” **22** Dzafkhai kə Yasu zə furakh sar ən əntla khaya Galili, ka nəv Yasu tsitar, “A khərzəgud da bəkdu bəg ka Zər Ud, da dəva udakh. **23** Da kəd ka kədə itar. Fitsa khəkərda ka da tsiya ka tsiyud.” Ka kədātərkhe ad vəgh kə furakhna char. **24** Sa kə Yasu zə furakh sar da kəs Kafarnakhum, ka saks kə li chau khadama Fəta Yazhigəl da vak Bitrus, ka ndidarwal itar, “Nabakh dadak tsagdu lavur ən pəl khadama Fəta Yazhigəla?” **25** Ka ngawar khai Bitrus kwarne, “Ən pəla pəlin gəna.” Da kə Bitrus da məghen, ka farsa Yasu ad

kwarara lav, “Uda dayaghəragh ən təghər kə ndideni? Ən chawun vakəng shikakh lard na ad khadama ləman awana khadama gidadi? Ən vak zar tar nagha, ən vak kəstəlakh khi?” **26** Nəv Bitrus tsin, “Ən vak kəstəlakh.” Ka nəv Yasu tsin, “Ai da ndəkyanin, a mədlanan kwarne na zar tar ən pela pəla bi.” **27** “Ai khek bazatərdu tsəki ad rəva, dæg dəgal da tə ghay dəlv, taldagh tala khilga vi kilf da dəlv. Ka nguranəf kha ghay kilfe a viga kha chak, da mbəladu mbəla kha lotus ai da tlala kə pəl khadamagha zə dəgar. Bəfba, pəla tərkhai pəl.”

18 Ən sartenan, ka sa furakh sar da vak Yasu ka ndidarwal itar kwarne, “Warek zikan daghan ən tləksa gharazhigəli?” **2** Ka dakhga Yasu ad zər khədikan, ka ghitsanan ən təb tar. **3** Ka ni, “Ən təkha kura təkha kə, da mbədfəkhe ba gidur nala kur ndək zar mbisan bi, na kur da daks da tləksa gharazhigəl lingling bi. **4** Itsawar ən gulandagh ghərsar ndək zər khədikanən, in zikan daghan ən tləksa gharazhigəl. **5** “Daga ude chauga zər khədikan ndək inan wirva kə, ka chaukayin.” **6** “Ya digi, dēghwa ude a ba ad fang ən tatak zar mbisan, liye fadəghəro də kə, da man khaip. Adara ngudərəmud vər pəkhən kwind sar, ka tləvdagh khud da dəlve chalangw.” **7** “Dangwa kə udakhe ən lard. Wirva dəgakhe da bakh udakh da man khaipa, ən lard itar. Ya dangwa kə dadake da saks dəgakhən ən tə dəva din. **8** Da dəvagha awana sigagh ən bəg khan da man khaip, əntlədukha, tləvars khə. Adara daks də dəv kitakul, awana sig kitakul kha da safə kə ngəd, təghər kə tləvəkhədagh də dəvakhagh, awana də sigakhagh bərdagh, da kare kwal nəg ən mətəsa kə ngəd.

(aiōnios g166) 9 Da wur diyakhagh ən bəg khan da man khaip tsugun, ndədadal kha, tləvars khə. Adara daks də di kitakul kha da safa kə ngəd, təghər kə tləvkhədagħ də di bərkədagħ da kare kwal nəg ən mət̥sa kə ngəd.” (Geenna g1067) 10 “Tsukwamana ghər, khayamanəf ba nena itsa fang ən təb kə zar mbisana khana bi. Wirvən təkha kura təkha kə, zarḡəlakh Yazhigəl tar ai ən gharazhigəl, tsika fatsi ən nəgha nəgha itar vakdi Dadare ən gharazhigəl. 11 Wirva ka Zər Ud a saudagh da kat liye a zadḡan kə. 12 “Uda ḡaya ghəruri? Da nəg ude də tuwaghakh dər̥mək, da ka zadḡa kitakul ən təb tar, nabakhin da ḡuwars kul vaslambad ghər̥f vaslambad nən kus kə ghube zighwda itara? Kə dəgal da gat kitakule zadḡana? 13 Ən təkha kura təkha kə, da mbəladu win ad kitakulen, khwadḡe da manin ən təghər kə kitakulən, da malamala ad dəg kul vaslambad ghər̥f vaslambadē kwal zadḡan. 14 Ndəkyan tsugun, khayənəf khaya Dadurən gharazhigəl ba zadā kə itsa fang ən təb kə zar mbisana khana bi.” 15 “Da manakhai sukwtaghā ad ghaz, ka dəgal kha da vak sar, kwarkhekha ghaza sar ən təbura mits mits. Da tsənkhayin, a guyondəghər kha sukwtagh saks. 16 Ai da tsənkhe bin bi, ka gwidən dəgala kha da vak sar zə ud fang. Wirva a kwarga lav Yazhigəl kwarne, ‘Itsera kə lave a ndazhana ud mitsa zə khəkərd, a mēdlanan kwarne lavena jir.’ 17 Da kalwalin kə tsəntər tsən, ka kwararkhe kha ke li gata daghan. Kə dəg mbas, da kalwalin kə tsən lav li gaten daghan, ka nandala kha ndək liye kwal tsa Yazhigəl, awana ndək dadak chau khadam. 18 “Ən təkha kura təkha kə, daghan dəḡe kwal khayənəf tsəkur manaman

ən lard, na bud da manaman ən gharazhigəl bi. Daghan
 däge khayanəf kur manaman ən lard, da mana manud
 ən gharazhigəl. **19** “Ən gwidən kwara kura kwara kə, da
 khayanəf ud mits ən təbur ən lard, ən tə ghər kə däge a
 takadga itar, da manatra mana Dadare ən gharazhigəl.
20 Wirva daghan vake dzafkhai ud mitsa zə khəkərdf ən
 dākhar, ən vak tar kə.” **21** Ka sa Bitrus da vak Yasu,
 ndidərwal kwarne, “Dadzikan, da ka manakhaka ghaza
 sukwtar, sig ngərwa da bisakhara ki? Sig udif nagha?” **22**
 “Ka ngawar khai Yasu kwarne, uk udif siga bi, udif udif
 sig kul udif. **23** “Wirva yan, da təkhdud kə kurana tləksa
 gharazhigəl də shike ən nagh kədlə ləmanakh sare ən
 dəv kə vəbakh sar. **24** Farsa kə shiken ad kədlə kədlə, ka
 bərdəghər ud ad ude gatarsin də gəməw kwaḅ talenti
 dəb kəldək, ai kwal da təkha kə udanen kə pelgan mbasu
 ba də gida sar ən lard bi.” **25** “Piyarwala kə pələpəl, ka
 kwarga shik kwarne, sukwamdu sukwa də udanen, zə nus
 sar, zə zar sar, zə daghan däge dinin, kə nəghda pelda
 gəməwen din.” **26** “Ka diktliḅ kəlga vəḅen ad juguv ən
 təvuk kə shiken, ən takadā takadā kwarne, ‘Bakai rəv, da
 pələkha pəla ka itsaud.’ **27** Ka ziwardal shiken kə vəḅen,
 ka bəlars, bisarnan ad gəməwen. **28** “Sawala kə vəḅen ən
 fəta shiken, papatl ka gamga itar ze tsaghw man tlər sare
 ən gatarsin də gəməw kwaḅ dinari dərək, ka vigan ən
 makular, niya tsin, ‘Pələkai pəla gəməware ən gatakhs kə.’
29 “Ka diktliḅ kəlga tsaghw man tlər sar ad juguv ən təvuk
 sar, ən takadā takadā kwarne, ‘Bakai rəv, da pələkha pəla
 kə.’ **30** “Kalwala kə bisara bis, ka bal dəgal da gud sal,
 khekwa pələrkheyin ad gəməw saren ndan. **31** Nəgha

kə chaləm zar man tlər ad däge dzaughər, a zəfatru ba lingling bi. Ka dala itara, kwararkhe itar kə shik, ad däge dzoghər daghan. **32** “Ka bəlandala shik kə dākha dəghər vəbena tsa chak. Sa tsin, ka nəv shiken tsin, ‘Kha ngudi vəbən. A bisakhana ka ad daghan gəməwe ən gatakhs kə, wirva takadke khə. **33** Atsuk ən təkə ba kha kə manga kwidkwidəreva tsaghw man tləragh, ndəkve manga ka kwidkwida revagh biya?’ **34** A bazala rəv kə shik char, ka batrəm shik ən dəv kə li ən tuk gud salen, bara bəg itar dlad, da tə sarte da pəldin ad gəməw kwaḅ na daghan.” **35** “Da mana ndək yan Dadare ən gharazhigəl, ak itsawar ən kur ai kalwala kə bisara kə zərbab sar, ən revakhud sar.”

19 Udzala kə Yasu ən kwar dəgakhana, ka duwars ad əntla khaya ya Galili, ka dal da ətla khay ya Yakhudi, ai ən tə ghədzəva gadzak zagħ Urdu. **2** Zikən udakhe a gatars, ka mbandu ad liye ən tukw kuz ən vin. **3** Ka saks kə yakhaya kə Farisakh da vak sar, kə nəghda gat ghaza sar tsitar. Ka ndidarwal itar kwarne, “A khayanəf nagh ndzikh khənd ad təkaghəra kə ud ze nus sar, ən tə itsera kə däge kwal nagh tsina?” **4** Ka ngawa tərkhai Yasu kwarne, “Atsuk a tugwa bakh kur ən kadkad ən vake tsən kwarin kwarne, dadake tsa vərđtərkhe vərđa gul farsafəga larda, ‘A vərđtərkhe kə zila zə nusa?’ **5** A kwarga Yazhigəl tsugun kwarne, ‘Wirva yan digi, da duwar duwa udan ad dad sar zə bab sar kə khəmbərvan kə nus sar, kə nəga tsitar bərdagh kə ud kitakul.’ **6** Wirva yana, aghba dlaitar də ud mits bi, a narala kə ud kitakul. Wirva yan, däge a matlanəf Yazhigəl, khayanəf ba ud ad təkə təkə bi.” **7** Ka ndidarwal Farisakhen kwarne, “Ai udə lava kə Mus

tlayang a bədu ad ndzikha ndzikh kə ud kə bədu kadkad təkaghəra zə nus sar, kə dəgala tsini?” **8** Ai ka ngawa tərkhai Yasu niya tsitar, “A khayakurnəf Mus tlayang ak təkaghəra zə nughwasakhur, wirva bəngbəng revakhudur kə mangan, ai gul ən tə farsafəga tsa ndək yan bi. **9** Ai ən kwara kura kwara kə, daga ude təkaghəran zə nus sar, da wirva a tlarghər ən man gwaragwar bud bi, da buwin ad tlərna nus tsugun, gwaragwar ən manin zə nusen.” **10** Ka nəv furakh sar tsin, “Da ka ndək yan gidən təb kə ud zə nus sara, atsuk gidə kwal nus kaw.” **11** Ai ka nəv Yasu tsitar, “Daghan ud bən təkha kə bənəf lava nən kwara kur bi, khekwa liye a khayatərnəf Yazhigəl kə nəga ndək yan. **12** Nəg dəgakhe da bəg chaləm ghwalvakh kwal da zəb nus. Wirva nəg liye a yakhtər khaiyud ndək yan. Nəg liye udakh kə natərala ndək yan. Yakhaya tsuguna itar kə nandala ghərtar kwal da nəg da zəb nus, wirva tlər tləksa gharazhigəl. Daga ude khayənəf də lava na, chawin.” **13** Khalak yana, zabardəghər yakhaya kə udakh ad zar mbisan kə Yasu, kə nəghda batərgħər dəv tsin, kə takad Yazhigəl wirva itar. Ai ka tav di kə furakh sar ən tə li zaḃado zaren. **14** Ka nəv Yasu kə furakh sar, “Duwamatərs zar mbisan saks da vakar, tsuwamatra bi. Wirva tləksa gharazhigəla dəg udakhe ndək zar mbisanakhan.” **15** Ka bakhatərgħər ad dəva, ka takadgan ad Yazhigəl kə batərgħər bark, ka dakaval ən vin. **16** Dud ən manin, ka sa udanen da vak Yasu niya tsin, “Maləm, udə dəg khwarane barari da mana ka kə gəmadu safa kə ngədī?” (aiōnios g166) **17** Nəv Yasu tsin, “Udə lava tsəkhən ndidəkwala ndid ən təghər kə dəge khwarani? Afke uk Yazhigəl kitakul

khwarana. Ai da ka da nakha gəmadu safa kə ngəd, ka tsufanəf kha ndzikha ndzikh Yazhigəl.” **18** Ka ndidarwal kə Yasu, “Irən ndzikha ndzikhen ra?” Ka ngawarkhe Yasu, “Kəd ba safa ud bi, a duwa gwaragwar, a duwa man gəl, a duwa dləgh fil, **19** farghər fəg kə dadagha zə babagh. Tsəguna waya tləghər witəghagh ndəkve waya kha ghəragh.” **20** Ka nəv dakhwal na tsin, “Afka ən tsufatsufa ka dəgakhana daghan. Uda kə təmgan tsəki?” **21** Ka nəv Yasu tsin, “Dən nakha nəga tsəkha kə njiva char, dəg da sakwdu dəge din kha daghan, təkətərdukha kə talagakh ad kwaʔen. Da mbəladu mbəla kha ləman ən gharazhigəl. Khalak yana, ka saks kha, gatakskh.” **22** Tsəna kə dakhwalen ndək yana, ka dəgal tsin də baza rəvakhud. Wirva naghbakha tluwandal tsin bi. **23** Ka nəv Yasu kə furakh sar, “Ən təkha kura təkha kə, da dəmdəm kə dadak tluwandal daks da gharazhigəl. **24** Ən gwidən kwara kura kwara kə, da tsafsaf kə dluwam daks ən tə dūl lipər, təghər kə daks kə dadak tluwandal da tləksa Yazhigəl.” **25** Tsəna kə furakh sar ndək yana, ka a ndawatrəf char. Nəv itar, “Da ka ndək yanina, ai war da mbəladu kati?” **26** Ka vaza kə Yasu gyer ta titar, ni, “Ən vak uda, ina kə digita ən manawa bi. Ai ən vak Yazhigəla, ən manawa man.” **27** Ka nəv Bitrus tsin, “Nəgha, kənda kina a duwars kənda tsauda kə gatakhs gat. Ai takina uda da mbəladu kəndi?” **28** Ka nəv Yasu tsitar, “Ən təkha kura təkha kə, sarte da mbədanəfud ad itsauda kə wiliw, ka Zər Ud da nndzəgan kən tə vija tləksare ndagan. Kuram liye gataks gat, da nndzəgan kur ən tə vijakh man tləks kəlatəm mits. Da taka təra lava kur kə mbəta ya Izrail

na kəlatəm mits. **29** Tsuguna itsawar ən dūda fətakha sar, itsa sukwtakh sara, zə dəghaw babagh sar, itsa dad, itsa bab, itsa zila awana nus, itsa zar, awana gukhakh, wirva kə. Da mbəladu mbəla mal kə yan sig dərmək. Wur tsuguna, da wurawura ad safa kə ngəd. (aiōnios g166) **30** Ai tsugun, udakh zikən liye ən təvuk, da nəga itar kə dæg khal. Liye kə khal tsuguna, da nəga itar kə dæg chak.”

20 “Tləksa gharazhigəla ngwada dadak gukhe a dala pərta gədl, da gat li da manara tlər ən gukh inabi sar. **2** Udza tsitar ən khayanəf lav ən təghər kə kwaḅ dinari kitakul, ai da pəlarud kə ud ən vak. Ka ḡəlatəral dəgal da man tlər ən gukh sar. **3** “Manga kə karfi vaslambada təkədl, ka gwidən dəgal tsin. Ka nəghan ad yakhaya kə udakh, ən gida butbuti ən təghay kasuk. **4** Ka niya tsitar, ‘Dam dəgal ghərura da man tlər ən gukh inabiyar. Da pəla kura pəla ka dəge vazga ka khwara kə bakura bəg.’ **5** Khalak yana, ka dəgal tsitar. “Ka gwidən dəgala tsin kə fatsi təghər, zən karfi khəkərd kə khagw, ka kurgan ad gan zitar ndəkve tsa mangin chak. **6** Dakhkana, ka gwidən səgawal tsin ən tə karfi dliḅ, ka tlarghər ad yakhaya kə udakh, ən ghitsa na dəge ən mana itar bi. Ka ndidatərwal, ‘Uda lava tsəkur birnif ən gida ən van, kwal nəg kə dəge ən manakuri?’ **7** “‘Wirva na ude bakənda tlər mana bi,’ nəv itar tsin. “Ka nəv dadak gukhen tsitar, ‘Damdəgal ghərur tsugun da gukhar.’ **8** “‘Bəlga kə khagwa, ka nəv dadak gukh kə dadak nəgharu kə gukh saren, ‘Dakhtərkhe ḡakha kə li mantləren, pəlatərkhekh kwaḅ tar, farsəf ən tə li sa kə khala, da tə li tsa chak.’ **9** “Ka saks kə li tsa dalən karfi dliḅ, itsawar tara a gəmadu ad dinari kitakul.”

Ai pəlarud kə ud ən vak. **10** Liye tsa farsa man tlər chak, da itar ən kurana, da pəlatra mal kə chaləmakhud. Ai itsawar tara a gəmadu ad dinari kitakul. **11** Chauga tsitar, ka farsa dungw tsitar ak dadak gukh. **12** Ən kwar kwarne, 'Li sawala kə khala, uk tlər aw kitakul a manga itar. Kənde a vakal ən man tlər, zə bəg rəv ən tə dliya fatsi, ka pəla kənda kalkal kha zə itar.' **13** "Ka nəv dadak gukhen kə ud fang ən tatak tar, 'Ar tsaghwa, a bidkurkhe ba ka bi. Tsa khayanəf bakh kur kwarne, da ba kura kwaḅ dinari kitakule ən pəlarud kə ud ən vaka biya? **14** Chaukafkhai chawa dəge dəgagh, dəg daksagh. Ka kə khayanəf barabəg kə li sa kə khal, kalkal de bakha kə. **15** Nakh ka də ndzəda mankafkhe dəge naghga ghərara də dəge dəgara? Ən shilga ndar kha man kəlakhudari?" **16** "Wirva yan, udakh zikən liye ən təvuk, da nəga itar kə dəg khal. Liye kə khal tsuguna, da nəga itar kə dəg chak." **17** Madəv Yasu ən dəgo da Wurshalim. Ka dəkhtərkhai ak furakh sar na kəlatəm mits da tə kalam. Ka niya tsitar, **18** "Nəgha kina ni dəgal da Wurshalim kiyam. Vake da bəkduwud ka Zər Ud da dəva zikzikana kə zil kəsakh zə maləmakh li tsagdu ndzikha ndzikh Mus. Ka da əntlaka lav məts itar. **19** Ən tə khalak yana, ka da bəkdu bəg itar kə liye kwal Yakhudakh. Da nena ka nene tar, ka da wadzaku kiḅ itar, ka da khərtəka khərtə itar tsugun. Ən tə fitsa khəkərd tsuguna, da tsiya ka tsiyud." **20** Khalak yana, ka saks kə nus Zabadi də zar sar mits da vak Yasu. Kəlgan ad juguv ən təvuk Yasu, ka takad digit tsin ən vak sar. **21** "Uḁən nakhara?" Nəv Yasu. Ka nəv nusen kə Yasu, "Manakai lanji kə zararana mits, tsa ndzəga itar zə khən tləksagh.

Fang ən tə dəva kafagha, fang ən tə dəva dleḅagh.” 22 Ai ka nəv Yasu kə nusen, “Əntsa ba kur dəge ən takada kur bi. Da təkha kur kə khəḅu dladḗ da khəḅa ka?” “Da təkha kənd,” Nəv itar tsin. 23 Ka nəv Yasu, “Kadikadiya da khəḅa khəḅa kur dladḗ, ai gidən tə dəva kafara, zə gidən tə dəva dleḅara, na ka də ndzəḁa zəḅəf ude da bara ka yan bi. Ina kə vakakha, dæg liye dikatərna Dadare ən gharazhigəl wirva itar.” 24 Tsəna kə chaləm furakh khana kəldək ndək yana, ka bazdu itar ad rəv də zar babakhana mits. 25 Ka dəkhtərkhe Yasu daghan tar, ni, “Tsa tsəkur kwarne shikakh udakhe kwal Yakhudakha, ən mədlara ndzəḁən itar kə udakh tar. Zikzikanakh tar tuguna, ən mədla ndzəḁ itar ən tə ghər tsitar. 26 Ya kur tsuguna, nala bin ndək yan ən təbur bi. Ən dleva yan, daga ude ən nagh nəga kə zikan ən təbur, barari tsin nəga kə vəḅur. 27 Tsugun, daga ude na nəga kə mal ən kur, barari tsin nəga kə vəḅur. 28 Udan na tsuguna, da nəga ndək va kə, ka Zər Ud, a sodagh kə dāba udakh kə, a so kə dāba ka dāba bud bi. Da bədu bəg ka tsugun ad safar, kə kat da udakh zikən.” 29 Madəv Yasu zə furakh sar ən duwars kəs Jariko, zikən dzakhava udakh ən gatatərs gat. 30 Ka nəg ngulfakh mits ən nndzəgan ən tə kalam dūl. Tsəna tsitar kwarne Yasu ən dəgala, ka tləkha tsitar kwarne, “Dadzikan, Zər Dod, manga kwidkwidərvənda.” 31 Ka tavdi kə chaləm ən təb kə dzakhava udakh ən təghər tsitar kwarne, “Tərid nikur.” Ka gwidən tləkha tsitar char kwarne, “Dadzikan, Zər Dod, manga kwidkwidərvənda.” 32 Ka ghitsəga Yasu, ka dəkhtərkhai saks, ka sa itar. Niya tsitar, “Uḁən na kur mana kura mana tsəki?” 33 Ka nəv itar tsin, “Dadzikan,

na kənda ngwarəf diyakhənd.” **34** Wirva kwidkwidərva, ka gəma Yasu ad diyakh tar. Təvin təvina ka nəgha nəgha itar. Ka gatars itar.

21 Sa tsitar khefa də Wurshalim, sara da kəs ya Betafaji, ən Ghuḃa Olive. Ka ḃəlandal Yasu ad furakh sar mits.

2 Niya tsitar, “Damaks da gədzar kəs nən tə vukur. Ba kurən daksa, da nəgha nəgha kur bab dlingw zə gəlaḃa sar ngwadən. Vədamatərs vəd, ka ḃakdəghər kur. **3** Da kwara kurkhe udan ad tlərna lav, kwararkhe kur kwarne, ‘Dadzikan ən naghtəran.’ Dlaḃ da wura təra wura zula khədikən.” **4** Ina kə däge dzoghəra, a righif däge tsa kwarga Ishay tlayang. Ni, **5** “Kwaramatəra kwara kə udakh ya Wurshalim,” “Niya shikur ən saks da vakur. Nagh bakh kalali tsin bi, ən dæg ən tə dlingw, ən dəgən tə gəlaḃa dlingw.” **6** Ka dəgal kə furakh saren, manga itar ndəkve tsa kwaratərkhe Yasu. **7** Ka ḃadəghər itar dlingwen zə zer sar. Ka ḃalakho itar gabagakh tar ən titar, in tsuguna dowa nndzəgan ən təf. **8** Zikən udakhe ḃalakhga gabagakh tar ən tə dūl. Ka kalakhga yakhaya tsugun ad tlim uf, ka ḃalakhga itar ən tə dūl. **9** Udakhe ən təvuk sar zə liye ən gatars gatən təlga, ka tləkha tsitar kwarne, “Bark kə Zər Dod.” “A ndzawa bark kə dadake ən səgdagh ən ḃakha Dadzikan.” “Fəghərfəgud kə Yazhigəle ən khud kə gharazhigəle chakw.” **10** Da kə Yasu da Wurshalima, ka tsiyif məkən kə li kəsən daghan. Ka ndidəkave tar kwarne, “Warinena kudra?” **11** Ka nəv dzakhava udakhen, “Ina Yasu tlayange ən Nazarat ən kəs Galili.” **12** Da kə Yasu da Fəta Yazhigəl, lakwtərdu kə li dzawa zə li sakw digit əmb. Ka khambanəf ad vələnga li mbaḃu kwaḃ. Ka

khambanan ad vak ndzakhgan li sakwdu takalamasar.

13 Ka nəv Yasu tsitar, “A vindzavan ən kadkad Yazhigəl kwarne, ‘Da dakh məgharud, məghe da dəgawud əmb.’ Ai a nandala kur kə vak bəghava sənkarakh.” **14** Ka saks kə ngulfakh zə ghwirdikakh da vak sar ən Fəta Yazhigəl, ka mbakhatru. **15** Zik zikan na kə zil kəsakh, zə li tsagdu ndzikha ndzikh Mus, nəgha tsitar ad dəg ndawakakhe a mangin. Tsuguna, tsəna tsitar ad tləkh kə zar ən Fəta Yazhigəl kwarne, “Bark kə Zər Dod.” Ka bazala rəv tsitar.

16 Ka ndidarwal itar kə Yasu, “Ən tsəna tsəna kha dəge ən kwara zara na kina?” Ka nəv Yasu tsitar, “Ən tsəna tsəna ka gən. Atsuk a taḅa bakh kur tugwado tugw ən vindzan na kə lav Yazhigəl kwarne, “‘A batrəm ən ghai kə zara zə vunjakh ka de mbadkhambad.’” **17** Ka duwatərs ən vin. Sawala, ka dal da kəs ya Betani. A khənal ən vin. **18** Ngurga kə kəs, madvin ən saks da Wurshalim, ka ndzikənəf way. **19** Nəgha tsin ufa ghədiven ən tə kalam dūl, ka dal da vak ufen, na dəge mbəladuwin ən təf bi, uk tlim sar. Ka niya kə ufen, “Aghba kha da yig zər kə ngəda bi.” Təvin təvina ka ghulkavala ufen. (aiṯn g165)

20 Nəgha kə furakh sar ndək yana, ka ndawatrəf char. “Uda lava kə ufa ghədivena ghulkavala gujad ndək ini?” Nəv itar. **21** Ka ngawa tərkhai Yasu, ni, “Ən təkha kura təkha kə, da nəg kur də fadəghərofəg, tsuguna a bəga ba kur tsugu tsa khədikən bi, da təkha kur kə mangan mal kə dəge a manarkhe ka kə ufa ghədivən. Tsugun, da təkha kur kə kwarkhai kə gil zikan kwarne, ‘Tsiyin təvan, bəlvədagh bəla da dəlv.’ Ka da dzoghər dzəg ndək yan. **22** Da fadəghəro kur, daga dəge takadga kur ən vak Yazhigəl

ən dəgau, da mbəladu mbəla kur.” **23** Sa kə Yasu da Feta Yazhigəl, madvin ən tsagdutsag, ka sasəg kə zik zikan na kə zil kəsakh, zə malakh tar kə dlamakh da vak sar. Ka nəv itar, “Ən mana dira kə ndzəda kha dəgakhani? Tsuguna war kə bakhena kə ndzədi?” **24** Ka ngawa tərkhai Yasu kwarne, “Ghərara tsugun khine da ndidakurwala ndida kə. Da ngawake kur ndidar, ghərar tsuguna, da kwara kura kwara ka ad ndzədakhe ən manakh da ka dəgakhani. **25** A so dəvara ndzəde ən parada Yukhan dadak para ud ad udi? A so ən vak Yazhigəle, awana a so ən vak ud khi?” Ka farsa tsugu tsitar ən tatak tar, kwarne, “Da ka ən vak Yazhigəla nikiyam, ka da ndida kiyamwal ndida kwarne, ‘Ai udə lava tsukur kwal fadəghəro dini?’ **26** “Ai daka ən vakuda nikiyam, ən gəda kiyam kə dəge da mana kiyama udakh. Wirva a fadəghəro udakh daghan kwarne tlayang Yukhan.” **27** Ka ngawarkhai itar kə Yasu kwarne, “Ən tsa ba kənda bi.” Ka nəv Yasu tsitar, “Ai na ghərara da kwara kura khulf ndzəde ən manakha ka dəgakhana bi.” **28** “Udən dəya kur ən təghər kə ina kə lavi?” Ai ən kwarin kwarne, nəg udanen mits zar ghwalvakh tsin. Ka dəgal tsin da vak malan, niya tsin, “Zərara, dəg dəgal da mantlər ən gukh inabi khan.” **29** Ka niya tsin, “‘Na kən dəgal bi,’ Ai kə khala ka dəyanan ad ghəra, ka dəgal tsin.” **30** “Dəgal kə daden da vak yan kə zər sar, kwararkhai ndəkve tsa kwarar khaiyin kə dəg chak. Ka ngawarkhai zər saren kwarne ‘Aya dada, da dəgal kə,’ Ka dal ba tsugun bi.” **31** “Ən təb tar na mitsa, war kə manga dəge na dad tarni?” “Dadake tsa chak na,” Nəv itar. Ka nəv Yasu tsitar “Ən təkha kura təkha kə, li chau khadama zə garnakakh, itar

da dagh da tlaksa Yazhigəl təghər kə tsəkur. **32** Wirva a sodagh Yukhan da mädla kura dül kanadi, a fadəghəro ba kur din bi. Ai li chau khadama zə garnakakh, a fadəghəro itar din. Tsakhənmin nəgha tsəkur ndək yan, a mbədanəf ba kur rəvura ka fadəghəro kur din bi. **33** “Bambəg tlim kə tsən tlərna jakva lava tsugun. Nəg udanena, a njavgan ad gukh inabi. Tsarghəran də ghərgh, təfgan ad fike da pərtsin ad yu inabi əmb. Dikanan ad tsəbana kə vak, ki dəgo kə dadak uf chau kə nəgharu kə gukh. Ka batrəm ad gukh inabi ən dəv kə yakhay, kə nəgharu nəgha tsitar. Khala kə yana, ka dal da tlərna khaye bit. **34** Manga kə sarta tsəg zar inabi, ka bəlanəf ad zar man tlər sar, da vak li batrəmin ad gukh inabi ən dəv tar. Kə chawardəghər dleva dəg sar, ak zar inabiyen. **35** “Təkən liye nəgharu kə gukhen, ka vaitərkhai itar kə zar man tlər saren. Mbakən itar də kəda kə yan. Kədga itar ad yan kə məts. Laiga itar ad yan də kurakh, ka amtsəgan. **36** Ka gwidən dadak gukhen ad bəla tlərna zar man tlər sar mal ke tsa chak. Ka gwidən manarkhai li nəgharu kə gukhen, ndəkve tsa manarkhai itar kə li tsa chak. **37** Kə dəg mbasa, ka bəlanəf dadak gukhen ad zər sar dəgal da vak tar. Avin, ‘Na tsugu bi, da farghərfəg itar kə zərar.’ **38** “Nəgha kə li nəgharu kə gukhen ad zəren, ka nəv itar ən təb tar, ‘Auna dadake da wur gukhen ən saks. Kədyamga kəd. Dəgakhe da wurina, nəgin kə dəg mar.’ **39** Ka viga itar, tləvars itar da tilg lingwa gukh inabi, kədga itar. **40** “Ka nəv Yasu, da soghər dadak gukh na ma, ka ufa da manarin kə li nəgharu kə gukheni?” **41** Ka nəv itar tsin, “Da khədzətər khədza kə ngudiyakhen ən tə dule kwal khwara kə vaz. Ka da bara

kə yakhay ad nəgharu kə gukhen. Liye da bakhara dləva dæg sar, ak zar inabi ən sarta tsəga tsəg.” **42** Nev Yasu Tsitar “Atsuk a taḅa bakh kur tugwado tugw ən vindzan na kə lav Yazhigəla? Ai kwarin, “Kure a dūda li khəga kə man tlər din. In kə nala kə kure, a khutanan ad khəg. Ina kə digita tlər Yazhigəl, tsuguna dæg ndaw ndawan ən diyakh mar.” **43** “Wirva yan, ən təkha kura təkha kə, da chawa chawud tləksa Yazhigəl ən vakur. Da bara kə udakhe da man dæg khwaranakh ai da yara zəre da dlayaru kə tləksa Yazhigəl. **44** Daga ude da bəlo da tə kuren, da kala khwetl khwetl. Ude da bəlo kurna da təf tsugun, da pəkha pəkha kurdik ndək khəpi.” **45** Tsəna kə zik zikan na kə zil kəsakh, zə Farisakh ad yan kə jakva lavakhe kwargin, ka katlga itar kwarne ən kwarən təghər kə tsitar ad lavan. **46** A gatga itar dūl kə viyavi. Ai ən gədza itar kə dlamakh. Wirva a fadəghəro udakh daghan kwarne tlayang Yasu.

22 A gwidən Yasu ən kwara təra lav də jakva, ni, **2** “Tləksa gharazighəla ngwada shike, a dikarnan ad khwadga səba kə zər sar. **3** Ka bəla tərəf kə zar man tlər sar, kə dəgal da kwara təra kə udakhe tsa balgin. Ka kalwal itar kə sausəg. **4** “Ka gwidən bəlatərəf kə tlərna zar man tlər sar kwarne, ‘Kwarama tərkhai kwara kə liye tsa balgud kwarne, Niya audzala kən takhga dæg zu, a kharga ka kawakh, zə kawakh gude tsa ngalgud wuləklək. Itsauda audzandalud. Ausəgam da vak səb.” **5** “Li tsa balgud da vak khwadgen, na dangwa tsitar də balen bi. Yana dakaval da gukh, yan tsuguna dakaval da man kasukw sar. **6** Yakhaya tsuguna, ka vaige tar liye tsa bəla tərəfuden,

ka mbatəre tar də dlad char, ka khadtər khai itar. **7** Ka kədga rəvakhud ad shik char. Ka bəlanəf ad tlujiyakh sar, dəgal da khədz liye tsa khədzga zar man tlər sar. Ka ndəghərs itar kəs tar. **8** “Təkhəl kə yana, ka niya kə zar man tlər sar, ‘Audzandalud dīkana dəg zuwa khwadga səb. Ai liye tsa bəlguda, a dlai ga ba itar tsugun kə saks bi. **9** Wirva yan, gatamars kə ghay baramakh, bəlamga bəl itsəra kə ude a gamga kur zin, kə saks da vak kwadgen.’ **10** Zar man tləren tsuguna, ka dəgala tsitar kə baram kə baram. Ka dzakhadəghər itar ad daghan udakhe a gamge tar zitar, zə liye njivva, zə liye kwal njiv. A righəf vak kwadgen də ghulabakh char. **11** “Ka sa shik da vaz liye tsa bəlgin, ka nəgh nəgha tsin ad udanen, ai kwal taləm gabag khwadga səben. **12** Ka niya kə udanen, ‘Tsaghw, a sa ndar kha da vana kwal taləm gabag khwadga səbi?’ Ka piyarwala dəg kwar. **13** “Ka nəv shik kə zar man tlər sar, ‘Ndzaɗamarna dəva zə sig, tləvamars tləva dəgal da mel, vake də gurtl. Vake da tudin də kərd tlid.’ **14** “Zikən liye ɗakhtərkhai ud, ai khədikən liye dzaravan.” **15** Dud ən kwarina, ka dala Farisakh kə ɗaya kavu lav ngara dləgd kə Yasu, kə viyaviya tsitar, ən tə dəva də dəge da kwarin. **16** Ka bəlanəf itar furakh tar, dagha zə udakhe khayanəf də man tləksa Khiridus, da vak sar. Ka nəv itar, “Maləm, tsa tsəkənda kwarne ud jir khə, ən tsagdu lav Yazhigəl kha kalkal. Wirva yakitakw ud ən vakagh. Na khən gədz kwarara lava kə ud, itsa ndar zika sar bi. **17** Kwara kənda kwar, da khən vazana, kalkal nagh pəlara khadam tsəkənda kə Kaisar, zikan kə Shik ən Roma, kalkal ba khi?” **18** Ai Yasu tsuguna, tsa tsin kəlade ən

rəvakhud tar. Ka ndidatərwal, “Kur ngudiyakh, uḁa lava tsəkur ən na ngaka dləgdi? **19** Məḁla maka kwaḁen ən pəl da kur khadamen.” Ka ḁardəghər itar ad kwaḁ dinari. **20** Ka ndidatərwal, “Vakdiying zə ḁakhəng ən təfi?” **21** Ka ngawar khai itar kwarne, “Dəg Kaisar.” Ka nəv Yasu tsitar, “Bamara bəg kə Kaisar ad dəg Kaisar. Bara kur kə Yazhigəl ad dəg Yazhigəl.” **22** Tsəna tsitar ndək yana, ka ndawatərf char. Ka ḁuwars itar, ḁakaval itar. **23** Fitsa va yanən, təkən Sadukiyakh li kwarne na tsiyin ngitl bi, sagh itar da vak Yasu ḁə ndid. **24** Ka nəv itar, “Maləm, a kwarga Mus kwarne, ḁa əmtsəga ude kwal yiga zər ḁə nus sar, barari wura wura kə zər ḁab sar ad nus saren, ki yakhar khai zara tsin. **25** Neg sukwtakh udif ən təbənd. Bu kə zər chak ad nus, ka əmtsəgan kwal zar, ḁuwardan ad nus sar kə saghər sar ai ən gatars gat. **26** A dzogher ndək yan kə dəg mits, a yiga ḁa ḁə zər ḁin bi. Ndək yan zəva kə dəg khəkərd, tangw ḁa tə dəg udif, a yiga ḁa itar zara ḁin bi. **27** Kə dəg mbasa, ka əmtsəga nusen. **28** Fitsa tsiyin ngitla, ḁa nəga kə nus warin ən təb kə udakhana udifi? Fatsi daghan tara a zəḁaruwi?” **29** Ka ngawa tərkhai Yasu, “A zadga kur char. Wirvən tsa ḁa kur vindzan na kə lav Yazhigəl bi. Tsuguna, ən tsa ḁa kur ndzəḁa Yazhigəl bi. **30** Fitsa tsiyin ngitla, na ḁəḁungw ḁa zəḁ nus bi. Tsuguna na bud ḁa ḁəḁu dugh kə səḁa bi. ḁa ngwada zarḁəlakḁ Yazhigəl ən gharazhigəl itar. **31** Ən təghər kə fitse ḁa tsida tlamtsakh ən ngitla, a tugwa bakh kur ḁəge a kwara kur khai Yazhigəla? A vindzavan kwarne, **32** ‘Ka Yazhigəl Ibram. Ka Yazhigəl Ishaku. Ka Yazhigəl Yakub?’ A məḁlanan kwarne Yazhigəl tlamtsakh ḁa ka bi, Yazhigəl

liye dā safa kē.” **33** Tsēna kē dzakhava udakh ndāk yan, ka ndawatērēf, wirva tsagdutsaga saren. **34** Tsēna kē Farisakh kwarne a bēlaterghēr Yasu ak Sadukiyakh, ka dzafkhai itar ēn vak kitakul. **35** Fang a tēb kē li wagayal ēn tsa ndzikha ndzikh Mus, ka kurakura tsin dē ndid. **36** “Malēm, ira kē ndzikh ēn ndzikha ndzikh Yazhigēle a maltēr khai kē yakhaya daghani?” **37** Ka ngawar khai Yasu kwarne, “‘Waya dē Dadzikan Yazhigēl gha, dē rēvakhudagha daghan, dē safagha daghan, zē dāyaghērāgha daghan.’ **38** Ina dēg chak, in tsugun kē maltēr khai kē yakhaya daghan. **39** Dēg mits kē ndzikhe a malgan ad yakhaya kē ndzikha ndzikhakhen tsuguna, ngwādā dēg chak ghērsar. ‘Waya dē udakh daghan ndikve ēn wayakha ghērāgh.’ **40** Daghan dēge a vindzavan ēn ndzikha ndzikh Mus, zai in kadkadakh tlayangakh Yazhigēl, a ghitso ēn tē ndzikha ndzikhakhana mits itar.” **41** Dzafkhai kē Farisakh ēn tē dēva kitakw, ka ndidatērwal Yasu, **42** “Udā dāyaghērur ēn tē dēva dē Kristuwi? Zēr warek kini? “Zēr Dod,” nēv itar. **43** Ka ndidatērwal Yasu, “Udā lava kē Dod tsugun ēn tē dēva dē Sēdikw Yazhigēl ēn dākhin dē Dadzikani? Wirva nēv Dod, **44** “‘Dadzikan Yazhigēl. Niya kē Dadzikan nar. Ndzēga ndzēg ēn tē dēva kafar. Akwa bars ka ad tlēghumakhagh. ēn kuskē dēgadēgagh.’” **45** “Da ka ēn dākha dē ‘Dadzikan,’ Dod ad Kristu, ai da nala ndar, Kristu kē zēr sari?” **46** Na ude ngawar khai bi. Ve tsēn tē yanen kē khēna, na dla ude sigwif kē ndidārwal ndidā bi.

23 Ka nēv Yasu kē dzakhava udakh zē furakh sar. **2** “Liye tsagdu ndzikha ndzikh zē Farisakh, ēn man tlēr tsagdu ndzikha ndzikhe tsēn mana Mus itar.” **3** “Wirva

yan, tsənamaru tsəna kə dāga dāge kwara kurkhai itar. Ai gatamars ba kə dāge ən mana itar bi. Wirva na itar ən man dāge ən tsagdu itar bi. **4** Bakhatro itar kadlang dīmdīman kə udakh, ai kwal təkha kə ud kə kapanəf. Ai itar də ghər tar, nugw ba itar itsa kə barva zər dāv kə məlaru kə kapa kapa kə udakh bi.” **5** “Daghan tləre ən mana itara, ən mana kə nəghda nəgha nəgha kə udakh itar. Ən ngwadə zikzikan na kə vindzan na kə lav Yazhigəl ai mbəghga itar, kə ngudən tə vakdi tar zən tə dəva tar. Tluzhe ən tukw ghai gabagakh tara, tsəbənyan mal kə dāg udakh.” **6** “Zik gat vij ndzakhgan khwarkhwaran tsitar ən vak man khwadəg. Zə vak ndzakhgan khwaran ən gud dzakhava Yakhudakh. **7** Zə gat nəghatərđi nəgh də fatərghərfəg tsud ən kasuk. Zə dakhər dakhə də ‘Maləm.’ **8** “Ya kur dāgi, dakh kur bud də ‘Maləm’ bi. Wirva Maləməura kitakul, tsuguna daghan nura sukwətakh kur. **9** Dakhə ba də itsawar də ‘dad’ ən larda nabi. Wirva uk kitakul Dadure ən gharazhigəl. **10** Dakh kur bud də mal bi. Wirva kitakul Malur in Kristu. **11** Dadake in zikan daghan ən tatakur, barari nəga tsin kə dadak mana kura tlər. **12** Daga ude a fərghər kə ghərsar, da gulandagh gulud. Ude a gulandagh ghərsar tsuguna, da fərghərfəg ud. **13** “Dangwa tsəkur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Khədardu kur dūl daks da tləksa gharazhigəl kə udakh. Kura a da ba kur bi, tsuguna a khayarnəf ba kur kə liye ən na daks kə daks bi. **14** “Dangwa tsəkur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Ən zawakh dəgakh widgakh kur. Ən tə khala kə yana, ən zulu zula kur ən dəgau, wirva ki nəgakura nəga tsud. Wirva yan, taka lave

da mana kuruda da malamala də dəg udakh char. **15**

“Dangwa tsəkur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Wirvən ditsagharghər kə dəlvakh kur, zə khay kəsakh wirva ki gəmadu dadak pəlgħər kitakul kə gatars kə Yazhigəlur. Khala kə khayanəf khaya tsin, ka da nanadala nəg kur, kə dadake tlayga daks tsin da kara fay, mal tsukur sig mits. (Geenna g1067) **16** “Dangwa tsəkur, ngulfakh li ndad ngulfakh. Ən kwara kwara kur kwarne, ‘Daga ude a wadgan də Fəta Yazhigəl, barari ba tsin man dəge wadgin da manamana bi. Ai tsugun, daga ude a wadgan də vərshakanəv ai ən Fəta Yazhigəlen, barari tsin man dəge a wadgin da manaman.’ **17** Kur dlagakhan ngulfakh. Irek ndanganra, vərakashanəve, awana Fəta Yazhigəle a nandala ad vərakashanəv kə chuwaɖad khi? **18** Nikur tsugun, ‘Daga ude a wadgan də vak sadak, barari ba tsin man dəge wadgin da manamana bi. Ai tsugun, da ka wadgin də dəg tsuf, barari tsin man dəge a wadgin da manaman.’ **19** Kur ngulfakhan. Irek ndanganra, dəg tsufa nagha, awana vak sadake a nandala ad dəg tsuf kə chuwaɖad khi? **20** Wirva yana, itsaware wadgan də vak sadak, a wadgan də vak sadak zə dəge ən təf daghan. **21** Tsugun, daga ude wadgan də Fəta Yazhigəl, a wadgan də Fəta Yazhigəlen, zə Yazhigəl ai nzəgan ən əmb. **22** Daga ude a wadgan də gharazhigəl, a wadgan də vij man tləksa Yazhigəl, a wadgan tsugun də dadake ən nndzəgan ən tə vij man tləksen. **23** “Dangwa tsəkur, li tsagdu ndzikha ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Ən bədu bəg kur ad zak chachakuram, zə tlim dəg dalakhur. Ai ka ɖuwar kur man zik zikan kə dəgakhe ən nagha ndzikha

ndzikh Yazhigəl kə manaman. Zik zikan na kə däge ən nagma ndzikh ndzikh ad manaman tsukur in kwarne, man jir ən itsaɸ, mɔdla kwidkwidərv, khayənəf khay ən digitakh. Itar däge tsa khwara manamana tsəkur, zə kwal dɸda manakh yakhin bi. **24** Kur ngulfakh li mɔdlara dɸl kə ngulfakh. Ən dɸzdu dɸza kur kusingakh, ai tsuguna, ka ndəg dləgwam kur. **25** “Dangwa tsəkur, li tsagdu ndzikh ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Li pardu lig kwat hɔb yu, zə kwat zu kaf, ai ən rəvakhudura, reghan kur də dəgakhe a khwatsga kur ən vak udakh də ndzəɸ, zə nagh ghər tsugun. **26** Kur ngulf ya Farisakh. Famarsa paradu khud kwat hɔb yu, zə kwat zu kaf, ən tə khal kə yana, ka da chuwaɸad zəva ləgsar. **27** “Dangwa tsəkur, li tsagdu ndzikh ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Ngwada ngitlakhe a masar vud bəgan na kə wal, ai da khwara kə vaza də ləgan, ai ən khud khuda, uk tlatlak zə ruta digitakh. **28** Ndək yan ghərur tsugun ən tə bal. Dən vaz kur vaza udakh, li kanadi kur ən təvuk Yazhigəl. Ai du khudan tsuguna, reghan kur də man dəgakh valdu ghərur zə kəladakh. **29** “Ka zu vuk kə Yasu də kwar kwarne, Dangwa tsəkur, li tsagdu ndzikh ndzikh zə Farisakh, kur li valdu ghərur. Wirva khakhga kur ngitlak tlayangakhe tsa dur. Ka dɸkakhga kur ad dəg chadəkhe da dzamatər dud kə li tsa manga kanadiyakh. **30** Afkur tsugun, da tsa tləm kənda ən sarta dzidzakhənd, tsa na kənda da bəg dəv zitar ən khədz tlayangakh Yazhigəl bi. **31** Ən tə dəva də lavur a mɔdlanan kwarne, zar ya udakhe tsa kadakhga tlayangakh Yazhigəl kur. **32** Dam da mbasana ngudɸ ngudɸ dəgakhe tsa farsa ndzidzakhur. **33** “Kur

bubakh, kur zar ya kukhukhwakh. Da ngikha ndar kur əntla lave da mana kurud kə daks da kara fayi? (Geenna g1067) **34** Wirva yana, ən bala kura bala kə ad tlayangakh Yazhigəl, zə li kwalemləm, zə liye ən tsagdu ndzikha ndzikh Mus. Ka da kadakada kur yakhaya. Khərtga kur yakhay. Dlagha tərkhai kur kəda tsugun kə yakhay ən gud dzakhavur. Ən gatəters gata kur kə kəsa kəs, ən batra dlad. **35** Da bəlondagħ bəla ka ad udakhan, wirva viz li kalali, liye khədzavan ən lardən, kə wurakurəm da kwindur. Farsən tə viz Habil dadak kalali, kakh da tə viz Zakari zər Bereki. Ai kədgə kur ən Fəta Yazhigəl ən təvəgh kə vak ndəgha dəg tsuf. **36** Ən təkha kura təkha kə, dagħan ina kə digitakh, da dzoghər dzəg də udakh kwargən.” **37** “Udakh ya Wurshalim, udakh ya Wurshalim, kur li khədz tlayangakh Yazhigəl. Liye ən lay liye a bəlondagħud da vakur. Ngərwa siga tsəka nagh dzakha kura dzakh, ngwadai dzakha ghwachik ad zar sar ən kus kə kudləbsari? Da mbiyanena kalwal kur. **38** Auna təkħina, a dūwakurdud fətur, nala kə kwazagh. **39** Ni ən kwara kura kwara kə, farsən təkħina, da aghba kur da nəghakan bi, akwa sarte da kwara kur kwarne, ‘Bark kə dadake ən səgdagh ən khud kə dakhə Dadzikan.”

24 Sawal kə Yasu ən Fəta Yazhigəl madvin ən dəg, ka sa furakh sar da vak sar. Ka ndədgə itar ghər sar, ka mədlara itar Fəta Yazhigəle a khəgud. **2** Ka ndidatərwal kwarne, “Nəgha tsəkur ina kə khəgakħa? Ai ən təkha kura təkha kə, na itsa kitakul kə kure da dūdud ən tə tlərna bi. Dagħana da khatdu khatud.” **3** Madəv Yasu ən nndzəgan ən tə khuḃa Olive, ka sa furakh sar da vak sar tukudə

tar. Ka ndidarwal itar. “Kwara kənda kwar, da dzoghər yawa yakhana daghani? Tsuguna da zək ndək ufa, da katlda kənda sarta guyo guyagha, zə mbasa lardi?” (aiōn g165) **4** Ka ngawa tərkhai Yasu kwarne “Ya tsəkwamana ghər, valkurdu ba itsawar bi. **5** Wirva zikən li da sosəg ən dakhar da kwara kwara itsawar tar kwarne, itar Kristu. Da valduvala itar udakh zikən. **6** Da tsəna tsəna kur lav ən təghər kə pəgakh, zə lavakh wuleng wuleng ən təghər kə pəgakh. Ya gədzam bi, wirva barari dzoghər dzəg tsin ndəkyan. Ai mbasa sara a sa ba ndan bi. **7** Tlərna khaya da darghər dəg kə tlərna khay. Tlərna shik tsugun da darghər dəg kə tlərna shik də pəg. Da nəg way, zə mbəda pəgdəmakh ən tlərna vakakh. **8** Daghan ina kə digita, farsafəg sar kə dlad, ngwada farsa bis tatərs yiga kə nus. **9** “Da vi kur viya itar, bəkurdu itar kə li da bakura mbakhəl, kəf kurkhai itar. Daghan udakh ən larda, da dukurd khai duwa itar wirva dakhar. **10** Ən tə yan kə sart, zikən li da guyardu ləg kə fadəghərofəg. Da sakwdu sukwtakh tar itar kə tlərna udakh. Tsuguna da nəghva ba itar bi. **11** Da zikən tlayanga filfilakh da sakhgawal kə valakhdu udakh zikən. **12** Wirva səgva kəladakh, wayve ən manakava udakha da zang. **13** Ai itsawar ən bəga rəv da tə mbas, da kata katud. **14** Tsuguna da kwardu kwarud ina kə lav zəda kə tsən, ən təghər kə tləksa gharazhigəl, itsa dəvar ən lard. Ki da nəga kə shid kə itsera kə mbərtakh ən lard daghan. Təkhəl kə yana, ka da saks mbasa sar. **15** “Wirva yan, da ka nəgha tsəkur dəg dzadle a kwarga Daniyal tlayang, ən ghitsən tə vakvak Chuwadadan ən Fəta Yazhigəl, (dakake ən tugwado lavana katlga katlin

däge tukuwin). **16** Ghalak liye ən əntla khay ya Yakhudi, khwaya itar dəgo da ghuḅakh. **17** Ya ude nndzəgan ən tugwud tsuguna, ya so bin da zəḅ däge ən khud məgh bi. **18** Ude ən gukh tsuguna, ya guyo bin saks da zəḅ nura sar bi. **19** Ya dāngwa kə nəghwase də khud, zə liye də zər ən tə tukw dəv, ən tə yanən kə sart. **20** Kwam dəgau, dzoghər ba khwayana ən sarta fagh bi, awana fitsa ngiya bi. **21** Yən tə yanən kə sarta, da nəg dlad char, khulfe kwal taba tsud manaman. Gwil farsa vərđ lard, tangw da tina kə sart. Aghbud da gwidən man khulf sar kə yanən bi. **22** “Da tsa khətsana bud ad khənakhən bi, tsa na ud dæg sige da təma də safa bi. Ai wirva li dzəran na kə udakh Yazhigəl, da khətsa khətsa Yazhigəl ad khənakhən. **23** Ən tə yanən kə sart, da ka nəv itar tsəkur, ‘Vaza, auna Kristu ən van’ awana, ‘A niya ən vin’ ya khayamanəf bi. **24** Wirva Kristu filfilakh zə tlayang filfilakh da sakhgawal itar. Da manakh zik zikan na kə jakvakh, zə zik zikan na kə dæg ndawakakh itar kə valdu udakh. Da tsa təkhi kə manawan, da valdu vala itar zəva liye a dzərtəkhai Yazhigəl. **25** Tsənam tsəna, a kwara kur khai ka, kəda saks kə sart. **26** “Wirva yan, da ka kwara kur khe itar kwarne, ‘Ani ən təghal,’ a duwam dəgal da vinen. Awana, ‘Aunin ən khudən kə gud bəghan,’ ya famadəghəro bi. **27** Ndəkve ən tsuwadā wud ad gharazhigəl, səgo ən mbərt kə kəs da tə vakghər, da dzoghər ndək yan səgdaghara ka Zər Ud. **28** Daga vake də əmtsa digitakh, ən vin ən dzakhava gumbakh. **29** “Ən dəvən dəv, ən tə khal kə khəna dladakhən, “Ka da nəga fatsi kə gurtl. Təl tsuguna naba da khedəf bi. Kwadladlakh tsuguna ka da baləbalən

Səgadəgh ən gharazhigəl. Da gədiya gədyud ad ndzəfəkhə
 Ən fəf gharazhigəl.” **30** “Da mədlo ən tə yanən kə sart
 jakva Zər Ud ən tə fef gharazhigəl. Daga mbərt udakhə
 ən lard tsugun, da tuwa itar wirva ruwa udakh. Da nəgha
 nəgha itar Zər Ud ən səgadəgh ən ghwik, də ndzəfə zə
 ndanga char. **31** Da bəlonəgh bəla ad zarbəlakh sar, kə
 fəg dəro fəkh ən tuwa char. Da dzakha dzakha itar ad
 dzəran na kə udakh sar, ən tə kalam lard daghan. Tsiyif ən
 tə yan kə kalam lard, da tə yan. **32** “Tsagam tsaga digit ən
 vak ufa ghədiv. Da farsin dīdu tlim kə fədo wilwa tlim, ən
 tsatsəg kur kwarne a khərzəga vi. **33** Ndək yan tsugun, da
 nəgha tsəkur dəgakhana daghan. Da tsa tsəg kur kwarne,
 a khərzəgan, ən tə ghay gud. **34** Ən təkha kura təkha
 kə, udakh kwargən, da ruga ba itar bi, khekwa dzoghər
 dəgakhana daghan. **35** Gharazhigəl zə khaya da nige tar.
 Ai lave ən səgawal ən ghayara na bai kwal da regha bi.”
36 “Ai na ude tsa khəna zə sarte da dzoghər dəgakhana
 na bi. Itsa zarbəlakhə ən gharazhigəl, itsa Zəren, uk Dad
 kitakul ən tsan. **37** Ndəkve tsa manavin ən sarta Nuhu,
 da dzoghər ndək yan, ən tə sarte da səgdəgh ka Zər Ud.
38 Ən khəna khen kəda saks kə ərkəhaw, ən zuwazu, zə
 khəbakhəb udakh. Ən səbado səbud nus, ən səbdu səbud
 dəghaw dəgal, da tə sarte a dagh Nuhu daks da gakhunda
 peryu. **39** Ən tsa ba itar dəge da dzoghər dzəg bi, ba sa kə
 ərkəhəwa ndətru daghan. Da nəga ndək yan səgdəghara
 ka Zər Ud. **40** Ən tə yanən kə sart, ud mits da man tlər ən
 gukh, da bəbud kitakula, duwars ud kitakul. **41** Nughwasa
 mits da pəkha itar ən tə vər, da bəbud kitakula, duwars
 ud kitakul. **42** “Wirva yana, dikamfəkhə dīk, da tsa ba kur

sarte da səgdagh Dadzikan nura bi. **43** Ya dəgi, katlamga katla din. Da tsa tsatsəg dadak məgh ad sarte da saks gəl da fəta sar kəvid, tsa na ba da khən khar bi. Tsuguna, tsa da khayanəf ba daks kə gəl da fəta sar bi. **44** Wirva yan, barari tsə ghərur tsəgun, kə gidə dem. Wirva da səgdagh ka Zər Ud ən tə sarte kwal kurga tsəkur. **45** “War zər man tləre njiv, zə khidanyan tsəgun, ai bəga dad məgh sar, kə nəgharu kə yakhaya kə zar man tlər sar, kə batra dæg zuwa tar tsin ən tə kalkala sart, kwal mbitsana tsini? **46** Da dadak bark yan kə zər mēghe da sa dad məgh sar, ka tlarghər ən man tləre tsa barud. **47** Ən təkha kura təkha kə, dad məgh na, da barəmbəg kə zər tləren ad daghan dēgakh sar kə nəgharu nəgha tsin. **48** Da ka dæg charan ba zər tləren bi, ka niya kə ghərsar, ‘Dad məghara da zulu zula kə saks.’ **49** Ka farsa mbatltər mbatla tsin kə liye ən mane tar tlər dagh. Ka zuwazu zə khəbakhəba tsin zə li khaḅ digit. **50** Ka da saks dad məgh sar kə zər tləren, ən tə khəne kwal kurga tsin, zə sarte kwal tsa tsin. **51** Ka da ngadla ngadla dad məgh sarna də kiḅ. Dəge da dzoghər də liye valdu ghər tar da ndək yan kə ghər sar. Ən tə vake da tuda udakh də kərḏ tliḏ.

25 “Ən tə sarte da səgdagh ka Zər Ud, tləksa gharazhigəl da kura də dugh mbəlakḅ kəldəkud. Li zəbarəf karakazaz tar kə dəgal da gam zil ghaul. **2** Dliḅ ən təb tara dlagakh, dliḅ tsuguna li khidan. **3** Dlagakhena a barəf ad karakazaz tar, a ḅəf ba itar wal bi. **4** Li khidanakhena a barəf ad wal ən khatakwaḅ tar zə karakazaz tar. **5** Zil ghaulena a sa ba dura bi, daghan tara a mbatəra khar, ka kaḏ tərke khar. **6** “Ən təb viḏ char, ka tsəna tsəna tsud ḏakha

kwarne, 'Auna zil ghaul, ausəgam səgawal da gamagam.'

7 "Ka tsayif dugh mbəlakhen daghan. Ka dikanəf itar ad karakazazkh tar. 8 Ka nəv dlagakhana kə li khidən, 'Chida makəndu chidə walur, wirva karakazazənda da əmts.' 9 "Ka nəv itar, 'Au, da tlakiyamal ba tsəkənda zə kur bi. Damdəgal da vak li sakwdu wal, kə sukwaru sukwa tsəkur kə ghərur.' 10 "Madəv dlagakhen ən tə dūl dəgal da sukw walən, ka soghər zil ghaul. Dugh mbəlakhe a dīkfekhaya, ka dara zə zil ghaul da vak khwadga səb. Ka khədaruwud gud. 11 "Kə khala ka sasəg kə dlagakhen. 'Dadzikan, Dadzikan, ngura kənda ngura gud,' nəv itar. 12 "Ka ngawa tərkhai zil ghaul kwarne, 'Ən təkha kura təkha kə, ən tsakura ba ka bi.' 13 "Wirva yan, dēm nikur, wirvən tsa ba kur ad khəna awana sarte da səgdagh ka Zər Ud bi. 14 "Tsugun, da kura tləksa gharazhigəlud də ude da dəgal da tlərna vak. Ka dākhgan ad zar tlər sar, ka batrəm ad ləmanakh sar ən dəv tar, kə nəgharu nəgha tsitar. 15 Ka baran ak itsawar ad kalkal ndzəda sar. Ak yan fanga, baran ad talenti dliḡ. Ak tlərna baran ad talenti mits. Ak tlərna tsuguna, baran ad talenti kitakul. Ka dəgala sar tsin. 16 Dadake tsa chauga talenti dliḡəna, ən təvin təvin, ka dəgal tsin da mbəda dəv də kwaḡ sar. Ka mbəladu ad tlərna talenti dliḡ ən təghər. 17 Ndək yan ak dadake tsa chauga talenti mits. Ka mbəladu ad tlərna talenti mits ən təghər. 18 Ai dadake tsa chauga talenti kitakulən, ka dəgala tsin, təfgan ad fika, bəghanan ad kwaḡ dadməgh saren. 19 "Ən təkhal kə zulu zula tsin, ka sasəg kə dadməgh taren, kə kwarara dəge a manga itar də kwaḡakhen. 20 Ka zəghvoghər zər tləre tsa chauga talenti

dliḡna da tṵvṵgh tsin. Ka ni, ‘Dadmṵgh, talenti dliḡ a baka khṵ, auna kwaḡṵ tsa baka khṵ. A mbṵladu ka ad yu talenti dliḡ ṁn tṵghṵr tsugun.’ **21** “Ka nṵv dadmṵgh sar tsin, ‘Dakhwal khṵ, zṵr tlṵr charan zṵ dadak khuta lanjikh. A manga kha dṵ jir ṁn tṵghṵr kṵ digit khṵḡikṁn. Da bṵg kha bṵga ka kṵ dadak nṵgharu kṵ digitakh zikṁn. Ausṵg da khwadḡa zṵ kṵ.’ **22** “Ka zṵghvoghṵr zṵr tlṵre tsa chauga talenti mits da tṵvṵgh tsin. Ka ni, ‘Dadmṵgh, talenti mits a baka khṵ. Auna kwaḡṵ tsa baka khṵ. A mbṵladu ka ad yu talenti mits ṁn tṵghṵr tsugun.’ **23** “Ka nṵv dadmṵgh sar tsin, ‘Dakhwal khṵ, zṵr tlṵr charan zṵ dadak khuta lanjikh. A manga kha dṵ jir ṁn tṵghṵr kṵ digit khṵḡikṁn. Da bṵg kha bṵga ka kṵ dadak nṵgharu kṵ digitakh zikṁn. Ausṵg da khwadḡa zṵ kṵ.’ **24** “Ka zṵghvoghṵr zṵr tlṵre tsa chauga talenti kitakul da tṵvṵgh tsin. Ka ni, ‘Dadmṵgh, tsa tsṵka kwarne bṵza manva zṵ khṵ. ṁn tsṵg khikh ṁn vake kwal tukhḡa tsṵkh, zṵ udz digit ṁn vake kwal kwazdu tsṵkha ad khulf. **25** Wirva yana, a ḡṵdzṵf kṵ, a dala ka ḡṵghana ka ad kwaḡagh ṁn khay. Auna dṵḡe dṵḡagh.’ **26** “Ka ngawar khai dadmṵgh saren kwarne, ‘Kha ngudṵ zṵr tlṵr, mandṵlḡh tsṵgun. Tsa tsṵkha kwarne ṁn tsṵg khi kṁn vake kwal tukhḡa tsṵka? Zṵ udz digit ṁn vake kwal kwazdu tsṵka khulfa? **27** Afke tsa bake kha dṵ kwaḡar ṁn bank, vake ṁn dṵdud kwaḡ. Da tsa soghṵr ka, tsa ka chauga ka dṵ yu ṁn tṵghṵr. **28** Wirva yan, ka ḡwiyavṵkhe da vak udakhe ṁn vin, ka niya tsitar, chawamarval chaw ad talenti kitakulen, ka bara kur kṵ dadake dṵ talenti kṵḡḡṵk. **29** Itsawar ai nṵḡ dṵ digit, da banarghṵr bṵḡud, ka da ngṵrsh digit ṁn vak sar. Ude naba din tsugun bi,

ngwada khədike dinin, da pərdarval pərdud. **30** Ai ina kə ngudi zər tlərən, tləvam dagh tləva da nikyen na kə gurtl. Vake ən tuwud də kərd tliɖ.” **31** “Sarte da səgdagh Zər Ud ən ndanga sar, zə zarbəlakh Yazighəle ən gharazhigəl. Ka da nndzəgan ən tə vəja man tləksa sar. **32** Daghan mbərt udakh ən lard da dzakhavən təvuk sar. Ka da taka taka ad udakh, ngwade ən taka dadak zighwa ad tuwaghakh zə waghakh. **33** Ka da bəga bəga ad tuwaghakh ən tə dəva kaf sar, ka waghakh tsuguna ən tə dəva tleɖ sar.” **34** “Ka däge da kwaratəra shik ak li ən tə dəva kaf sar, ‘Ausəgam kur li ba kur ghər Dadar ad bark, wuramuwur ad tləkse a dika kur nud gwil sarta vərɖ lard. **35** Ən sarte tsən ndzika waya, ka ba ka kur dæg zu. Ndzikəf kə ndəl, ka ba ka kur yu khəɖ. Ən sarte tsa ghwulab kə, chaw ke kur da fətur, **36** Na ka də dæg ngudə bi, ba ka kur dæg ngud. Tsən yanga ba ka bi, ka nəghakdi kur. Tsən gud sal kə, sa kur da nəghakdi nəgh.’ **37** “Ka da ngawara ngawa li kanadi kwarne, ‘Dadzikan, tsa nəgha kha yawa kənda ən bis way, ka bakha kənda dæg zuwi? Yawa nəgha kha kənda kədkhe ndəl, ka bakha kənda yu khəɖi?’ **38** Yawa a nəgha kha kənda ghwulab, ka chaw khe kənda da fətəndi? Yawa nəgha kha kənda kwal dæg ngud, tsuguna bakha kənd ad dæg ngudi? **39** A nəgha kha yawa kənda kwal yanga, awana ən gud sal, ka dal kənda da nəghakh di nəghi? **40** “Ka da ngawa təra ngawa shik kwarne, ‘Ən təkha kura təkha kə, itsauda a manar khai kur kə sukwtakharan liye khətsala ndanga tar char, a manake tsəka kur.’ **41** “Ka da niya kə li ən tə dəva tleɖ sar, ‘Tsiyam tsiyin vakar, kur liye tlap kurkhai Yazhigəl. Damaks da kare kwal da əmtsa kə

ngəḏ. Ai dikarna ghud kə Shadān zə zarḃəlakḥ sar. (aiōnios g166) 42 Sarte tsa ndzika way, a ba ka ba kur dæg zuwa bi. Ən sarte tsa ndzika ndəl, a ba ka ba kur yu khəḃa bi. 43 Ən sarte tsa ghulab kə, a chaw kai ba kur da fətakḥur bi. Na ka də dæg ngudā bi, a ba ka ba kur dæg ngudā bi. Sarte kwal tsa yanga tsək, tsuguna tsən ən gud sal kə, a nəghakdi ba kur bi.” 44 “Ka da ngawara ngawa itar kwarne, ‘Dadzikan, tsa nəgha kha yawa kəndən ndzikha waya zə ndəli? Tsa nəgha kha yawa kənda man ghulaba ghulabi? Tsuguna yawa nəgha kha kənda kwal yanga, zən sarte tsən gud sal khə, kwal mələkhu tsəkəndi?’ 45 “Ka da ngawa təra ngawa shik kwarne, ‘Ən təkha kura təkha kə, itsaudā däge kwal manar khai tsəkur kə sukwtakḥaran liye a khətsala ndanga tar char, ka kwal mələku tsəkur.’ 46 “Ka da bəg tər bəgud da dləḏe kə ngəḏ, li kanadi tsuguna da daks da safa kə ngəḏe tar.” (aiōnios g166)

26 Udzala kə Yasu ən kwaratəra lavakḥan na dagḥan, ka niya kə furakh sar. 2 “Tsa tsəkur kwarne khwadga ditsadits təghga khəna mits, da bədu bəgud ad Zər Ud kə khərtakhərt.” 3 Təkən zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakh ən təghər kə udakh, dzafkhai itar ən fəta zikan na kə zil kəs, ai dakhud də Kayaf. 4 Ka ngakḥanəf itar dule da vida itar Yasu bəghanyan, kəḏa itar. 5 Ka nəv itar, “Yin tə sarta khwadga ditsaditsa bi, ki khai kə da tsiya kə məkən kə udakh, kə tsiya ngəji.” 6 Ən sarte tsən Betani Yasu, ən fəta Siman ai tsa ndzikən fəch. 7 Madəv Yasu ən zu kaf, ka sasəg kə nusen da vak sar, də wal bətbətan, ai də kwaḃ char righan ən khatakḥ. Ka diyarə ən tə ghər. 8 Nəgha kə furakh sar ndəkyan, a bazatərdu ad rəv. Ka

nəv itar, “A bazdu kə uđud ad ina ni?” **9** “Azəgha tsa sukwdu ud ad walən tə kwaḅ zikən, ka batrud ad kwaḅ sar kə talagakh.” **10** Tsa kə Yasu ad däge ən kwara itar, ka ndidatərwal kwarne, “Uda lava tsəkur ən njəgharu kə nusni? Ai däge a manakai yina dæg khwaran. **11** Itsera kə khəna dagha kur zə talagakh, ai ka, da dagh ba kiyam zə kur itsera kə khəna bi. **12** Wal na diyakdaghin, a manga kə dika ka vəgh, kə khəda ka khəḁ. **13** Ən təkha kura təkha kə, itsa da kwardu ən varud lav zəda kə tsəna nən, ən lard daghan, dəgən na manga nusna da kwardu kwarud ki da dzama da dzam.” **14** Fang ən təb kə kəlatəm mits, ai dākha sar Yakhud Iskariyoti, dal da vak zikan na kə zil kəsakh **15** ka niya tsitar, “Uda da ba ka kur, da sukwakurdu ka də Yasuwi?” Ka kədlana itar ad kwaḅ dawan kulkhəkərḁ, ka bara itar. **16** Tsiyif ən tə yanən kə sarta, ka farsa Yakhud ad tsakwad dule da batərduwin ad Yasu. **17** Fitsa chak kə zu brudiye kwar yisti, ka sa furakh Yasu da vak Yasu, ndidarwar itar kwarne, “Ən varən nakha da dikakhana kənda vak zu kaf ditsaditsi?” **18** Ka niya tsitar, “Dam dəgal da vak udanən ən dləmdla kəs, kwararkhai kur kwarne, ‘A khərzəga sartar, da zuwun fəta ka kaf khwadga ditsaditsa zə furakhar.” **19** Ka manga furakhen ndəkve kwara tərkhai Yasu, ka dikanəf itar ad kaf ditsaditsen. **20** Bəlga kə khakhugw, ka ndzəga Yasu zə furakh sar kəlatəm mits kə zu kaf. **21** Madəv itar ən zu kaf, ka nəv Yasu tsitar, “Ən təkha kura təkha kə, kitakul ən kur, da sukwdu sukw.” **22** Ka bazala rəv tsitar char. Ka farsa itar ad ndidarwar ndida də fang fang kwarne, “Ka nagh Dadzikana?” **23** Ka ngawga Yasu kwarne, “Ude ən

zuwa kənda kaf ən kwat kitakul zin, in da sukwdu. **24** Da əmtsa ndəkve a kwarga kadkad Zər Ud. Ai ya dāngwa kə ude da sukwdu Zər Ud. Adara tsa kə yanen kuda, tsa yiga bud bi.” **25** Ka nəv Yakhud dadake da sukwdu sukw, “Maləma, ka nagha?” Ka ngawarkhai Yasu, “An, audzala khən kwarga kwar.” **26** Madəv itar ən zu kaf, ka ɓəf Yasu ad brudi, udzala tsin ən kwarara us kə Yazhigəl, ka kwachanan. Batran kə furakh sar, niya tsitar, “Vəgharen, chawam chaw, zuwam zu.” **27** Ka ɓəf ad kwate də yu inabi, udzala tsin kwarara us kə Yazhighəl, ka batran, niya tsitar, “Khəɓam khəɓ daghan nura. **28** Ina vizhare a righanəf ad wilwa lanji Yazhigəl. Ai da dīduwud wirva udakh zikən. Wirva ki ɓisa da khaipakh. **29** Ən kwara kura kwara kə, aghba ka da khəɓ yu inabi bi, akwa sarte da khəɓa ka wilwa yu inabi zə kur ən tləksa Dadar.” **30** Ka ɓəlga Yasu zə furakh sar ad ndus. Khalak yana, ka sawal itar, ka dal itar da tə ghuɓe də ufakh Oliv. **31** Ka nəv Yasu tsitar, “Ən khud vid khan, daghanura da khwaya kur dəgal, da dukda duwa kur. Ngwade vindzan kwarne, “Da kəɗga kəda kad dadak zighw, Gida tuwagha da kwaza itar.’ **32** Ai ən tə khal kə tsiyakəf tsiya tsud ən ngitl, kən da dala təghər tsəkur da khaya Galili.” **33** Ka ngawar khai Bitrus, “Itsa kwazga itar daghan, ən təghər kə däge da dzoghər də khə, na ka da khwaya dəgala, duwakhs ka lingling bi.” **34** Ka nəv Yasu kə Bitrus, “Ən təkha kha təkha kə, ən khud vid khan, kəda wuga kə ghwachik, da bəg tsugu tsakatsəg kha sig khəkərd.” **35** Ka nəv Bitrus tsin, “Itsa da əmtsa kə, na ka da bəg tsugu tsakhatsəg bi.” A kwarakhga ndəkyan chaləm furakh sar daghan. **36** Ka dal Yasu dagha

zə furakh sar da tə vaken ai dakhdu Getsemani. Ka
 niya tsitar, “Ndzamga ndzəg ən van, dəgal da dəgau ən
 tə vin.” **37** Ka dala zə Bitrus zə zar ya Zabadi na mits.
 Ka dzoghər bazala rəv zə dzamghər tsin. **38** Ka niya
 tsitar, “Rəvara righan da baza rəv, ai da təgh kə kədkai.
 Gidam gida ən van, ndzamga ndzəg, ən gwigawita zə kə.”
39 Dal tsin da təvuk khədikən, ka khəmbəgan də khud
 khud, ka dəgau tsin, ni, “Dadara, da təkhin kə manawan,
 bakhər bə ad ina kə dlad. Tsakhənmina, dəge ən naka
 ba da manud bi, khakwa dəge ən nakha da manud.” **40**
 Guyoghər tsin da vak furakh sar, ka tlatəghər ən khən
 khar. Ka niya kə Bitrus, “Atsuk təgh bakh kur khəkard
 daghur kə manga dəm zə ka, kə dəg aw kitakul biya? **41**
 Dem nikur zə dəgau, ki khək da bəla tsəkur da dləgd. A
 khayanəf sədikw, ma vəgha ləbukw.” **42** Ka gwidən dəgal
 tsin da dəgau kə dəg mits, ni, “Dadara, da ka ən manawa
 ba bakhəra inen kə tlad bi, ba ka khəbə khəbə kə. Manud
 dəge ən nakh.” **43** Gwioghər tsin saks da vak furakh
 sar, ka tlatəghər ən khən khar, wirva khar ən di tsitar
 char. **44** Ka gwidən duwatərs Yasu, dala kə dəg khəkərd da
 dəgau, ən gwayars kə lav kitakul. **45** Ka gwidən guyoghər
 da vak furakh sar, ka niya tsitar, “Dlakh kur ən khən khar
 zə fətava? Vazam vaz, a sagh sarte da bədu wud Zər Ud,
 da dəv kə li khaipakh. **46** Tsiyam tsi, ndziyam dəgal. Auna
 khərzəga dadake da sukwdu sukwa saks da van.” **47** Madəv
 Yasu dlən kwar lav, təkən Yakhud ai kitakul ən təb kə
 kəlatəm mits, a sagh də dzakhava udakh zikən. Khwatan
 katsakarakh zə yaghwatakh ən dəvakh tar kə udakhen.
 Zikzikan na kə zil kəsakh, zə malanakhe ən təghər kə

udakh kə bəlatəraf. **48** Yakhud dadak sukwdu sukwena, audzala kəbitstər khai kəbitsa kə dzakhava udakhen kwarne, “Dadake da bruwa ka, in udanen, viyam vi.” **49** Ka sagh Yakhud ger da vak Yasu, niya tsin, “Maləm, ndzəga ndzəg gabər ən təghər tsəkha.” Ka duts khəpangwang sar tsin. **50** Ka nəv Yasu tsin, “Tsaghwa mana dəge a bəkhdəghər.” Ka zəghvoghər udakhen, ka viga itar Yasu. Ka khutana itar char. **51** Ka fang ən təb kə liye dagh zə Yasu, ndəfadal ad katsakar sar. Ka tsəḡgan ad vəḡ zikan na kə zil kəs, ka əntlardu ad tlim. **52** Ka nəv Yasu tsin, “Bəmbəg ad katsakaragh da kumbəgh sar.” Daga liye udzəva də katsakar, da əmtsən tukw katsakar itar. **53** “Da khən kurana təgh bakh ka kə tatlaga Dadar kə mələku mələ? Ən dəvən dəva ka bəlokandagh ad zar bəlakh sar mal kə dəb ənkəwakh ənkəwakh sig kəlatəm mits (6,000 x 12) kə tlujiyakha? **54** Ai da ka takadga ka kə mələku məl, da righa ndarud vindzan na kə lav Yazhigəle tsa kwargin kwarne, barari tsin dzoghər dzəg ndəkyaŋi?” **55** Ka nəv Yasu kə dzakhava udakhe a sa da viya vi, “A sawala də katsakar zə yaghwatakh kur kə da vika viya ngwada sənkarə? Itsera kə khəna kən ndzəgan ən tsəgdutsag ən Fəta Yazhigəl, a vikai ba kur bi. **56** Ai daghan dəgakhana dzoghəra, a manga kə righada dəge vindzga tlayangakh Yazhigəl ən kadkadud.” Ka khwayala furakh sar daghan, dūwars itar. **57** Liye tsa viga Yasu, ka ḡal itar da fəta Kayaf, zikan na kə zil kəs. Li tsagdu ndzikha ndzikh zə malanakh ən təghər kə udakh audzala itar ən dzafkhai dzəg ən vin. **58** Bitrus tsuguna an gatətərsk kə bit, tangw da tə ḡəlvakh zikan na kə zil kəs. Da tsina, ndzəgan zə li

uf udakh kə vaz dule da mbasda dəge da dzoghər dzəg. **59** Zik zikan na kə zil kəsakh zə daghan li taka lav, ən gat udakhe da əntlarva lav fila fila itar ən təghər kə Yasu, kə nəghda kəda kəda tsitar. **60** Itsa kitakula a mbəladu ba itar bi, tsakhənmina zikən udakhe a sarawal kə ngatlarva fil. Kə dəg mbasa ka sawala ud mits, **61** Ka nəv itar, “Nəv udanən, ‘Təkha ka kə khətana Fəta Yazhigəl, ndərga kən khəna khəkərd.’” **62** Ka tsiyif zikan na kə zil kəs, ka niya kə Yasu, “Na kha də dəge təkha kha kə kwargan ən təghər kə lave ən kwarud ən təghər tsəkha?” **63** A mbəda ba Yasu ad khay bi. Ka nəv zikan na kə zil kəs tsin tsəgun, “A takad khe ka, a dzakhəf ka də Yazhigəl dadak saf, kwara kənda kwar, da kha Kristu, Zər Yazhigəl.” **64** Ka nəv Yasu tsin, “An kalkal ndəkve kwargakh.” Ai ən kwara kura kwara kə, tsiyif təkhen, da nəgha nəgha kur Zər Ud ən ndzəgan ən tə dəva kaf Dadak Ndangan daghan, tsuguna ən səgdagh ən ghwik ən gharazhigəl. **65** Ka kwakhdu zikan na kə zil kəs ad katlang sar, ka ni, “A nenenan ad Yazhigəl, wirva yan, udə dla lava tsəkiyam ən gat tlərna shidakhi? Təkhina a tsəna tsəkur ad nena Yazhigəle a mangin. **66** Udə dayaghəruri?” Ka ngawa tsitar kwarne, “Khwaran sara kədgud.” **67** Ka tafarve tar ad shaghwvai ən tə vakdi, ka kədəf itar. Chaləmakh tsuguna dayarwar itar mekhwpeng. **68** Ən kwar kwarne, “Kwara kənda kwar, kha Kristu, dadake barghər Yazhigəl ad dəv, war kə kədkhəfi?” **69** Ən tə sarta yayena, ən ndzəgan Bitrus ən tə gəlvagh məghen, ka sasəg kə dugh kudig məghen da vak sar, ka ni, “Fang ghəragha ən təb kə liye zə Yasu ud Galili nə” **70** Ka bəgan ad tsugu tsa Yasu ən təvuk tar

daghan. Ka ni, “Ən tsa ba ka däge ən kwara kha lavən təghər bi.” **71** Ka dala Bitrus da tə ghay rang, ka nəgha nəgh kə tlərna dugh kudig, ka niya kə udakhe ən ghitsən vin, “İna kə uda, dagh itar zə Yasu ud ya Nazarat.” **72** Ka gwidən bəg tsugu tsin, zəva wadə tsin kwarne, “Ən tsa ba va ka də udan na bi.” **73** Zula khədikən, ka sasəg kə li ən ghitsən vinen da vak Bitrus. Ka nəv itar tsin, “Kadkadiya ghəragha fang khən təb tar, wirva ghaye ən kwara kha, in kə mətłakhai.” **74** Ka farsa Bitrus ad tlap ghərsar, zəva wadə tsin kwarne, “Ən tsa ba ka də udan na bi.” Təvin təvin ka wuga kə ghwachik. **75** Ka dzamana Bitrus ad lav ai tsa kwararkhe Yasu kwarne, “Kəda wuga kə ghwachik, da bəg tsugu tsatsəgarakh sig khəkərd.” Ka dal da mel, ka tuwa tsin char.

27 Pərtə kədl, daghan zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakhe ən təghər kə dlam, ka dəyakavu itar dzanak kə kəd Yasu. **2** Ka ngwudana itar, bo itar ən təvuk, 6ala itar da vak Bilatus Gwumn. **3** Vazga kə Yakhud dadake sukwdu Yasu kwarne a təkavarna lav əmtsa kə Yasu, ka bazala rəv tsin də däge a mangin. Ka sa da vak zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakh ən təghər kə dlam, guyatərnəf ad kwa6 dawan kulkhəkərdən. **4** Ni, “A manga ka khaip, kə sukwdu dadake kwal də ghaz.” Ka nəv itar, “Uda dāngwundi? Ya dāngwa yan.” **5** Ka diyars ad kwa6 dawanen ən Fəta Yazhigəl, sawala, dakavala, ka khərtgan ad ghərsar. **6** Ka khutsanəf zikzikan na kə zil kəsakhen ad kwa6en. Ka nəv itar, “Kalkal ba dīga kwa6 na tsud, ən vake dīdud kwa6 Fəta Yazhigəl bi. Wirva kwa6 vizhinen.” **7** Ka dəyakavu itar dzanak, ka sugwa itar vak dadake ndar dæg

ndər də kwaβen. Ki da nəga tsin kə gidfengitl kəstəlakh. **8**
 Wirva yan, sakhkana ən dakhə kə yanud ad vaken də Vak
 Vizh. **9** Wirva yan, a righif lave tsa kwarga Rimi tlayang.
 Kwarne, “Ka bəf itar kwaβ dawan kulxhkərden, gane tsa
 kurga udakh ya Izrail kə pəlapəl ən təghər tsin. **10** Sukgwa
 itar vak dadak ndar dæg ndər də kwaβen, ndəkve tsa
 kwarakhai Yazhigəl Dadzikan.” **11** Madəv Yasu ən ghitsən
 təvuk kə Bilatus Gwumn, ka ndidarwar Gwumn kwarne,
 “Kha nagh shik ya Yakhudakha?” Ka nəv Yasu tsin, “An,
 kalkal a kwargakh.” **12** Ai kwarakhga kə zikzikan na kə zil
 kəsakh zə malanakh ən təghər kə dlam, ad lav ghaze a
 əntlarva itar, a mbəda ba də ghay bi. **13** Ka nəv Bilatus
 tsin, “A tsəna bakha daghan lavakhan na ngatlakhvuda?”
14 A mbəda ba Yasu ad itsauda bi. Itsən təghər kə kitakul
 kə lavakhe a əntlarva itar bi. A ndawanəf ad Gwumn
 char. **15** Ən te itsera kə sarta khwadga fudkəs ditsa dits, a
 kuyala Gwumn ən bəlers dadak khaip kitakul səgawal ən
 gud sal. Ai naghga dlamakh ad bəlers bəl. **16** Ən tə yanen
 kə sart, nəg udanen ai tsaghud, a dəmal ən gud sal, dakhə
 sara Barabas. **17** Dzafkhai kə udakha, ka ndidatərwar
 Bilatus kwarne, “War na kur bəlakurnars bəla tsəki? Yasu
 Barabase, naghə Yasu ai ən dakhdud də Kristu khi?” **18**
 A ndidga Bilatus ad ndida na ndəkyan, wirva tsatsin
 kwarne, a bədu itar ad Yasu ən dəv sar kə wirva shilga. **19**
 Uk yan fang bi, madəv Bilatus ən ndzəgan ən tə vij taka
 lav, ka bəlanəf nus sar ad ud də lava kə kwararkhai kwara
 kwarne, “Duwars duwa kwar lav ən təghər kə dadake
 kwal khaipən. Wirva a mbaka dlad char, ən təghər kina
 kə ud khan ən suwan.” **20** Təkən zikzikan na kə zil kəsakh

zə malanakh ən təghər kə dlam, shakhanəf itar udakh kə
kwar kwarne, duwars duwud Barabas, ka kədgud Yasu.
21 Ka gwidən ndidatərwal Bilatus kə dzakhava udakh.
“Warek ən təb tar ən nakur bəlakurnars bəla tsəki?” Nəv
itara, “Barabas.” **22** Ka ndidatərwal Bilatus kwarne, “Ai
uda da mana ka də Yasu ai dakhud də Kristuwi?” Nəv
itar daghana, “Khərtəga khərtud.” **23** Ka ndidatərwar
Bilatus kwarne, “Wirva udi? Uda dəg bəzane a mangini?”
Ka səga dīchaw kə udakh kwarne, “khərtəga khərtud.” **24**
Vazga kə Bilatus aghba dəge təkhi kə mangan bi, tsugun
a katlgan kwarne udakha ən tsikwva kə tsiya gadl. Ka
ənəkəf ad yu, pargan ad dəvakhsar ən tə vuk dzakhava
udakh. Ka ni, “Na vizh ina kə ud ən kwindara bi. Ya
dangur yan.” **25** Ka ngauga udakhen daghan kwarne,
“Nalnəg vizh sar ən kwindənda zə kwində zarakhənd.” **26**
Ka bəlatərnars ad Barabas. Ən təkhal kə ba udakh tsin
kə wadzaru kiḡ kə Yasu, ka bədu kə khərtga khərt. **27**
Ka bəlbə kə tlujiyakh Gwumna Bilatus ad Yasu da tə
gəlvagh Gwumn, daghan tlujiyakhe ən dakwalen tsuguna
a tsarghər itar. **28** Sakhardo itar kadlang, ka talarəm itar
shalaraz, khulf katlang shikakh. **29** Mbusaga itar dzakw
man tləks də tak, barəm itar ən ghər. Ka ba itar da khuta
golv man tləks ən dəva kaf sar. Khala kə yana ka kaləga
itar juguv ən tə vuk sar, ka tsafatsafa tsitar, ka nəv itar,
“Dəg safagh da tə uragh, Shik ya Yakhudakh.” **30** Tavarava
itar shaghwwai da tə vəgh. Ka chawarvar itar yaghwat
man tləksen, dlaghar khai itar kəda din ən ghər tsəgun.
31 Udza tsitar ən tsafatsafa, ka sakhardu itar gabag man
tləkse tsa talarəm itar. Ka talarəm itar katlangakh sar.

Ka bəlando itar ən təvuk, ka bala itar kə wirva khərta khərt. **32** Madəv itar ən təghər kə dəga, ka gamga itar zə ud ya Sayirin, dakhə sara Siman. Ka barghər itar də ndzəd ad zəb ufa khərte da khərtdud Yasu. **33** Sara da vake ən dakhud də Golgot (dəge ən tukuwina in, vak tlatl ghər). **34** Ən vin a bara itar yu inabi laβan də dəg dēkhēkhan. Tapanə tsina, ka kalwal kə khəbakhəb. **35** Ən təkhal kə khərtəga khərta tsitar ən tə ufa khərt, ka man tsats tsitar ki da taka gabagakh sar. **36** Ən təkhal kə yana, ka ndzakhga itar ən tə vin kə ufauf. **37** Ka tsakhga itar ad ghaza sare ən kwara itar, ən tə vakghər sar kwarne, “INA YASU, SHIK YA YAKHUDAKH.” **38** Khərtga itar tsugun ad sənkarakh mits ən təvəgh kə Yasu. Fanga ən tə dəva kaf tsin, yan tsuguna ən tə dəva dleβ sar. **39** Udakhe ən dēgal, ka tsafatsafa itar ad Yasu, ka kadaghər itar. **40** Ka nəv itar, “Khai ən kwarne təkha kə kə khətana Fəta Yazhigəl, ka gwidən ndərgakhən tə khəna khəkərd. Ai kata də ghəragh. Da Zər Yazhigəl khə, sodagh səg ən tə ufa khərtan.” **41** Ndəkyan tsugun kə zikzikan na kə zil kəsakh, zə li tsagdu ndzikha ndzikh Mus, zə malanakh ən təghər kə dlam, ka tsafatsafa tsitar kwarne, **42** “A katgan ad yakhai, in tsuguna a piyarwal kat ghər sar. Shik ya Izrail bakhini? Sodagh səgin ən tə ufa khərtana təkhin, ka fadəghəro kənda din. **43** A bo də ghər ən tə Yazhigəl. Ai katga kata Yazhigəlen təkhin, dən wayawayin. Wirva Zər Yazhigəl ka ni.” **44** Ndəkyan sənkarakh ai khərt tərkhai ud dagh, ghərtar tsuguna kwarar khai itar lav bəzan. **45** Ən tə fatsi təghər, ka khəfardu ngurtl ad khaya kəsən daghan, tangw da tə karfi khəkərdə khakhug. **46** Ən tə

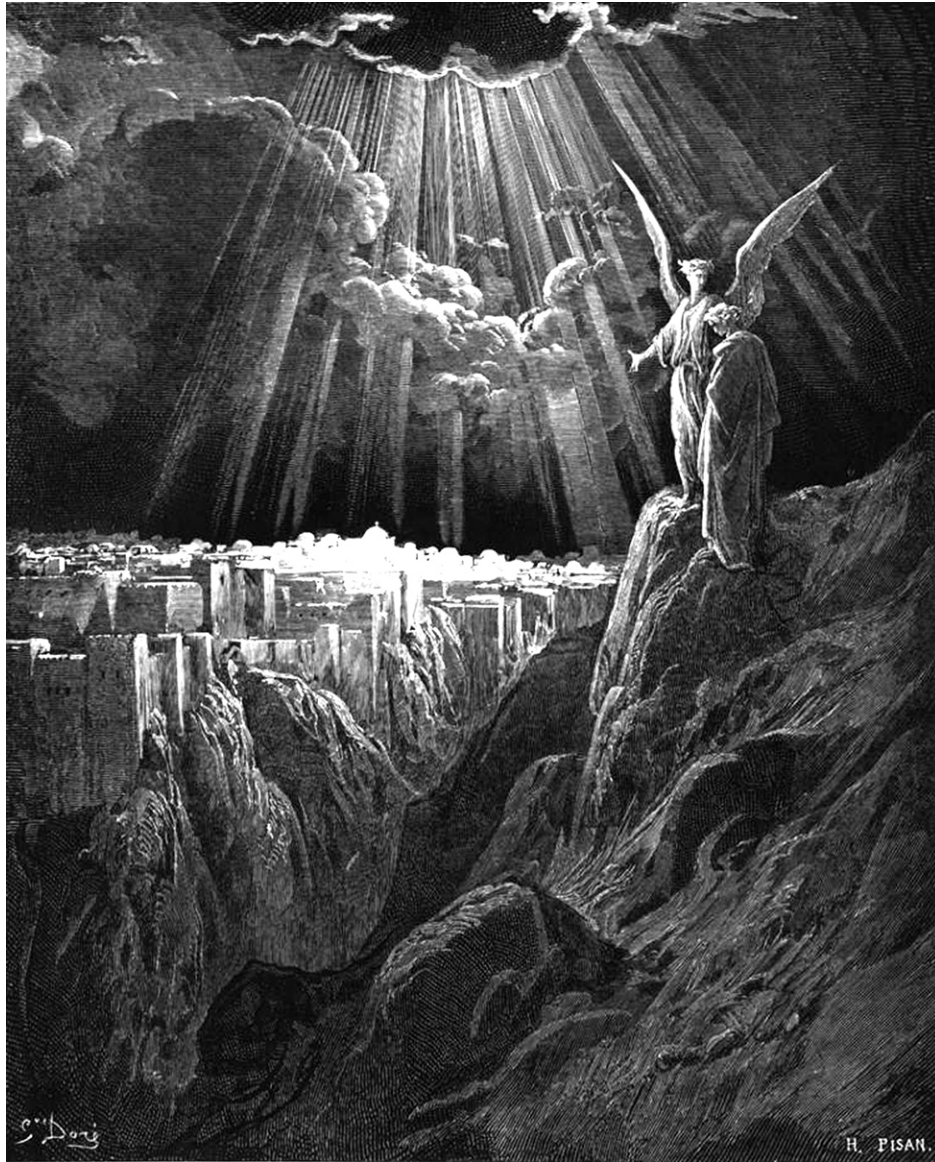
kalkala karfi khəkərɗa khahughen, ka tləkha tsin char kwarne, “Elo, Elo, lama sabaktani?” Dəge ən tukuwina in, “Yazhigəla, Yazhigəla, a ɗukədai ndar kha ndikini?” 47 Chaləm udakhe ən ghitsən təvin, tsəna tsitar ad inen, ka nəv itar, “Ina kə uda, ən ɗakh Ili Tlayang.” 48 Ən dəvən dəva, ka khwayala fang ən təb tar, ɓadəghər ad zər ndəma ndəm, luɓanan ən yu Inabi kwarekrekan. Siɓau ən tə yaghwat, ka talaro kə Yasu kə ɗutsaduts. 49 Ka nəv chaləmakh, “A ɗuwaman ndan, nəgha nəgha kiyam ndan patak da səgadagh Ili da katakat.” 50 Ka gwidən Yasu ən tləkha char, ka ɗi safa tsin, ɓawala safa sar. 51 Ən tə yanen kə sart, ləgwit ghay gud ai ən Fəta Yazhigəla tiɗəm mits, tsif ən tə vak ghər kakh da tə khay. Khay tsuguna a gidikəfkhai, tiɗakhəm kurakh. 52 Ka chaɓga ngitlakha ngwarəf itar. Zikən udakh ya Yazhigəle tsa rugana, a tsyatərəfud də saf. 53 Sakhawal itar ən ngitlakh tar. Ən khal kə tsif tsiya kə Yasu ən ngitl, ka dal itar da Wurshalim, chuwadadən kə dləmɗa kəs. A mədlawa itar kə udakh zikən. 54 Nəgha kə zikan kə tluji zə chaləm tlujiyakhe ən uf Yasu ad mbəɗa pəgdəm zə daghan dəgakhe dzoghər, a gadzəf itar char. Ka nəv itar. “Zər Yazhigəl ina kaɗi kaɗi.” 55 Nəg chaləm nughwaskh zikən tsugun ən vinen, ən vaza vaza kə bit. Liye tsa gatars kə Yasu gwil səgawal ən Galili, ən nəgharu nəgha itar. 56 Ən təb tara nəg Maryam ən kəs ya Magdal, zə Maryam bab Yakub zə Yusuvu, zə nus Zabadi. 57 Bəlga kə khakhug, ka sa ud ya Armati, dadak tluwadal, ɗakha sara Yusuvu. In tsuguna fura Yasu. 58 Ka da da vak Bilatus shik da takad tluvəgha Yasu. Ka kwara tərkhai Bilatus ad bara tluvəgha

Yasu tsud kə Yusuvu. **59** Ka bəf Yusuvu ad tluvəgha Yasu, mbusanəm ən wilwa lapin. **60** Ka khənanan Yusuvu ən gitl sare tsa khuradalin ən khurzəzə. Ka tləgaru ad kur zikan, ka təkaval. **61** Maryam ən kəs ya Magdal, zə tlərne ai dakhdud də Maryam ən ndzəgan itar ən vin, ən vaza ger da tə ngitlen. **62** Təkədlə sar kə fitsa fətav, ka dala zikzikan na kə zil kəsakh zə Farisakh da vak Bilatus. **63** Nəv itar, “Dəg safagh da tə uragh, a dzamana kənda ad sarte tsa dla dadak valdu udakh na də saf, kwarne, ‘Fitsa khəkərda da tsiya ka də saf.’ **64** Wirva yan, babəg ad udakh kə uf ngitlen char tangw da tə khəna khəkərđ. Ki khek dəgal kə furakh sar da gəl tluvəgh sar, kwarar khai itar kə udakh tsugun kwarne, ‘A tsiyif ən ngitl.’ Ya valdu udakhe kə dəg mbas, da malamala də dəg chak kə bəz.” **65** Ka nəv Bilatus tsitar, “Khutsaməf tlujiyakh, dam da ufaufa ad ngitlen, khalavuwa təkbur.” **66** Ka dəgala itar kə gadlara gəma gəma kə itsawar ad ngitlen, ən tə dəva də tsakhga jakva ndzəda shik ən tə kur ghay ngitlen. Tsəguna ka ba itar tlujiyakh kə ufauf.

28 Ən təkhal kə fətav, təkətlapərt fitsa tugwa chak kə kasuk, Maryam ən kəs ya Magdal zə tlərne ai dakhdud də Maryam, dala itar da nəgha ngitl. **2** Kəda dəgal tsitar, a mangud mbəda pəgdəm, wirva zərbəla Dadzikan a sodagh ən gharazhigəl, tləgarwar ad kur ən tukw ngitlen, ka ndzo ən təf. **3** Da nəgha tsəkha ən wudə tsuwadad, katlangan vəgha sar tsuguna til ndək chachad. **4** Nəgha kə li ufa ngitlen, a gədzəf itar char, ka təga vəgh tsitar. Mbadakhga itar da khay ngwadə əmtsa udakh. **5** Ai ka nəv zərbəla Yazhigəlen kə nughwasakhen, “Gədzam bi,

tsatsəka Yasu ən gata kur, ai tsa khərtavan. **6** Aghbən vana bi, a tsif ndək vai tsa kwargin. Ausəgam nəghama nəgha vakai tsa khənganin. **7** Damdəgal kujad kujad, kwaramartər khai kwar kə furakh sar kwarne, ‘A tsiyif ən ngitl. Kəvena ən təvukur in da dal tsəkur da Galili. Da nəghən vin kur.’ Tsənam tsən, niya audzal kən kwarakur khai kwar.” **8** Ka duwars itar ad vak ngitl kujad kujad, də gədzə zə khwadga char. Khwayala itar da kwarara kwara kə furakh sar. **9** Dzagwdlam ka tlatərgħər Yasu kə nughwasakhen, ka niya tsitar, “Gabər ən təghər kə tsəkur.” Ka zəghvoghər itar da vak sar, khwtana itar ən tə sigakh sar, ka dabanəf itar. **10** Ka nəv Yasu tsitar, “Gədzam bi. Dam da kwarara kə zar babakhar dəg itar da Galili, ən vin da nəghaka itar.” **11** Madəv nughwasakhen ən təghər dəga tar, chaləm kə li uf ngitlen dagh itar daks da dləmdla kəs, ka tugwarkhai itar ak zikzikan na kə zil kəsakh ad daga dəgakhe a dzoghər. **12** Dzafkhai zikzikan na kə zil kəsakh zə malanakh ən təghər kə udakh dāya kavu itar lavakh ən təb tar kwarne, batəra bəg itar kwaḡ kə tlujiyakhna zikən. **13** Nəv itar kə tlujiyakhen, “Dəge da kwara kur, ‘Furakh sar kə sa kəvid kə gəlgəl, madəv kənd ən khar.’ **14** Da dagh lavana da tlim kə Gwumn, da kwarara lava kənd kwarne na ghazur bi, wirva yan na dəge da gəma kuran bi.” **15** Ka chauga tlujiyakh ad kwaḡen, manga itar ndəkve tsa kwara tərkhay yud. Ina kə lava sakhkana, dla Yahudakh ən kwarakha kavu kwar ən təb tar. **16** Ka dəgala kə furakhan na kəlatəm kitakw da Galili, do itar da ghube tsa kwara tərkhay Yasu. **17** Nəgha tsitara, ka dabanəf itar, ai yakhaye ən təb tar a khayanəf

ba itar kwarne patak in bi. **18** Ka sa Yasu khərzha ditar, ka ni, “Daga ndzəde ən gharazhigəl zen lard, a baka tsəkud. **19** Wirva yan, dam da nandal udakh ən lard daghan kə nəga kə furakhar. Paratəra para kur ən dākha Dada, zə Zəra, zə Sədikw Yazhigəl. **20** Ka tsagatərdu tsaga kur, kə tsənaru kə dāga dəgakhai a kwarakur khai kə. Da dagha ka zə kur tsika fatsi, tangw da tə mbasa lard.” (aiōn g165)

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Guduf-Gava at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Guduf-Gava at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aīdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Guduf-Gava---Guduf-Gava-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

aidios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matthew 12:32
Matthew 13:22
Matthew 13:39
Matthew 13:40
Matthew 13:49
Matthew 21:19
Matthew 24:3
Matthew 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aiōnios

Matthew 18:8
Matthew 19:16
Matthew 19:29
Matthew 25:41
Matthew 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Galatians 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timothy 1:16
1 Timothy 6:12
1 Timothy 6:16
2 Timothy 1:9
2 Timothy 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēsē

Romans 11:32

Geenna

Matthew 5:22
Matthew 5:29
Matthew 5:30
Matthew 10:28
Matthew 18:9
Matthew 23:15
Matthew 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
James 3:6

Hadēs

Matthew 11:23
Matthew 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Corinthians 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6
Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

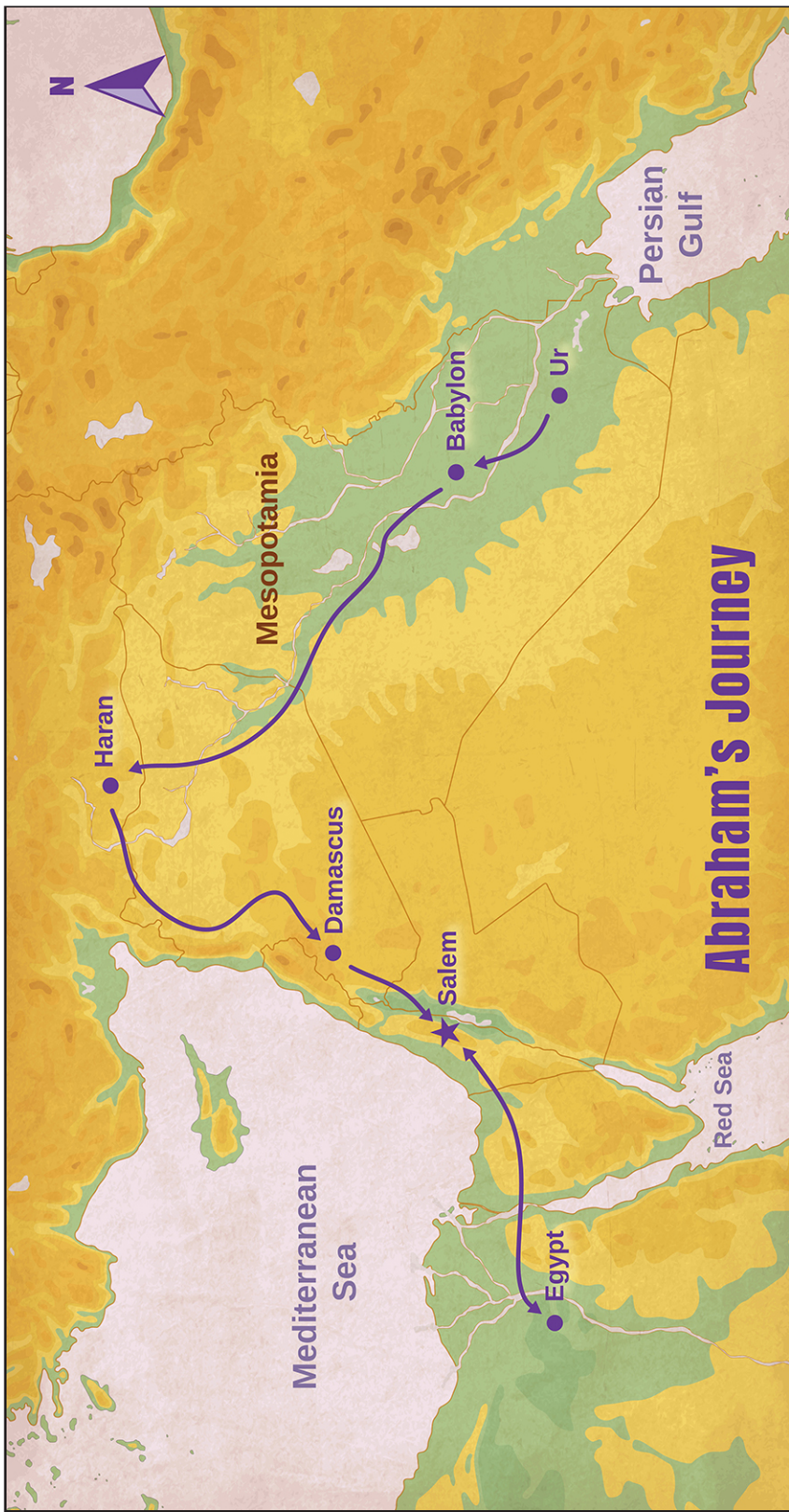
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

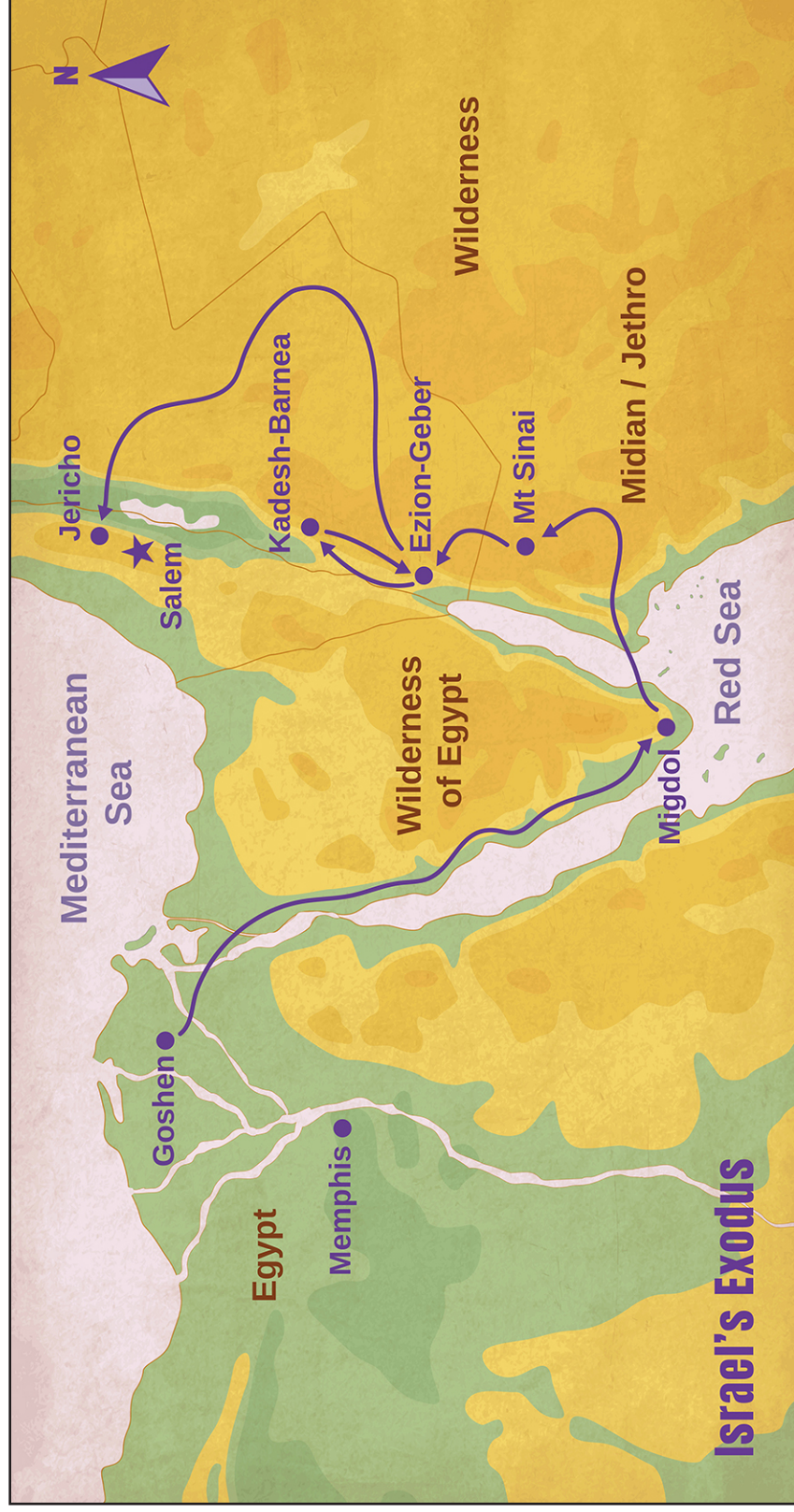
2 Peter 2:4

Questioned

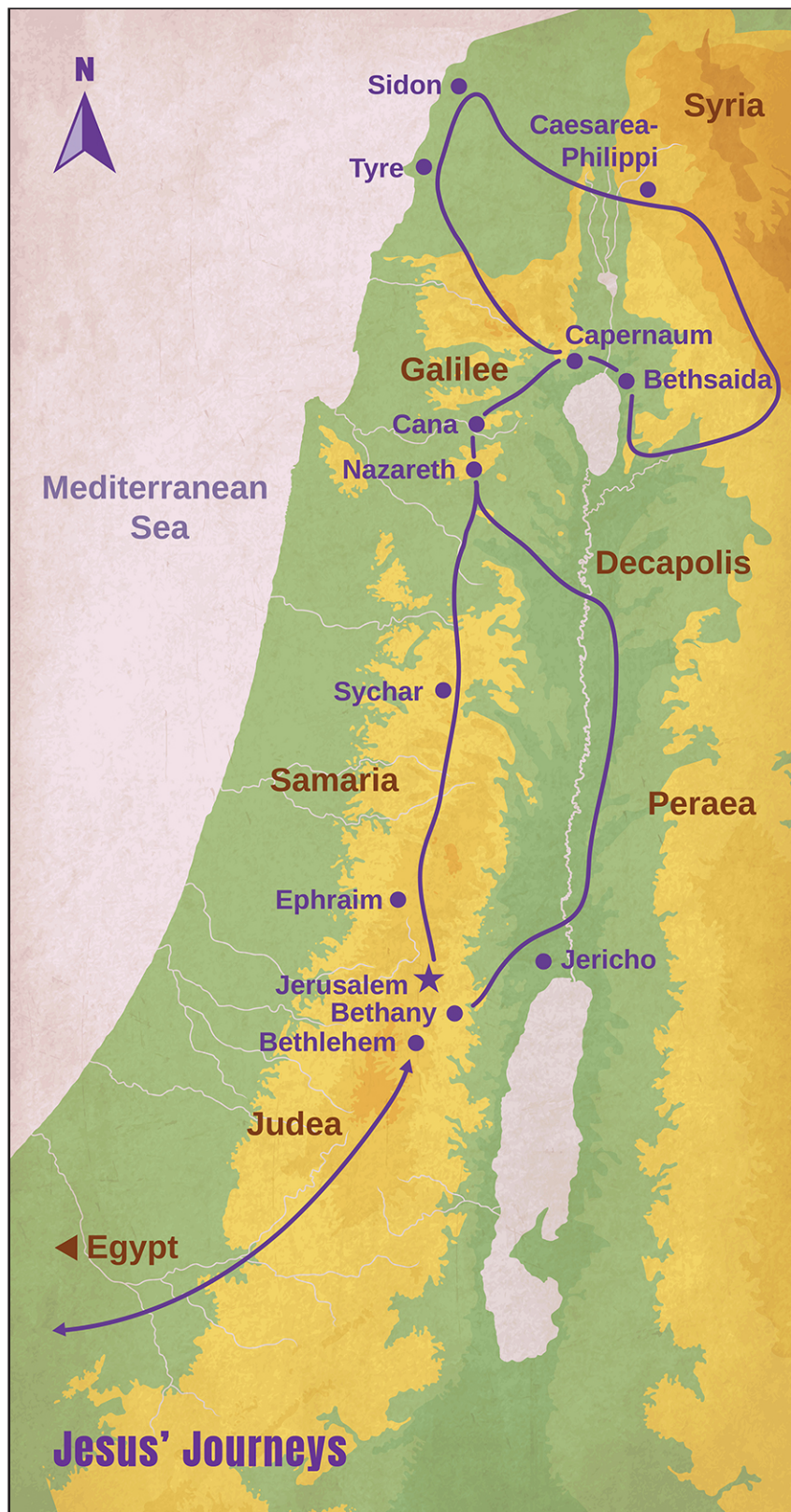
None yet noted

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"
Hebrews 11:8

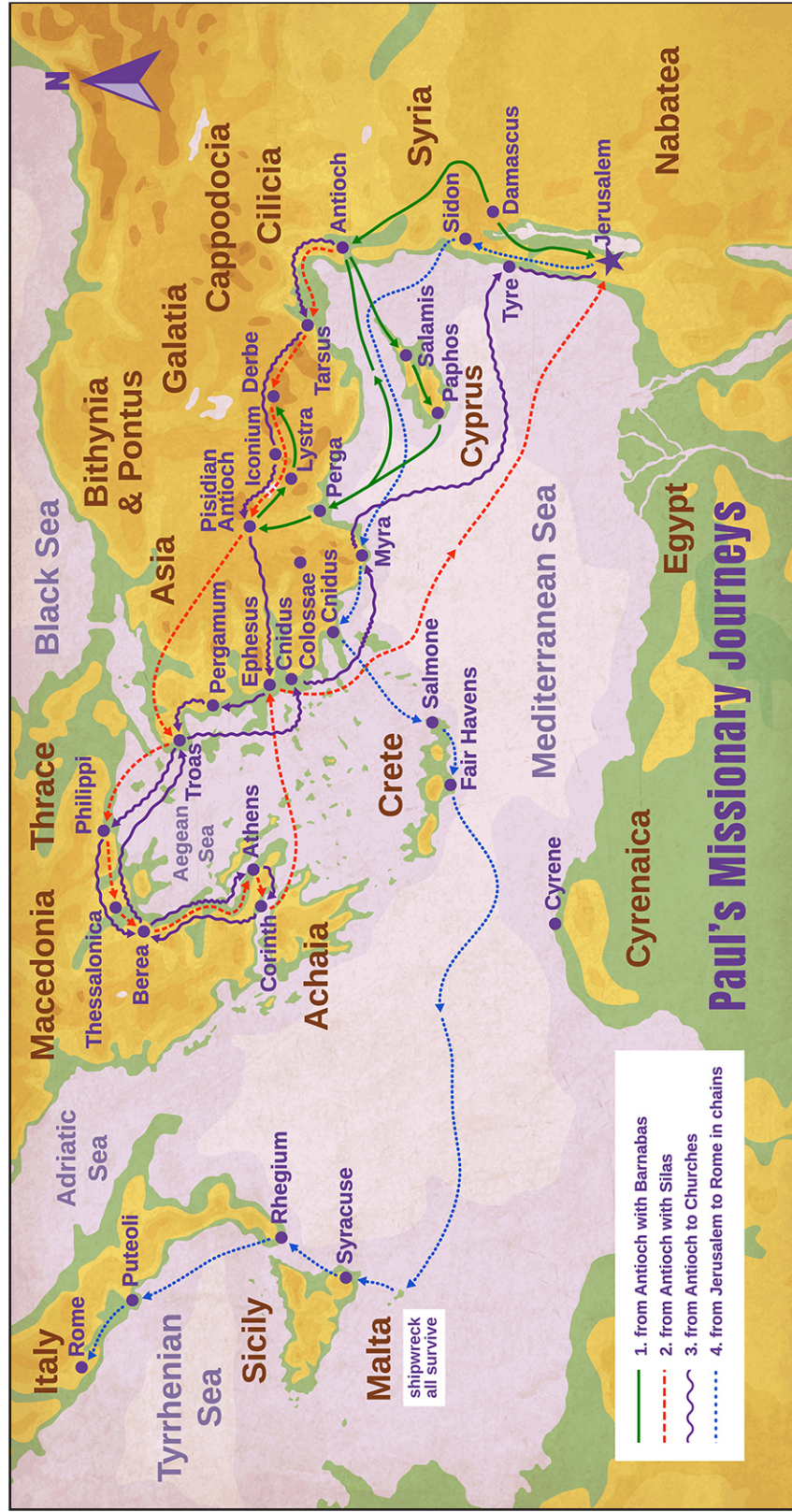

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near;
for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis preaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?

When?									
Innocence			Fallen			Glory			
Eternity Past	4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne	New Heaven and Earth		
God	God's Perfect Fellowship John 10:30	God's Perfect Fellowship with Adam in the Garden of Eden	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16			God's Perfectly Restored Fellowship with All Mankind in the Holy City	All Restored Acts 3:21		
		Pre-Incarnate, John 8:58	Incarnate, John 1:14	Paradise, Luke 23:43					
		Everywhere, Psalm 139:7	Indwelling Believers, John 14:17						
		Serving the Savior or Satan on Earth, Ephesians 2:1-5							
		Blessed in Paradise, Luke 16:22							
		Punished in Hades until the final judgment, Luke 16:23 and Rev 20:13							
	No Creation	Gen 1:31	Serving Mankind at God's Command, Hebrews 1:14			No Hades No Dead Rev 20:3			
Angels	No people Gen 1:1	No Fall	Imprisoned in Tartarus, 2 Peter 2:4 and Jude 6			Lake of Fire Prepared for the Devil and his Angels	Fallen Angels Forgiven?		
		No Unholy Angels	Rebelling Against Christ				Col 1:20 Yes?		
			Accusing Mankind				Heb 2:16 No?		
		Gen 1:31	1 Peter 5:8 and Revelation 12:10			Mat 25:41 Rev 20:10			
			Abyss Revelation 20:2						

Where?		Who?	
God	Father		
	Son		
	Holy Spirit		
	Living Mankind	Mankind	
	Deceased Believing Mankind		
	Deceased Unbelieving Mankind		
Angels	Holy Angels		
	Imprisoned Angels		
	Fugitive Angels		
	First Beast Demon		
	False Prophet Demon		
	Satan		

Who?

Destiny

Guduf-Gava at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Wirva yan, dam da nandal udakh ən lard daghan kə nəga kə furakhar. Paratəra para kur ən dakhə Dada, zə Zərə, zə Səfikw Yazhigal. - Matthew 28:19